

ISKÄN KANSSA -KERHO

ISYYDEN TUKEMINEN PIEKSÄMÄEN SEURAKUNNASSA

Leena Fagerholm, Heidi Försti, Katja Immonen
ja Maija Rantaniemi

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Itä, Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK)

+ Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Fagerholm, Leena; Försti, Heidi; Immonen, Katja & Rantaniemi, Maija. Iskän kanssa – kerho. Isyyden tukeminen Pieksämäen seurakunnassa. Diak Itä, Pieksämäki, kevät 2012. 115 sivua, 24 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli isyyden ja isien osallisuuden tukeminen lastensa elämässä sekä uuden kerhomuodon luominen Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perhetyölle. Työllä pyrittiin antamaan seurakunnalle uusia ja erilaisia keinoja isien ja lasten kanssa työskentelyyn sekä tarjoamaan isille mahdollisuus vertaistukeen. Syksyllä 2011 pidettiin yhteistyössä Pieksämäen seurakunnan kanssa kuusi Iskän kanssa -kerhon toimintakertaa, joissa kohderyhmänä olivat 3–6-vuotiaat lapset isineen. Toiminnallisen yhdessäolon avulla pyrittiin antamaan isille virikkeitä lastensa kanssa puuhasteluun, isille ja lapsille yhteistä aikaa ja mukavia muistoja yhdessä vietetystä ajasta. Toimintakerroilla haluttiin tarjota isille onnistumisen kokemuksia, joiden avulla isyyttä voidaan tukea.

Opinnäytetyön teoriaosuus rakentui aiheita käsittelevän lähdekirjallisuuden avulla isyyden, vertaistuen, uskontokasvatuksen, lapsen kehityksen sekä ryhmän ja ryhmänohjauksen ympärille. Teoriaosuutta syvennettiin aiheeseen liittyvien aiemmin tehtyjen tutkimusten avulla.

Iskän kanssa-kerhon toimintakerrat onnistuivat hyvin. Isiltä ja yhteistyökumppaneilta saadusta positiivisesta palautteesta kävi ilmi, että isille ja lapsille tarkoitettulle kerhomuodolle oli tarvetta. Toiminnallinen yhdessäolo koetaan tärkeäksi ja mielekkääksi tekemiseksi ja se vahvistaa isän ja lapsen välistä suhdetta. Toimintakerroille asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin ja toiminnalliseen osuuteen ollaan tyytyväisiä. Tavoite isälapsitoiminnan jatkumisesta Pieksämäen seurakunnassa toteutui.

Asiasanat: Uskontokasvatus, isyys, isyyden tukeminen, vertaistuki, ryhmä ja ryhmänohjaus, lapsen kehitys, kerho, toiminnallinen opinnäytetyö.

ABSTRACT

Fagerholm, Leena; Försti, Heidi; Immonen, Katja & Rantaniemi, Maija. *With daddy* – group. Supporting fatherhood in Pieksämäki congregation. 115 p., 24 appendices. Language: Finnish.

Pieksämäki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian youth Work / Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to support fatherhood and the participation of fathers in their children's lives and to create a new group-form for the child- and family work in Pieksämäki congregation. The aim of the thesis was to give new and diverse methods for working with fathers and children in the congregation and to provide fathers with a possibility for peer support.

The functional portion of this study included six *With daddy* – group –meetings during Fall 2011 in cooperation with Pieksämäki congregation. The target group for these gatherings was fathers and their children aged from three to six. The purpose of the group was to give fathers inspiration to play with their children, mutual time for fathers and children and pleasant memories about the time spent together. The goal was to provide father with experiences of success, which can be helpful in supporting fatherhood.

The theoretical part of the study was built around literature about religious education, fatherhood, peer support, groups and leading a group and child development. The topics were further studied and deepened with previously made research.

The gatherings of *With daddy* –group went well. Feedback from the fathers and cooperation partners was positive implying that there is a demand for father-child –groups. It is considered important to do functional things together, which strengthens the relationship between father and child. The goals for this study's group gatherings were achieved well and to satisfaction. The aim of father-child-activity being continued in Pieksämäki congregation was achieved.

Keywords: Religious education, fatherhood, supporting fatherhood, peer support, group and leading a group, child development, club, functional thesis.

Käyn leikkeihin

*Käyn leikkeihin
turvassa suojelusenkelin
vaikka silmiin ei näy
hän vierellä aina käy*

*Käy leikkimään
luottaen lapsien Ystävään
vaikka silmiin ei näy
hän vierellä aina käy*

(Turpela 1994)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 USKONTOKASVATUS	10
2.1 Uskontokasvatus käytännössä	10
2.2 Seurakunnan lapsi- ja perhetyö.....	11
2.3 Kasvatuskumppanuus	12
2.4 Perhekerho	13
2.5 Hartaus perhekerhossa.....	13
2.6 Ympäristökasvatus.....	14
3 ISYYS	15
3.1 Pala isyyden historiaa	15
3.2 Vanhasta isyydestä uuteen isyyteen	17
3.3 Isyys, uusiutuva luonnonvara	18
3.4 Isän merkitys lapsen kehitykselle	20
3.5 Isyyden ja isän osallisuuden tukeminen	21
4 VERTAISTUKI JA VERTAISTUKIRYHMÄT	22
5 RYHMÄ JA RYHMÄN OHJAUS	23
5.1 Ryhmän tehtävät, kehitysvaiheet, dynamiikka ja vuorovaikutus	24
5.2 Hyvä ryhmänohjaaja ja tärkeimmät tehtävät	25
5.3 Ammattina ryhmän ohjaaminen	26
5.4 Lapsiryhmän ohjaus.....	27
6 LAPSEN KEHITYS	28
6.1 Lapsen motorinen kehitys.....	29
6.2 Lapsen sosiaalinen kehitys	30
6.3 Lapsen hengellinen kehitys	32
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	34
8 YHTEISTYÖTAHOT JA KOHDERYHMÄ	35
8.1 Pieksämäen kaupunki ja seurakunta	36
8.2 Lapsi- ja perhetyö	37
8.3 Kohderyhmä	38
9 LÄHTÖKOHDAT JA AMMATILLINEN KEHITTYMINEN	39
9.1 Työn liittyminen opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen.....	40

9.2 Yhteistyön käynnistyminen ja palaverit	40
9.3 Markkinointi ja ilmoittautuminen.....	43
10 KERHON TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU	44
10.1 Suunnittelun aloitus	44
10.2 Toimintakerta 1: Tutustumista ja toimintapisteitä.....	45
10.3 Toimintakerta 2: Rastirata luonnon helmassa	48
10.4 Toimintakerta 3: Goljatin koristelua ja ulkopelejä.....	49
10.5 Toimintakerta 4: Temppurata enkelin suojissa.....	50
10.6 Toimintakerta 5: Isäinpäivää odotellen	50
10.7 Toimintakerta 6: Puuhamessu	52
11 TOIMINTAKERTOJEN TOTEUTUS JA OMA ARVIOINTI.....	53
11.1 Tutustumista ja toimintapisteitä.....	53
11.2 Rastirata luonnon helmassa	56
11.3 Goljatin koristelua ja ulkopelejä.....	58
11.4 Temppuradalla enkelin suojissa.....	60
11.5 Isäinpäivää odotellen	61
11.6 Puuhamessu	64
12 PALAUTE	65
12.1 Yhteistyökumppanin palaute	66
12.2 Isien antama palaute	67
13 OMAN TYÖN ARVIOINTI.....	69
13.1 Tavoitteiden saavuttaminen	70
13.2 Opinnäytetyön eettisyys	72
13.3 Ammatillinen kasvu.....	73
13.4 Pohdinta	75
LÄHTEET.....	77
LIITE 1: Toivekysely isille.....	84
LIITE 2: Mainos	86
LIITE 3: Lupalomake	87
LIITE 4: Infolappu.....	88
LIITE 5: Toimintakerta 1: Tutustumista ja toimintapisteitä.....	89
LIITE 6: Toimintakerta 2: Rastirata luonnon helmassa	91
LIITE 7: Toimintakerta 3: Goljatin koristelua ja ulkopelejä.....	92
LIITE 8: Toimintakerta 4: Temppurata enkelin suojissa.....	94
LIITE 9: Toimintakerta 5: Isäinpäivää odotellen	95

LIITE 10: Rastikartta.....	97
LIITE 11: Palautelomake 1.....	98
LIITE 12: Laurenzia	99
LIITE 13: Daavid & Goljat kysymykset	100
LIITE 14: Mustikkamuffinssit.....	101
LIITE 15: Palautelomake 2.....	102
LIITE 16: Palautelomake lapsille	104
LIITE 17: Toimintakerta 6: Puuhamessu	105
LIITE 18: Kuvia kerhosta.....	107
LIITE 19: Isien ja lasten kyselyleikki.....	109
LIITE 20: Isät ja lapset puuhastelemassa	110
LIITE 21: Hartauskuvat.....	111
LIITE 22: Silitysohje	113
LIITE 23: Puuhamessukirje.....	114
LIITE 24: Puuhamessurata	115

1 JOHDANTO

Toimintaympäristössä tapahtuu yhteiskunnan ja tilanteiden kehittymisten seurauksena muutoksia, jotka haastavat meitä ajoittain tarkistamaan tekemämme työn suuntaa, perusteita ja tavoitteita. Kirkon kasvatuksen linjauksen tavoitteena on ollut saada kirkon kasvatuksen perustehtävän määrittäminen ajan tasalle sekä asettaa lähivuosille keskeisiä toiminnallisia tavoitteita. Kasvatuksen piirissä työn alla olevat kehittämisasiakirjat saavat lähtökohdansa näistä linjauksista. Kirkon tutkimuskeskuksen tekemän tuoreen selvityksen mukaan yksi keskeisistä kirkkoon kuulumisen syistä on kirkon kasvatuksellinen tehtävä. ”Kirkon koetaan opettavan lapsille ja nuorille oikeita elämänarvoja ja kristillistä lähimmäisenrakkautta.” (Kähkönen 2012, 3.) Aihetta käsiteltiin tämän vuoden tammi-kuussa (10.–12.1.2012) Kirkon lapsi- ja nuorisotyön neuvottelupäivillä (Kirkon tiedotuskeskus 2012). Työmuotoja tulee kehittää tavoitteellisesti niin, että ne tukevat mahdollisimman laajasti paitsi perheiden, myös isien tarpeita (Laila Laakso, henkilökohtainen tiedonanto 25.1.2011).

Ajatus Iskän kanssa -kerholle ja tälle opinnäytetyölle lähti liikkeelle syksyllä 2010 Piekämäen seurakunnan tarpeesta laajentaa ja monipuolistaa lapsi- ja perhetyötään. Koska perhekerhojen kohderyhmänä ovat perinteisesti äidit lapsineen, oli perusteltua laajentaa seurakunnan toimintaa tukemaan myös isiä heidän kristillisessä kasvatustehtävässään. Myös kerhojen sijoittuminen aamupäivään on suosinut äitien osallistumista kerhotoimintaan vähentäen isien ja lasten mahdollisuuksia yhteiseen ajanviettoon. Halusimme olla mukana tukemassa isien osallisuutta lastensa elämään ja järjestää heille mukavaa, virikkeitä antavaa tekemistä. Päätimme järjestää yhteistyössä seurakunnan kanssa kuusi toiminnallista kerhokertaa isille ja heidän lapsilleen huomioiden samalla seurakunnan ympäristödiplomin. Tässä toiminnallisessa osiossa hyödynsimme sekä omaa kokemustamme ja tietoaamme että lähdeaineistossa hyväksi koettuja menetelmiä.

Halusimme tämän opinnäytetyön kerhojen kautta tukea isyyttä sekä korostaa isän tärkeää roolia ja merkitystä lapsen elämässä. Tutkimuksissa korostuu isyyden ja isän läsnäolon merkitys niin lapsen kasvun ja kehityksen kuin perheen ja parisuhteen hyvinvoinnin kannalta (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2012a). Olemmekin ottaneet teoriaosuuksissamme huomioon kokonaisvaltaisen isyyden sekä lapsen kehityksen tätä työtä tuke-

vista hengellisen, motorisen ja sosiaalisen kehityksen näkökulmista. Lisäksi otimme huomioon uskontokasvatuksen, vertaistuen ja ryhmän sekä ryhmänohjauksen.

Prosessin aikana kävi ilmi, että isä-lapsitoiminta sai isät huomaamaan lapsen kanssa vietetyn yhteisen ajan tärkeyden. Isille tehdyistä kyselyistä ilmeni, että tämän kaltaiselle toiminnalle on tarvetta. Toiminta saikin jatkoa alkuvuodesta 2012.

2 USKONTOKASVATUS

”Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa, joka on lausuttu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä luterilaisissa tunnustuskirjoissa.” Tämän kirkkolaisa (1993) määritetyn tunnustuksen mukaisesti Suomen kirkko julistaa Jumalan sanaa, jakaa sakramentteja sekä toimii monilla muillakin keinoin toteuttaakseen lähimmäisenrakkautta sekä levittääkseen kristillistä sanomaa (Kirkkolaki 1993).

Evankelis-luterilaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen toiminnan lähtökohtana on kas- teessa saadun yhteisen kasvatus- ja opetustehtävän mukainen yhteistyö ja kasvatus- kumppanuus perheiden kanssa. Kirkon varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaiku- tusta, joka nousee kristillisestä uskosta ja siihen liittyvistä arvoista. Tässä ihmiselämän varhaisien vuosien kasvatustyössä korostuu kokonaisvaltaisuus, uskon tradition jakami- nen, perheen arvostaminen sekä lapsilähtöisyys. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b; Kirkkohallitus 2005.)

2.1 Uskontokasvatus käytännössä

Uskontokasvatus on oikeutettua Perustuslain (1999) 11§ perusteella. Tämän mukaan jokaisella on vapaus omaantuntoon ja uskontoon. Lapsella tämä tarkoittaa oikeutta omaan uskontoon sekä kyseisen uskonnon mukaiseen uskontokasvatukseen.

Oppimistilanteet ovat monitasoisia prosesseja, joihin hyvin monet tekijät vaikuttavat. Annettaessa lapsille hengellisiä kokemuksia, on tradition välittäjillä ja ulkoisilla puit- teilla hyvin suuri merkitys. Tulee huolehtia siitä, että tradition välittäjien suhde traditi- oon on mahdollisimman turvallinen ja vahva, ja ympäristötekijät ovat positiivisia. Tätä kautta pystytään nuoremmille sukupolville opettamaan asenteita ja käsitteitä positiivi- sella tavalla ilman negatiivisten mielikuvien syntymistä. (Holm 2004; 30, 43.)

Psykologiassa tämä ehdollistumisen ilmiö on jo pitkään ollut alan tutkituimpia aiheita. Opetustila, ilmapiiri, haju, värit sekä sisäiset tekijät kuten turvallisuus tai levottomuus koetaan liittyvän käsiteltävään asiaan. Vaikeita tilanteita tuskin pystytään välttämään, mutta kyse onkin lapsen pysyvistä ja hallitsevista tunteista oppimistilanteessa. (Holm 2004; 30, 36.) Tätä näkökantaa mielessä pitäen pyrimme suunnittelemaan ja pitämään kerhoihin kuuluvat hartaushetket lapsien kannalta mielekkäällä ja ymmärrettävällä tavalla.

Myös opettavassa roolissa olevilla, kuten vanhemmilla, opettajilla ja lapsityöntekijöillä, on keskeinen merkitys. Näiden henkilöiden suhtautumisella on vaikutus koko oppimistilanteeseen ja tämä suhtautuminen luo aiemmin mainittua ehdollistumista. Tätä kautta asiaan jää opetustilanteessa auktoriteetissa asemassa olleen henkilön jälki. Aikuinen toimii myös mallina lapsille siitä, miten opetettavaan asiaan suhtaudutaan ja miten siihen tulee tunnetasolla asennoitua. Lapsen elämässä läheisesti mukana olevat tradition välittäjät ovat luonnollisesti merkityksellisempiä kuin tilapäiset asiaa opettavat henkilöt. (Holm 2004; 30–31, 36.) Jokaisen tässä asemassa olevan tulee taten kiinnittää huomiota omaan tunnetilaansa ja miten se näyttäytyy muille, jotta ei tule vahingossakaan annettua väärää kuvaa opetettavasta asiasta.

2.2 Seurakunnan lapsi- ja perhetyö

Juuret kirkon perhetyölle ulottuvat Raamatun ihmiskuvaan ja elämäkäsitteeseen saakka sekä siihen, mitä luterilainen kirkko pitää keskeisenä. Ihminen on itsessään Jumalan kuva, ja seurakunta on kuva Jumalan perheestä. Raamatussa yhteisöön kuulumisen on itsestäänselvyys; sosiaalinen vanhemmuus kuuluu kaikille, ei pelkästään lasten vanhemmille. Elämäntapa nousee uskosta, jolloin usko Jumalaan voi rohkaista toimimaan apua tarvitsevien hyväksi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 5.)

Evankelis-luterilaisen kirkon perhetyö pitää sisällään kaiken seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten järjestämän toiminnan, jolla vahvistetaan monen muotoisten perheiden ja perheenjäsenten yhteyttä seurakuntaan, hengellistä elämää, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa, kasvua ihmisenä sekä keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c). Kirkon perhetyö pyrkii toimimaan siten,

että eri-ikäiset perheenjäsenet oppivat pitämään huolta itsestään ja läheisistään, kokevat Jumalan rakkautta niin arjessa kuin juhlassa, uskovat tulevaisuuteen ja elämän mielekkyyteen, saavat iloa ja vahvistuvat kohtaamisista, saavat apua ja kokevat vaikeuksissa toivoa sekä löytävät paikkansa seurakunnassa ja syvenevät Jumalan tuntemuksessa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 11).

2.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat tulevat lapsen tarpeista. Termillä tarkoitetaan työntekijöiden ja vanhempien sitoutumista lapsen kehitys-, oppimis- ja kasvuprosessien tukemiseen yhdessä. Vanhemmilla on lapsen ensisijainen kasvatuksellinen oikeus ja – vastuu. He myös tuntevat lapsensa parhaiten. Työntekijät tuovat omalta puoleltaan ammatillisen osaamisensa ja tietotaitonsa yhteistyöhön. Työntekijät ovat vastuussa tasavertaisten ja toimivien edellytysten luomisesta kasvatuskumppanuudelle. Kasvatuskumppanuudessa keskeistä on lapsen oikeuksien ja edun toteutuminen. Parhaiten kasvatuskumppanuus toteutuu tilanteessa, jossa yhdistyvät kodin toiveet ja traditio sekä ammattilaisten tietoperusta lapsen kehityksestä. (Kirkkohallitus – Kasvatus ja nuorisotyö 2005, 2–3.) Kun yhteistyösuhde lapselle läheisten aikuisten kesken on toimivaa, se kannattelee lapsen elämän kulkua niin kotona kuin seurakunnassa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b).

Kirkon perhetyö pyrkii myönteiseen kasvatuskumppanuuteen vanhempien kanssa ja korostamaan rajojen tärkeyttä kasvatuksessa. Yhteistyö toteutuu käytännöllisesti katsoen jumalanpalveluselämässä, keskusteluina, kirkollisissa toimituksissa, kohtaamisina, erityisenä tukena perheelle tai lapselle esimerkiksi perheneuvonnan ja diakoniatyön alueella sekä vanhempia tai perheitä kokoavassa toiminnassa. Perheen kanssa jaetaan tietoa asioista ja edistetään niitä muun muassa perheen elämän tukemiseen, kristillisen kasvatuksen vahvistamiseen, kasvatustapoihin ja niiden sisältöihin sekä arvoihin liittyen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 17.)

2.4 Perhekerho

Perhekerhotyön pohja nousee seurakuntien perustehtävän tavoin kaste- ja lähetyskäs- kystä (Matt. 28: 18–20). Kerho on seurakunnan kasteopetusta laajasti ymmärrettynä antaen samalla vanhemmille tilaisuuden toistensa kohtaamiseen ja latautumiseen. (Lindfors 2000, 16.) Tämän saman periaatteen pohjalle olemme luoneet Iskän kanssa -kerhon.

Seurakunta on yhdessä vanhempien ja kummien kanssa sitoutunut siihen, että lapsi saa kristillisen kasvatuksen. Perhekerho on ensimmäinen väylä, jota kautta voidaan tukea vanhempia tässä tehtävässä. Perhekerhossa kävijät ovat juuri niitä joita ei muuten kohdata tai tavoiteta; lapsiperheitä. Seurakunnan tulisi käyttää tämä mahdollisuus hyvin, sillä on tärkeää, että seurakunta on perheen rinnalla aktiivisesti. Kodissa lapset kasvavat ihmisiksi, ja kodissa myös toteutuu nykypäivän kristillisuus. Perhekerhoissa nykyaikainen kristillinen perinne siirtyy lapsiperheissä. Tämä kerho voi tukea perhettä tämän lisäksi myös ihmissuhteissa ja sitoutumisessa omaan perheeseen, puolisoon ja lapseen. Sen kautta voi saada välineitä kasvatukseen, uskoon, omien voimavarojen löytämiseen ja hengelliseen elämään. (Lindfors 2000, 16–17.)

2.5 Hartaus perhekerhossa

Hartaus on Jumalan kohtaamista, ja tuon kohtaamisen tulisi olla lämmin ja myönteinen hetki olla yhdessä. Hartauden keskeinen merkitys on hiljentyminen, mitä kuvaavat hyvin hartaudesta käytettävät nimitykset hiljainen hetki, hiljaisuuden hetki tai hyvä hetki. Hartautta pitävän henkilön tulisi miettiä, miten rauhoitutaan hartauteen myönteisesti siten, että tunnelma olisi samalla lämmin. Tähän tunnelmaan vaikuttavat kerhuhuoneen ja etenkin alttarin kauneus. Alttari rakentuu usein pidettävän hartauden teeman mukaisesti kasvien, kankaiden ja esineiden avulla. (Lindfors 2000, 27.)

Hiljentyminen, Raamatun kertomukset ja hartaus ovat osa seurakunnan perhekerhon vakituista ohjelmaa. Ohjaajan on hyvä opetella kerrontataitoja, sillä ne auttavat häntä sekä hartauksissa että muita satuja ja tarinoita kerrottaessa. Perhekerhossa käyvä saattaa

kokea hartauden olevan juhlallinen tai pyhä, mutta myös yhtä hyvin osana elämän joka-päiväistä arkea. Kokemus pyhyydestä on ihmisen sisäinen, yksityinen kokemus, jonka saattaa tuoda pinnalle alttarin kynttilät, hartauden laulu tai jokin aivan muu asia. Hartauden tulisi toisaalta puhutella sellaisella tavalla, että henkilö kokisi sen koskettavan kysymyksiä hänen arkisessa elämässään. Hartauden tulisi muodostua positiiviseksi kokemukseksi, ei välttämättömäksi pakoksi, joka on osa kerhoa ja minkä jälkeen hauskeampi toiminta alkaa. Työntekijä voi luoda omalla asenteellaan valoisaa ja positiivista kuvaa hartaudesta. (Lindfors 2000, 27.)

Pienille lapsille pidetyssä hartaudessa korostuu elämyksellisyys, sillä lapsi elää mielikuvien, leikin ja sadun maailmassa. Hartaudessa enemmän eletään kristillistä uskoa kuin jaetaan siitä tietoa. Kuten muissakin uskontokasvatukseen liittyvissä tilanteissa, lapsi oivaltaa hartauden sanoman parhaiten toiminnan, aistien ja tilanteeseen liittyvän tunnelman kautta. Opettavaan sävyyn pidettävä hartaus on siis jätettävä suunnitelmien ulkopuolelle ja elävöitettävä hartautta. Lapsen tulee myös saada osallistua itse. Tämä voi tapahtua muun muassa laulaen, liikkuen tai tanssien. (Lindfors 2000, 28.)

Tämäntyyppiset ulkoiset tekijät eivät ole kuitenkaan itsetarkoitus hartautta pidettäessä. Välillä täysin koruton ja yksinkertainen hiljentymisen hetki on omiaan antamaan tilaa omille kokemuksille ja saa kerholaisen pysähtymään. Toisinaan pysähtymiseen taas vaaditaan hyvin toteutettu kerronta sekä koristeltu alttari. (Lindfors 2000, 28–29.)

2.6 Ympäristökasvatus

Niin Jumala loi suuret meripedot ja kaikki muut elävät olennot, joita vedet vilisevät, sekä kaikki siivekkäiden lajit. Jumala näki, että niin oli hyvä. Hän siunasi ne sanoen: Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää meren vedet ja linnut lisääntykööt maan päällä. Jumala sanoi: Tuottakoon maa kaikenlaisia eläviä olentoja, kaikkia karjaeläinten, pikkueläinten ja villieläinten lajit. Ja niin tapahtui. Jumala sanoi: Tehkäämme ihminen, tehkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme, ja hallitkoon hän meren kaloja, taivaan lintuja, karjaeläimiä, maata ja kaikkia pikkueläimiä, joita maan päällä liikkuu. (1. Moos. 1: 21, 22, 24, 26.)

Ympäristökasvatuksella tarkoitamme opinnäytetyössämme nimenomaan seurakunnan ympäristökasvatusta, joka perustuu kristilliseen luomisuskoon. Tämä tarkoittaa sitä, että

kasveilla ja eläimillä on myös itseisarvonsa, eikä Jumala luonut niitä vain ihmistä varten. Raamattu opettaa meille kohtuullista elämäntapaa; siunattua ei saa kohdella miten tahansa, sillä Jumala asetti ihmisen viljelemään ja varjelemaan luomakuntaansa. Seurakunnan toteuttama ympäristökasvatuksen tulisi olla konkreettisia tekoja paremman ympäristön puolesta.

Ympäristökasvatusta voidaan toteuttaa esimerkiksi ihmisen luontosuhdetta pohtimalla käskyjen valossa, punnitsemalla elintapoja Raamatun valossa tai etsimällä henkistä hyvinvointia luonnon kauneudesta. Ympäristökasvatus on esimerkkinä olemista, joten on tärkeää, että kasvatustyötä tekevä on itse sisäistänyt ympäristökasvatuksen ytimen. Ympäristökasvatus lapsityössä voidaan ottaa huomioon esimerkiksi siten, että tutustutaan lähiluontoon, puistojen ja metsien eläin- ja kasvilajeihin. Askartelussa käytetään kierrätysmateriaaleja sekä tehdään erilaisia retkiä luontoon. (Kirkkohallitus – Kasvatus ja nuorisotyö 2005, 47, 49, 51.)

Opinnäytetyön kerhojen suunnitteluvaiheessa otimme huomioon ympäristökasvatuksen näkökulman. Suunnittelimme askarteluja, joissa voimme käyttää luonnonmateriaaleja sekä pidimme pari kerhokertaa ulkona, sillä kaikki vanhemmat eivät käy lastensa kanssa luonnossa. Paistoimme makkaraa ja toteutimme rastiradan, jossa muun muassa lapset ja isät saivat pohtia miten he voisivat suojella luontoa. Näistä kerromme lisää suunnitteluvaiheessa.

3 ISYYS

3.1 Pala isyyden historiaa

Isyys voidaan määritellä monella tapaa. Perinteisessä mallissa isä on tuonut leivän pöytään, hän on ollut perheen pää, kurinpitäjä sekä rajojen asettaja ja hän on kuulunut tiiviisti perheeseen. ”Vanhan ajan” isässä yhdistyivät biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys. (Huttunen 2001a, 10.) Biologisella isyydellä tarkoitetaan miestä, joka on siittänyt lapsen ja näin ollen suhde on perinnöllinen. Juridisella isyydellä tarkoi-

tetaan sitä, kenellä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lasta kohtaan. Sosiaalinen isyys merkitsee sitä, että asutaan ja jaetaan arjen tilanteet lapsen kanssa sekä huolehditaan lapsesta. Psykologisella isyydellä puolestaan tarkoitetaan kiintymykseen ja tunnepohjaisuuteen perustuvaa isyyttä eli kenet lapsi kokee isäkseen. (Huttunen 2001b, 58–64.) Nämä asiat helpottivat isyyden hahmottamista sekä yhteiskunnan kannalta että kasvatukselliselta kannalta, sillä isät kuuluivat oleellisena osana perheeseen, eikä kenenkään tarvinnut pohtia ”kuka minun isäni on?”. (Huttunen 2001a, 10.)

Entisaikaan isät olivat paljon poissa pelloilla ja metsissä. Siitä huolimatta vanhan ajan perheenisät olivat joko perhemiehiä tai perheensä jättäneitä miehiä. Vaikka isät olivat fyysisesti paljon poissa, heidän ”henkensä” oli aina paikalla. Äidit muistuttivat lapsiaan siitä sanomalla ”sitten kun isä tulee kotiin...”. Mieskulttuuriin eivät kuuluneet vielä 1950-luvulla tasa-arvo näkökulmat, vaan pelkät miehisyysnäkökulmat. Kunnialliset miehet vastasivat aina teoistaan, mutta kuitenkin miehen ei ollut soveliasta pestä pyykkiä tai ruokkia vauvaa tuttipullosta. (Huttunen 2001a, 10–11.)

1990-luku toi laajempaan julkiseen keskusteluun niin sanotun *vahvistuvan isyyden*. Tämä isyyden muoto on noussut perinteisen isän rinnalle ja sitä on alettu kutsua *osallistuvaksi isäksi*. Hän osallistuu enemmän kotitöihin äidin rinnalla ja hoitaa sekä kasvattaa lapsia. Osallistuva isä on seurausta siitä, kun perheet muuttivat 1960-luvulla kaupunkeihin ja äidit lähtivät palkkatöihin kodin ulkopuolelle. (Huttunen 2001a, 16.)

Viime vuosina on alettu puhua *hoitavasta isästä*, joka lähestyy äidin tapaa vanhemmuuteen sitoutumisessa. Hoitava isä ottaa osallistuvaa isää enemmän etäisyyttä perinteisen isän malliin. Tutkijoiden ja isäaktiivien keskuudessa on puolestaan puhuttu kohta jo parikymmentä vuotta niin sanotusta *uudesta isyydestä*, joka kuitenkin Jouko Huttusen mukaan on enemmän teoriaa kuin käytäntöä. Hoitavan isän idea liittyy keskusteluun uudesta isyydestä. Lähtökohtana hoitavassa isyydessä on, ettei lastenhoitoa nähdä pelkästään biologiasta ohjautuvaksi. Se nähdään hoitotyöksi, jonka voi oppia pikku hiljaa, kuten minkä tahansa muun työn. Tässä ajattelumallissa isä voi oppia täydellisesti tyydyttämään lapsen tarpeet, kuten äitikin. Hoitava isä romuttaa äidin ja isän eroihin perustuvan roolijaon. Hoitava isä oppii tyydyttämään lapsen tarpeet ja jakaa hoivan äidin kanssa. Puhutaan siis *jaetusta vanhemmuudesta*, jossa molemmat hoitavat lasta heti

vauvasta lähtien ja jakavat arjen kotityöt sekä sitoutuvat vanhemmuuteen kutakuinkin samalla panoksella. (Huttunen 2001a, 16–17.)

Isyyden muutos ei ole mikään käden napsautus, vaan se on yhdistettävä muuhun yhteiskunnan kehitykseen. Asutaan taajamissa ja sukuyhteisöt ovat poistuneet. Uusissa yhteisöissä on jouduttu harjoittelemaan tyhjän päällä ilman suvun tukea ja on syntynyt uusi isyys. (Salmela 2005, 62–63.)

3.2 Vanhasta isyydestä uuteen isyyteen

Pro gradu -tutkielmassaan *Isälapsiryhmät vanhasta isyydestä uuteen isyyteen* Esa Salmela (2005) on halunnut saada lisävalaistusta isä-lapsiryhmien antamasta tuesta uudelle isyydelle. Isä-lapsiryhmät edustavat 2000-luvun vanhemmuutta ja niistä voidaan huomata, kuinka vanhasta isyydestä ollaan luopumassa ja siirtymässä uuteen isyyteen. Tutkimukseen osallistui viisi isä-lapsiryhmän vetäjää eri puolilta Suomea ja se toteutettiin tapaustutkimuksena sekä teemahaastatteluina. Tutkimuksessa olleilla isä-lapsiryhmien vetäjillä oli kaikilla perhe ja lapsia. Jokaisen vetäjän taustaorganisaationa toimi Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tutkimuksessa haluttiin saada selville millaista isä-lapsiryhmän toiminta on käytännössä ja millaiset ovat isä-lapsiryhmän vetäjän omat näkemykset isyydestä ja siitä mikä on tavoiteltavaa isyyttä. (Salmela 2005, 3, 48.)

Haastatteluissa selvisi, että miehet halusivat ryhmien olevan toiminnallisia. Lisäksi he halusivat opettaa lapsilleen uusia harrastuksia ja taitoja. He kokivat positiivisena sen, että osasivat hoitaa lapsiaan itsenäisesti. Tutkimuksessa miehet toivat esille, että haluaisivat saavuttaa lastensa kunnioituksen. Miehet eivät kuitenkaan olleet lastensa kavereita, vaan vanhempia. Tärkeänä nähtiin myös, että lasten äidit saivat vapaillaan lastenhoidosta. Miehet eivät kokeneet naisten suosimaa keskusteluryhmää omaksi tavakseen. Tärkeäksi koettiin myös toisten isien antama malli lasten hoidossa. Tutkimuksessa ilmeni, että osa ryhmän vetäjistä ja isistä halusi jatkaa isä-lapsiryhmätoimintaa, vaikka omat lapset olivat kasvaneet jo isoiksi. (Salmela 2005, 48–49, 56.)

Salmelan (2005) mukaan miehen on laajennettava identiteettiään päästäkseen tavoiteltavaan isyyteen. Hänen mielestään miehen tulee jättää vanhat käsitykset isyydestä ja alettava tasavertaiseen vanhemmuuteen äidin kanssa. Eräs ryhmävetäjä kuvasi uutta isyyttä

siten, että se antaa miehille etuoikeuden olla vanhempana täysipainoisesti. Enää isät eivät vain katsele vierestä, kuinka äidit toimivat vanhempina. Miehille tulisi kertoa, että lapset eivät kaipaa ketään muuta isäksi kuin juuri hänet. Tutkimus toi esille, että uutta isyyttä opitaan yhdessä tekemällä lasten kanssa ja että mukana olleet isät kokivat ryhmän avulla kypsyvänsä isyydessään. Salmelan (2005) mukaan hoitavaan isyyteen siirrytään pikkuhiljaa oppimalla. (Salmela 2005, 55–57, 66, 69.)

Tutkimuksessa tuli esille, kuinka paljon äitien asenne vaikuttaa miesten osallistumiseen isä-lapsiryhmään, sillä juuri monet äidit kertoivat tapahtumista miehilleen. Vanhemmuudesta ja isyydestä keskustellaan runsaasti ja se kiinnostaa monia. Kuitenkaan isä-lapsiryhmätoiminnasta ei ole paljoakaan julkisuudessa tietoa. Tutkijan mukaan tiedotusvälineiden kautta lähetettävä tietoisuus olisi tehokas tapa levittää isä-lapsitoimintaa. Hänen mukaansa osallistuvasta isyydestä puhutaan, mutta sisältöä ei tunneta. (Salmela 2005, 76.)

Kuten Salmelan tutkimuksessa tuli esille, isät kaipaavat toiminnallista tekemistä lastensa kanssa. Tämän vuoksi meille oli alusta lähtien selvää, että Iskän kanssa-kerhossa tulee olemaan paljon erilaista toimintaa moneen eri makuun. Omassa opinnäytetyössämme pyrimme siihen, että isät saisivat uusia ideoita lastensa kanssa toimimiseen. Toki toivomme myös, että kerhon avulla isät kokisivat myös kypsyvänsä isyydessään, samoin kuin Salmelan tutkimuksessa.

3.3 Isyys, uusiutuva luonnonvara

Minna Ylinen (2002) on pro gradu -tutkielmassaan *Isyys, uusiutuva luonnonvara. Keski-ikäisten miesten kokemuksia isyydestä*, selvittänyt nykypäivän keski-ikäisten miesten isyyttä sekä heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan omasta isyydestään. Tutkimuksellaan Ylinen on halunnut saada tietoa isyyden merkityksistä isälle sekä hänen miehisisyydelleen. Huomio kiinnittyi ennen kaikkea siihen, että keski-ikäiset miehet hankkivat lapsia ja perustavat uusia perheitä, ja alkavat näin elää isyyttään uudestaan, uudella tavalla. Tutkimuksessa on myös pohdittu isän roolia ja isyyden toteutumista perheessä sekä isyyden merkitystä äidin näkökulmasta katsottuna. (Ylinen 2002, 2–4.)

Ylisen suuntaa antavana menetelmänä tutkielmassa toimi grounder theory - lähestymistapa, joka tarkoittaa aineistolähtöisesti suuntautunutta tutkimusta. Aineisto kerättiin teemahaastatteluna kymmeneltä eri mieheltä ympäri Suomea. Tutkimusaineisto on analysoitu kvalitatiivisella analyysillä sekä päätelmien teon avulla. Tutkijan mukaan nämä sopivat parhaiten ymmärtämiseen pyrkivän lähestymistavan tutkimuksessa ja ne tuovat myös parhaiten vastauksia tutkimusongelmiin. (Ylinen 2002, 10, 12, 18.)

Isyyteen on Ylisen (2002) mukaan tullut uusia puolia. Tämä ei ole kuitenkaan tapahtunut äitiyden kustannuksella. Se, että asiat jaetaan kummankin vanhemman kesken, on tuonut elämän rikkautta molemmille. Tutkimustulokset osoittivat, että keski-ikäiset miehet pitivät isäksi tulemistä ja isänä olemista erittäin merkittävänä tapahtumana elämässään. Isyyden ja lapsien kautta miehet kokivat saavuttavansa tietyn hyväksytyt aseman ja paikan yhteiskunnassa. Jokainen isä tiesi myös tärkeytensä suhteessa lapsen elämään sekä rooliinsa perheessä. Miehet kokivat isyytensä vahvistuneen, kun lapsi uskalsi osoittaa heitä kohtaan kaikkia tunteita. (Ylinen 2002, 27, 33, 35)

Yhteistä tutkimuksessa olleilla isillä oli, että vaikeuksista huolimatta he jaksivat uskoa tulevaisuuteen ja pyrkiä parempaan isyyteen. Äitien antama palaute koettiin myös isyyttä rakentavaksi asiaksi. Lisäksi tuli esille isien kautta, että äidit toivovat isien ottavan yhtäläillä vastuuta lapsista ja perheestä kuin äitienkin. Miesten mielestä selkeät roolijaot olivat häviämässä eikä tehtäviä enää jaoteltu miesten ja naisten töihin. Lopuksi Ylinen toteaa, että tutkielma osoittaa sen, että isyys toteutuu sosiaalisena, psykologisena, juridisena ja biologisena. Kuitenkin tärkeimmäksi isyyden muodoksi nousi psykologinen isyys eli kenet lapsi kokee omaksi isäkseen. (Ylinen 2002, 31, 37, 47, 52.)

Myös Minna Ylisen pro gradu-tutkielmassa käy ilmi, että isät toteuttavat isyyttään tekemällä lasten kanssa asioita (Ylinen 2002, 60). Miehille siis luonnollinen tapa toteuttaa miehisyyttään ja isyyttään on toiminta. Tavoitteenamme on kerhon myötä antaa isille ja lapsille yhteisiä mukavia muistoja ja tukea isän osallisuutta lapsen elämässä.

3.4 Isän merkitys lapsen kehitykselle

Jotta lapsesta voisi kehittyä tasapainoinen, tarvitaan siihen yleensä molempia vanhempia. Sekä isä että äiti luovat lapseen oman itsenäisen suhteen heti lapsen syntymästä lähtien, vaikka äidin hoiva korostuukin varhaisessa vuorovaikutuksessa. Lapsen ollessa pieni isän tärkeänä tehtävänä on tukea puolisoaan tämän äitiydessä. Vuoden iästä lähtien isä puolestaan mahdollistaa lapsen turvallisen irrottautumisen äidistä. (Suomen uusperheellisten liitto ry 2010; Sinkkonen 2008, 62.) Isän tavoitteena tulisi olla lapsen fyysisten ja psyykkisten tarpeiden täyttäminen. Myös isän tuki ja emotionaalinen läheisyys toiseen vanhempaan tulisi olla yksi tavoite. Kun isä osallistuu perheen kaikkiin tehtäviin, se lisää tällöin äidin ajankäytön mahdollisuuksia. Isyyteen sitoutuminen tarkoittaa erityisesti vastuun ottamista sekä päivittäistä vuorovaikutusta lapsen kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012 A.)

Tutkimukset korostavat hoitavan isyyden merkitystä lapsen kehitykselle ja kasvuille, mutta myös perheen hyvinvoinnille ja parisuhteelle. Isien läsnäololla on merkitystä lapsen sukupuoli-identiteetin muotoutumiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Isä-lapsi-kiintymyssuhde ja vuorovaikutus ovat tärkeitä myös isän ja lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012 A.)

Isän merkitys tytön ja pojan itsetunnon kehityksessä on suuri. Jos isä osoittaa tyttärelleen varauksetonta, epäseksuaalista rakkauttaan, oppii lapsikin kunnioittamaan itseään naisena. Tyttölapselle merkitsee suunnattomasti, jos isä arvostaa häntä ja hänen saavutuksiaan. Se kohottaa tytön itsetuntoa mittaamattoman paljon. Kuitenkin tyttärelle on myös tärkeää nähdä, kuinka hänen isänsä kohtelee ja arvostaa puolisoaan, sillä tällöin tytär näkee, miten naista tulisi kohdella. Kaikki tämä hyvän isän malli vaikuttaa tyttären elämässä siihen, miten hän suhtautuu tulevaisuudessa mieheen elämäkumppanina. (Suomen uusperheellisten liitto ry 2010.) Samoin isän merkitys poikalapsen elämässä on tärkeä. Isän tarjoama malli tukee pojan seksuaalista identiteettiä. (Furman 1993, 67.) Tutkimustulosten mukaan lapsilla, joilla on isähahmo, on myös vähemmän häiriökäyttäytymistä. Tyttöillä on vähemmän tunne-elämän ongelmia ja pojilla käytösongelmia. (Sinkkonen 2008, 68.) Poikalapset kaipaavat isiensä huomiota ja ihailua. Jotta poika voisi hyväksyä isänsä, tulisi isän tehdä lapsen kanssa jotain, jota poika ymmärtää ja haluaa harrastaa. (Suomen uusperheellisten liitto ry 2010.)

3.5 Isyyden ja isän osallisuuden tukeminen

Samaan aikaan, kun puhutaan, että isät ottavat enemmän osaa lasten hoitoon ja kotitöihin, puhutaan ohenevasta isyydestä. Isyys voi tällöin olla pelkästään biologista tai juridista ja seurauksena tästä voi olla psykologinen isättömyys. Ohenevassa isyydessä isät ovat monesti isiä, jotka ovat erosta johtuen poissa perheen arjesta. (Huttunen 2001b, 153–154.) Isyys voi tällöin jäädä hyvin niukaksi, varsinkin jos sitä ei tueta yhteiskunnallisesti mitenkään.

Viime vuosina on kannustettu isiä osallistumaan enemmän lasten hoitoon ja perheen yhteisiin toimiin. Samoin on puhuttu paljon isän merkityksestä lapsen kehitykseen. (Sinkkonen 2003, 293.) Monesti miesten sitoutuminen isyyteen riippuu perheen ulkopuolisista tekijöistä. Nämä ratkaisevat usein sen osallistuuko isä lapsen kasvatukseen ja hoitoon ja jos osallistuu, niin millä panoksella. (Huttunen 2001b, 195.)

Isän osallisuus on ennen kaikkea vuorovaikutusta ja ajan käyttämistä siihen, että on perheen kanssa ja osa perhettä. Se on tunnetta ja kokemusta perheeseen kuulumisesta. Osallisuudessa on kyse oikeudesta tiedon saamiseen sekä tuetun tiedon välittämiseen, jota esimerkiksi asiantuntijat voivat tarjota isille. Ja mikä tärkeintä, siinä on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon, palvelujen suunnitteluun ja elinympäristöön. Osallisuuden mahdollistaa muun muassa kuuleminen ja kuunteleminen, yhteinen kieli, aito kiinnostus, vertaistuki ja sähköiset foorumit. Se myös voimaannuttaa ja lisää toimimisen halua sekä sitouttaa ihmistä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2012b.)

4 VERTAISTUKI JA VERTAISTUKIRYHMÄT

Vertaistuen katsotaan perustuvan ihmisen tarpeeseen sekä saada, että antaa tukea. Vertaistuen avulla ihminen voi verrata omaa elämäntilannettaan ja kokemuksiaan muiden vastaavassa asemassa olevien henkilöiden kanssa. Vertaistuen keinoin ihminen voi puntaroida omaa elämäänsä, voimavarojansa ja selviytymiskeinojansa elämäntilanteessaan ja tätä kautta saada motivaatiota ja halua selviytyä tilanteestaan. Oman tilanteen arviointi auttaa ihmistä toimimaan terveytensä hyväksi sekä se myös parantaa elämänhallinnan tunteen säilyttämistä. (Duodecim terveyskirjasto 2012.)

Vertaistukea määriteltäessä nostetaan esiin omaehtoisuus ja yhteisöllinen tuki samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kesken. Vertaistuen käyttövoima koostuu elämänviisauteen pohjaavasta kokemustiedosta ja kokemuksista, jotka lisäävät keskinäistä ymmärrystä. Samankaltaisten tunteiden kokeminen auttaa hyväksymään helpommin vastaavassa tilanteessa olevan henkilön, ja selviytymistarinoilla on erityinen merkitys yksinäisyyden ja leimaantumisen kokemuksissa. Vertaistuki antaa toiveikkuutta tulevan kohtaamisessa ja se mahdollistaa nykyhetkeen sitoutumisen sekä menneen ymmärtämisen. (Mielenterveyden keskusliitto i.a.a.)

Vertaistukiryhmien toiminta perustuu luottamuksellisuuteen ja tasavertaisuuteen sekä vertaistukiryhmään osallistuvien ihmisten ajankohtaisiin ja henkilökohtaisiin tarpeisiin ja valintoihin. Ryhmässä vertaisten tuki koetaan myös ainutlaatuisena asiantuntemuksena. Vertaistoiminnassa auttaminen ei ole välttämättä tarkoitushakuista, vaan se voi olla itse itseään ruokkiva sosiaalinen prosessi. (Mielenterveyden keskusliitto i.a.b.)

Isät tarvitsevat taloudellisten seikkojen lisäksi myös muunlaisia mahdollisuuksia ja tukea isyydelleen. Aiemmin miehet oppivat isyyteen havainnoimalla lähiympäristöään, mutta nykyisin kaikilla ei ole lähipiirissään lapsiperheitä. Tästä syystä onkin tärkeää, että isät saavat keskustella asioistaan vertaisryhmissä, jossa he voivat saada asioihinsa miesnäkökulmaa isyyteen liittyvissä asioissa. Isät voivat myös haluta luoda uudenlaisen

mallin isyydelleen ja näin poiketa mallista, jonka ovat saaneet omilta isiltään. (Paajanen 2006, 100.)

Anna Jalkasen (2007) pro gradu -tutkielmassa tuli ilmi, että vertaistuki koetaan yhdeksi merkittävimmistä seikoista isä-lapsitoiminnassa mukana olevien keskuudessa. Toiminnassa mukana olevat kertoivat nauttivansa keskusteluista ja vaihtoivat mielellään kuulumisia ja jakoivat omia kokemuksiaan samanhenkisten ihmisten kanssa. Isät myös kokivat, että vertaisten kanssa keskustellessa on helpompi tuoda esille ongelmia ja puhua vaikeistakin asioista. Tutkimuksessa tuli esille, että vertaistuen avulla saatiin kokemuksia yhtenäisyyden tunteesta ja hyväksynnästä. Vertaistuen ja spontaanin keskustelun tarve oli yksi syy miksi isät lähtivät mukaan toimintaan. (Jalkanen 2007, 55.)

Ulla Luontion (2009) hankkeeseen liittyvässä tutkimuksessa haluttiin puolestaan selvittää isä-lapsiryhmän merkityksiä niihin osallistuneille isille sekä sitä, mitä kyseinen toiminta antoi siinä mukana olleille isille. Tutkimustulosten perusteella isä-lapsitoiminta oli erityisen mielekästä ja merkityksellistä perheen isille sekä heidän lapsilleen. Ryhmässä tavattiin entisiä kavereita, tutustuttiin uusiin ihmisiin sekä opittiin sosiaalisia taitoja. (Luontio 2009, 42.)

Isä-lapsitoiminnan kautta isät kokivat saavansa ryhmästä vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta ihmisiltä. Toiminnan ansiosta isän ja lasten välinen luottamus kasvoi ja sillä oli positiivisia vaikutuksia koko perheen hyvinvointiin. (Luontio 2009, 33–34, 36.)

5 RYHMÄ JA RYHMÄN OHJAUS

Jokaisella ryhmällä on ryhmää koossa pitävä tunnetavoite ja tehtävä, jotka liittyvät toiminnan tarkoitukseen. Ryhmää suunniteltaessa tulee ensimmäiseksi selvittää syy siihen miksi ryhmä perustetaan ja mitkä ovat toiminnan tavoitteet. Ryhmänohjaajan on myös oleellista saada käsitys ryhmän perustehtävästä, niin sanotusta punaisesta langasta. Yleensä perustettava ryhmä kuuluu jo johonkin olemassa olevaan toimintakokonaisu-

teen tai organisaatioon, jotka määrittelevät myös ryhmän arvot, eettiset periaatteet, tavoitteet ja toimintakulttuurin. Edellä mainituilla on merkittävää vaikutusta ryhmäläisten ja ohjaajien valintaan sekä ryhmän suunnitteluun, toteuttamiseen ja tavoitteisiin. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 15.)

Toimivassa ryhmässä ryhmän perustehtävä on kaikille jäsenille tuttu. Toimiva ryhmä määrittelee aina uudelleen sille etukäteen mietityt tavoitteet, ohjelman ja suunnitelman. Hyvin toimivassa ryhmässä tunnetaan vastuuta ryhmäläisistä, ilmaistaan tunteita ja erimielisyyksiä sekä osataan kuunnella. Rakentavan kritiikin antaminen ja vastaanottaminen sekä luonteva ja vapaa ilmapiiri kuuluvat myös toimivan ryhmän ominaisuuksiin. Hyvin toimivan ryhmän toiminta perustuu luottamukseen, tukeen ja voimavaroihin ja siellä on kaikilla hyvä olla. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 13.)

5.1 Ryhmän tehtävät, kehitysvaiheet, dynamiikka ja vuorovaikutus

Ryhmän tehtävät voidaan rinnastaa monella tapaa perheen tehtäviin, jolloin ryhmän jäsenet huolehtivat toistensa hyvinvoinnista, sopeutumisesta ja kasvatuksesta. Kokeusten jakaminen, arvojen, tapojen, tietojen, taitojen ja perinteiden siirtäminen kuuluvat myös oleellisesti ryhmän tehtäviin. Ryhmä välittää jäsenilleen toivoa ja se tuo heidän elämäänsä sisältöä tarjoamalla muun muassa rentoutumista, kannustusta ja virikkeitä. Ryhmän jäsenten kehitys, ymmärrys ja kasvu sisältyvät ryhmän tunnetehtäviin. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 16.)

Ryhmän kehitysvaiheet koostuvat ryhmän ajallisista eli kronologisista vaiheista. Ajallista kulkua kutsutaan myös ryhmän prosessiksi. Ryhmä etenee ja kulkee kehityskaarelleen monien eri vaiheiden kautta. Näitä kehitysvaiheita jaotellaan eri tavoin, ryhmä muotoutuu, toimii yhdessä ja loppuu. Ryhmän dynamiikka eli ryhmän voima kuuluu oleellisesti ryhmän toimintaan kehityskaaren lisäksi. Dynamiikka syntyy ryhmäläisten keskuudessa heidän välisistä tunteista, kiinnostuksista ja jännitteistä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 24, 27.)

Ryhmädynamiikan katsotaan alkavan ja elävän vuorovaikutuksen kautta. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa yhdistyvät sanalliset ja sanattomat viestit ja se on kokonaisuudes-

saan elävä prosessi. Hyvä vuorovaikutustilanne syntyy kun toisille ihmisille annetaan tilaa ja heitä sekä heidän asioitaan kunnioitetaan. Dialogi eli vuoropuhelu kuuluu keskeisellä tavalla ryhmän vuorovaikutukseen ja dynamiikkaan ja se on enemmän kuin pelkkää keskustelua. Dialogissa kyseenalaistetaan omia ajatusmalleja ja eläydytään eri ratkaisuvaihtoehtoihin. Se on myös luova prosessi sekä vuorovaikutustapahtuma, jossa on monia ulottuvuuksia ja kerroksia. Dialogin kerroksiin kuuluvat mielipiteet, väitteet, perustelut, asenteet, tunteet, arvot, vakaumukset ja moraalit. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 31, 37.)

5.2 Hyvä ryhmänohjaaja ja tärkeimmät tehtävät

Jokaisella ryhmänohjaajalla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä oma persoonallinen tapansa toimia. Ryhmänohjaajan ei tarvitse olla täydellinen, vaikka hän antaakin persoonallisuudellaan ja taidoillaan mallia ryhmänsä jäsenille. Vaikka oman persoonan käyttö on sallittua ryhmänohjauksessa, on kuitenkin olemassa tiettyjä ominaisuuksia, joita ryhmänohjaaja tarvitsee. Nämä ominaisuudet tulevat esille käytännössä ohjaajan sanojen ja tekojen kautta. Hyvän ryhmänohjaajan ominaisuuksiin kuuluvat empaattinen eläytyminen, käytännönläheinen realismi, avoimuus ja aitous, luottamus ryhmän kykyihin ja voimavaroihin sekä ryhmän jäsenten tasavertainen kunnioittaminen. On myös tärkeää, että ohjaaja on välitön ja huumorintajuinen, hänellä on taitoa käsitellä vaikeita asioita ja kykyä tehdä ja välittää havaintoja. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 58–62.)

Ryhmänohjaaja kasvaa jokaisen ryhmän myötä omalla tavallaan. Ryhmänohjauksen kautta ohjaaja saa itselleen arvokkaita taitoja ja kokemuksia, joita hän tarvitsee käytännön työssä. Keskeisiä ryhmänohjaajan tehtäviä ovat ajan antaminen tavoitteille ja tutustumiselle, luottamuksen ja turvallisuudentunteen herättäminen, tunteiden havainnointi ja hyväksyntä, ryhmän sisäisen prosessin tilan mahdollistaminen ja ryhmän viestinnän hoitaminen. Näiden lisäksi ohjaajan täytyy kykyä ennakoimaan ja käsittelemään pulmatilanteita, suunnittelemaan ja ohjaamaan ryhmäharjoituksia sekä hyväksymään epävarmuutta. Mahdollinen vaikein ryhmänohjaajan tehtävä on ryhmälle itselleen tunnistamattomien tarpeiden ja tunteiden vastaanottaminen ja näiden säilyttäminen. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 63, 65, 67–72.)

Ohjaajan rooli korostuu toiminnallisessa tekemisessä. On tilanteita, joissa ohjaajan on puututtava ryhmän toimintaan tai vetäydyttävä taustalle. Joissain tilanteissa ohjaajan on itse asetettava ryhmänsä jäseneksi ja tätä kautta vaikutettava lopputulokseen. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 27.)

5.3 Ammattina ryhmän ohjaaminen

Naana Marttila, Kati Pokki ja Tuuli Talvitie-Kella (2008) ovat pro gradu -tutkielmassaan halunneet etsiä vastausta kysymykseen, mitä ryhmän ohjaus on ohjaajan näkökulmasta katsottuna. He ovat myös pyrkineet etsimään ryhmänohjaajan tarvitsemia tietoja ja taitoja sekä näiden kehittämistapoja kerätyn aineiston, koettujen, elettyjen ja kerrottujen kokemusten kautta. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 1, 3.)

Tutkimuksessa tarkastellaan ryhmänohjaamisen prosessia ohjaajan kannalta mielekkäiden suunnittelu-, kohtaamis- ja arviointivaiheiden kautta. Tutkimuksen tarkoituksena on antaa erityisesti ryhmänohjaajille välineitä ja vertaiskokemuksia, joiden kautta he voivat kehittää itseään ohjausalan ammattilaisina sekä hallita omaa työtään. Tutkimukseen osallistui kuusi vankan ryhmänohjauskokemuksen omaavaa ammatti-ohjaajaa neljältä eri toiminta-alueelta. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla ja se analysoitiin grounder theory -menetelmän ja teemoittelun avulla. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 1.)

Ryhmänohjaus on Ruposen (2000) mukaan ryhmässä tapahtuvaa pitkäaikaista, tavoitteellista ohjausta ja toimintaa, ja se on suunnattu tietyille kohderyhmälle. Ohjaaja toimii aina ryhmän kontekstissa ja ympäristössä, ja hänen toimintaansa, arvoihinsa ja ohjaamisen prosessiin vaikuttavat ryhmän kehitysvaiheet ja toiminta. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 8.) Vaikka ohjaajan roolia korostetaan oppimisessa, niin ryhmänohjausta voidaan myös määritellä tavalla, jossa ohjaajan tehtävänä on oppimisen mahdollistaminen ja varmistaminen. Tällöin ohjaaja luo puitteet oppimiselle, mutta oppimisen päävastuu on ryhmällä ja ohjattavilla itsellään. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 8.)

Ruposen (2000) mukaan ryhmän yksilöiden elämäntilanne, elämänhistoria, tavoitteet ja odotukset muodostavat uniikin ja erilaisista persoonallisuuksista koostuvan ryhmän,

joka on myös ohjaajansa näköinen. Menetelmänä ryhmänohjaus mahdollistaa niin yksilöllisen kuin ryhmää koskevien kehitystarpeiden kohtaamisen, ja siinä keskitytään ryhmän jäsenten käyttäytymiseen, ajatuksiin ja tunteisiin. Vaikka ryhmässä oppiminen asettaa vaatimuksia jäsenilleen, niin on siinä myös etunsa. Yhdessä saavutetut tavoitteet ovat hyvin toimivan ryhmän merkki. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 76.)

Tutkimustuloksista selvisi, että ohjaaminen on niin moniulotteista ja laaja-alaista toimintaa, ettei ohjaajalle pysty luomaan tiettyjä tarkkoja ohjeita tai rakenteita. Ohjaamisprosessissa ohjaaja on jatkuvassa vuorovaikutuksessa niin ryhmä kuin yksilötasollakin, vaikka suoraa kontaktia ihmisiin ei olisikaan. Tutkimus toi esille, että ohjausprosessi ja ohjaaminen etenevät tietyllä tavalla ja ne ovat ajasta, ryhmän koosta, sukupuolesta tai iästä riippumattomia. Ohjaaminen on myös aina kulttuuriin, aikaan ja ympäröivään yhteiskuntaan sidottua. Ohjauksen suunnittelu, ohjauksen toteutus ja ohjauksen arviointi kuuluvat aina ohjausprosessiin. Kysymyksessä on kasvun prosessi, jonka matkalla tapahtuu muutoksia ja jossa alku- ja lopputilanne ovat aina erilaisia. Tutkimuksen mukaan ohjaajat saivat ammatillista varmuutta toiminnalleen kokemuksen, kutsumuksen ja elämäntavan avulla. Myös ohjaajien omilla ohjausfilosofioilla oli merkitystä ohjauksen käytännön toteutuksessa. Ohjaajan toiminta pohjaa aina arvoihin, ajatuksiin ja maailmankuvaan ja toiminta koostuu niistä menetelmistä ja konkreettisista teoista, joita hän käyttää ja tekee. (Marttila, Pokki & Talvitie-Kella 2008, 76–78.)

5.4 Lapsiryhmän ohjaus

Lapsiryhmän ohjauksessa aikuisilla katsotaan olevan paljon vastuuta ja valtaa, koska heillä on ratkaiseva merkitys ryhmän käyttäytymiseen ja asenteisiin. Jollei aikuinen huolehdi ryhmän koossa pitämisestä, jakautuu se helposti pienempiin ryhmiin aiheuttaen haittavaikutuksia ja kielteistä käyttäytymistä. Hyvällä lapsiryhmän ohjaajalla on taito luoda erilaisista lapsista koostuvasta ryhmästä hyvähenkinen ja kiinteä toimijoiden ja leikkijöiden ryhmä. Pienemmiksi ryhmiksi jakautuminen voi joskus olla hyväkin asia, mutta tällöin se toimii aikuisen käyttämänä tietoisena kasvatuskeinona leikin ohjauksessa. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 88–89.)

Lapsiryhmän ohjaaja voi vaikuttaa ryhmän normeihin, toisin sanoen lasten omaksumiin asenteisiin ja käyttäytymistapoihin, joita pidetään yleisesti hyväksyttävänä. Ohjaajan tehtävänä on myös määritellä ryhmän rajat ja se mielikuva, joka ryhmällä on itsestään. Lapsiryhmän ohjaaja on vahva vaikuttaja ja hänen asenteensa ovat erityisen tärkeitä etenkin pienten lasten kanssa toimittaessa. Ohjaajan tulee välittää lapsille viesti, että hän välittää heistä aidosti ja arvostaa heitä kaikkia yksilöinä. Hyvä ohjaaja onnistuu luomaan ryhmään turvallisen vuorovaikutuksen tunneilmapiirin sekä lasten keskuuteen meuhengen, jolloin kaikki ovat ystäviä keskenään ja kaikilla on mukavaa yhdessä. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 85, 89.)

Ryhmänohjaajalla on vaikutuksia lasten sosiaaliseen ja tunne-elämän kehitykseen muun muassa seuraavilla tavoilla: Ohjaaja voi auttaa lasta käsittelemään omia ja toisten lasten tunteita, auttaa lasta ymmärtämään ihmisten mahdolliset erot tai yhtäläisyydet sekä kannustaa lasta ystäväystymisen taitojen kehittämisessä. Ryhmänohjaaja vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin suurimmaksi osaksi oman elämänsä, käyttäytymistapojensa ja asenteittensa kautta. Ohjaajien keskinäisellä toiminnalla, suhtautumistavalla ryhmänsä lapsiin sekä sillä ohjaustavalla miten lapsia neuvotaan käyttäytymään toisiaan kohtaan, on suuri vaikutus sekä lapsiin, että koko ryhmän toimintaan. Ohjaajien on myös tärkeää muistaa, että pienten lasten kanssa toimiessa yksinkertaisuus on rikkaus. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 89–90.)

6 LAPSEN KEHITYS

Käsitlemme tässä luvussa lasten motorista, sosiaalista ja hengellistä kehitystä. Valitsimme nimenomaan nämä kehityksen osa-alueet, sillä koimme niiden kuuluvan kerhomme välillisiin tavoitteisiin. Hengellinen kehitys on oleellinen osa seurakunnan tarjoamassa kasvatustyössä ja motoriset sekä sosiaaliset taidot keskeisiä kerhon toiminnallisissa osioissa. Koska opinnäytetyömme kerhon toiminta oli suunnattu lähinnä 3-6 –vuotiaille lapsille, keskitymme tässä luvussa käsittelemään kyseisiä kehityksen osa-alueita tuon ikäryhmän näkökulmasta.

6.1 Lapsen motorinen kehitys

Lapsen ensimmäisen vuoden normaali kehitys on edellytys myöhemmin tapahtuvalle motoriselle kehitykselle (Koskiniemi & Donner 2004, 22–23). Motorisessa kehityksessä saavutetaan tavallisesti eri vaiheet tietyssä järjestyksessä, mutta järjestys voi muuttua ja jotkut vaiheet saattavat jäädä kokonaan pois. Lapset eroavat suuresti siinä, minkä ikäisinä he saavuttavat kunkin tason. Siirtyminen tasolta toiselle ei ole myöskään aina selvärajaista. Tästä syystä pieniä lapsia ohjatessa tulee muistaa yksilöllisyys sekä näiden yksilöllisten erojen huomioiminen. (Autio, Nenonen & Louhiala 2001, 53.)

Pieni lapsi liikkuu aluksi hyvin kömpelösti ja eriytymättömästi. Liikkeitä toistamalla karkean hallinnan liikkeistä kehittyvät vähitellen tarkoituksenmukaisempia, sirompia, harmonisempia ja taloudellisempia, ja niistä edetään hienokoordinaation kehittymiseen. Perusvalmius eli yleinen liikevalmius on saavutettu, kun liike on automatisoitunut. Vasta, kun perusliikkeet ovat kehittyneet yleisiksi liikevalmiuksiksi, voivat vaativammat liikunnalliset taidot kehittyä. Taitojen kehittymiseksi ja ylläpitämiseksi niitä tulee harjoittaa jatkuvasti yhdistämällä jo opittuja ja uusia harjoitteita. Lapsella on luontainen halu oppia uutta. Toiminnan tulee tätä tukeakseen olla hauskaa ja haasteellista, sillä motivaatio on hyvin oleellinen osa oppimista. (Autio, Nenonen & Louhiala 2001, 30, 53–55.) Tähän olemme itsekkin pyrkineet suunnitellessamme ja toteuttaessamme tähän projektiin liittyvien kerhojen toimintaa.

Kolmesta neljään ikävuoteen lapsi ei halua olla aloillaan vaan rakastaa juoksemista sekä taka-ajoa. Lapsi juoksee välillä pysähtyen ja jälleen vauhtiin kirmaten kaatumatta osaten väistellä taitavasti, loikkia ja ottaa laukka-askelia. Hän nostaa jalkojaan korkealle hyppiessään ja taivuttaa polviaan laskeutuessaan, heittää palloa lyhyen matkan ja saa suoraan syliin heitetyn, ison pallon kiinni. Tasapaino- ja koordinaatiokyvyn kehittymisessä auttavat pallopelit kuten pallon heitto ja jalkapallo. Saavutettuaan 4–5 vuoden iän lapsi liikkuu jo aikuismaisemmin, vaikka häneltä puuttuukin vielä aikuisen kestävyys ja enakoimiskyky. Hänen hienomotoriset liikkeensä kehittyvät, mutta ovat kuitenkin vielä kaukana aikuisen taidoista. Lapsi osaa tässä vaiheessa kävellä matalaa aitaa pitkin, kiipeillä isossa kiipeilytelineessä, kiivetä liukumäen portaita, kantaa isoja leluja sekä väistellä, kun häntä ajetaan takaa. Hän oppii luistelemaan, uimaan, hiihtämään, hyppimään

trampoliinilla sekä tanssimaan. Liikkeiden suunnittelun oppimisessa auttavat väistely- ja takaa-ajoleikit, kuten myös pyöräily, pallon heitto tai potkiminen, kiipeily sekä luistelu. (Einon 1999, 28–29.)

Käden ja silmän yhteistyö on 3–6-vuotiailla jo melko kehittynyttä. Tuon ikäinen osaa jo kirjoittaa nimensä, piirtää tunnistettavia kuvia, koota monimutkaisia palapelejä, leikkiä rakennussarjan pienillä osilla sekä tehdä helppoja ompelukuvia. Lasta voi tukea tässä kehityksessä kannustamalla häntä tekemään itse ja asettamalla hänen teoksiaan esille. (Einon 1999, 62–63.)

Aikuisen ja lapsen välinen yhdessä leikkiminen ja liikkuminen on erittäin arvokasta toimintaa heidän välisen suhteensa kehittymisen näkökulmasta katsottuna. Iloisen ja mielekkään toiminnan lisäksi aikuinen voi antaa lapselle sopivasti onnistumisen kokemuksia ja myönteistä palautetta hänen yrityksistään. Palautteen antamisella on myönteinen vaikutus lapsen minäkäsityksen kehittymiselle. Aikuisen ja lapsen välisellä fyysisellä kontaktilla on taas vaikutuksia lapsen kehontuntemuksen kehittymiseen, ja toiminta edistää lapsen kehittymistä monella eri osa-alueella. Toiminnassa korostuvat myös turvallisuus ja luottamus, sillä oman aikuisen kanssa tehtävät yritykset tukevat edellä mainittuja seikkoja. Aikuinen–lapsi-liikunnassa lähdetään liikkeelle ja toimitaan lasten ehdoilla, jolloin toimintaan kuuluvat jännitys, nauraminen, huumori ja riemun kiljahdukset. Tällaisen toiminnan ja lapsen mielikuvituksen tukeminen kehittävät lapsen käsitteiden oppimista ja sanavarastoa. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 294–295.)

6.2 Lapsen sosiaalinen kehitys

On tärkeää erottaa sosiaalisuus sosiaalisista taidoista. Sosiaalisuus on temperamentin piirre, jolla tarkoitetaan ihmisen halua muiden ihmisten kanssa olemiseen. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan puolestaan hänen kykyään olla muiden kanssa. Sosiaalisuus on synnynnäinen piirre, sosiaaliset taidot tulevat kasvatuksen ja kokemusten kautta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 13,17–18.)

Kolmesta kuuteen ikävuoteen kestävä viimeinen psyykinen kehitysvaihe on niin sanottu oidipaalivaihe, jonka aikana lopullinen yksilöllisyyden tunne saavutetaan. Tärkeitä tähän vaiheeseen kuuluvia kehitystapahtumia ovat yliminän eli superegon syntyminen ja sukupuoli-identiteetin muodostuminen. Superego on se osa persoonallisuutta, joka ohjaa ihmisen viime kädessä irti lapselle kuuluvasta mielihyvän periaatteesta ja itsekkyydestä sekä tekee tästä sosiaalisen olennon. Superego syntyy lapselle asetettujen rajojen seurauksena. Se sisältää ihmisen arvojärjestelmän ja sisäistetyt moraalinormit, hänen syyllisudentuneensa, esteettiset ja eettiset ihanteensa ja tavoitteensa sekä itserankaisun. Yliminä ohjaa ihmisen tarpeiden ja itsensä toteuttamista sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla poistaen häneen kohdistuvan jatkuvan ulkopuolisen valvonnan tarpeen. Ihminen pysyy itse ohjaamaan käytöstään syyllisyyden tunnon ja ihanteidensa avulla. Ilman yliminää ei olisi mahdollista käyttäytyä sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla muiden kanssa ottaen toiset huomioon. (Keltikangas-Järvinen 2010, 149–150.)

Superego eli yliminä aloittaa kehityksensä ihmisessä olemalla täysin ulkoinen ominaisuus. Yliminä sisältää vanhempien rajoitukset, käskyt ja kiellot, mutta ne ovat sidottuja paikkaan tai vanhempien läsnäoloon. Kieltoja totellaan vanhempien ollessa paikalla, mutta heidän poistuessaan myös kielto lakkaa olemasta. Yliminä jatkaa kehittymistään saamalla aineksia samaistumisen kautta lapsen sisäistäessä arvoja ja ihanteita ihailemista ihmisiltä. Käyttäytyminen alkaa tässä vaiheessa ohjautua sisältäpäin itsearvostuksen ja itsekunnioituksen säätelemänä, ei enää ulkoisen rangaistuksen pelosta. Yliminä kehittyy voimakkaimmin 5–6 vuoden iässä. Syyllisyyden tuntemisen kyky on välttämätön, sillä se pitää yllä sisäistettyjä moraalinormeja. Kyky syyllisyyden tuntemiseen johtaa lopulta siihen, että ihminen pyrkii toimimaan oikein omien ihanteidensa ohjaamana, ei yksinomaan rangaistuksen pelossa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 150–151.)

Pieni lapsi ei opi sosiaalisia taitoja aikuisten tavoin yrityksen ja erehdyksen kautta lasten välisessä kanssakäymisessä, vaan aikuisen ohjauksen puuttuessa tähän harjoitteluun tulevat voimaan aikuisten toiveisiin verraten täysin erilaiset pärjäämisen ja selviytymisen keinot. Lapsi ei opi itsestään toisen huomioon ottamista, toisen oikeuksien kunnioittamista tai empatiaa, vaan lasten kesken vahvin voittaa ja häviöjä sekä syrjäytyjä oppivat roolinsa jo elämän alussa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 167.) Lapsi tarvitsee siis aikuisen ohjausta kyetäkseen toimimaan sosiaalisessa ryhmässä.

Vanhempien liikkua ja leikkiessä yhdessä lapsensa tai lastensa kanssa ryhmässä heillä on mahdollisuus nähdä lapsensa toisesta näkökulmasta. Kuinka lapsi oppii luottamaan omaan liikkumiskykyynsä uusissa tilanteissa, kuinka hän leikkii toisten kanssa ja kuinka hänen leikissä käyttämänsä toimintatila laajenee. Yhteisten liikuntatilanteiden tulisi antaa molemmille osapuolille mahdollisuus intensiiviseen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin. Turvallisen henkilön ollessa läsnä lapselle välittyy tunne tilanteen turvallisuudesta ja tämä voi omistautua kokonaan tehtävien suorittamiseen. Yhteisen tekemisen kautta pystytään syventämään vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Myös vanhempien myötäelämis- ja havaintokyky vahvistuu suhteessa lapsen omiin tarpeisiin ja kehitykseen. (Zimmer 2011, 157.)

Johanna Tuomen (2010) liikuntapedagogiikan pro-gradu –tutkielma pyrki suunnittelemaan ja toteuttamaan 4–12 -vuotiaiden lasten vanhemmille ilmaiseksi jaettavan neuvontamateriaalin, jossa olisi tietoa lasten liikunnan tärkeydestä, perheen merkityksestä tähän ja käytännön harjoitteita, jotka auttaisivat kehittämään lasten motorisia ja havaintomotorisia perustaitoja. Tutkimustehtävänä oli ensin selvittää terveydenhoitohenkilöstön ja vanhempien tarpeita ja odotuksia oppaalle sekä minkä tyyppisestä perheliikunnasta lapset ja nuoret ovat itse kiinnostuneita. Lähtötilanteessa tehty selvitys paljasti, että oppaalle oli tarvetta ja kysyntää, sillä vastaavia ilmaisia, harjoitteita sisältäviä neuvontamateriaaleja ei juuri ole tarjolla. Perheliikuntakyselystä selvisi, että lapset harrastavat hyvinkin yksipuolista liikuntaa vanhempiensa kanssa. Tutkimuksesta selvisi, että valtaosa kyselyyn osallistuneista oppilaista oli kiinnostuneita uusien perheliikuntamuotojen kokeilemiseen. Avoimeksi jäi vielä kysymys tavasta saada vanhemmat innostumaan yhteisistä liikuntahetkistä lastensa kanssa. (Tuomi 2010, 2, 8, 37, 59–61, 65–66, 68–69.)

6.3 Lapsen hengellinen kehitys

Ihmisen uskon ja hengellisyyden kehityskaavioille on usein käytetty pohjana lapsen kehityksen vaiheita. Tämän alueen kuuluisimpia tutkijoita ovat yhdysvaltalainen James W. Fowler ja sveitsiläinen Fritz Oser. He ovat kumpikin laatineet uskonelämän kehityskaavion, jossa moraalisten ja kognitiivisten (eli tiedollisten) prosessien osuus otetaan huomioon. Nämä tutkijat ovat sitä mieltä, että lapsi ajattelee kirjaimellisesti ja intuitiivi-

sesti, kunnes tämä vasta murrosikään kasvettuaan saavuttaa kypsän uskonnollisen ajattelun ja kykenee yksilölliseen pohdintaan sekä ajatteluun. (Holm 2004, 25.) Tämä lapsen aluksi konkreettinen uskonnollisten asioiden ajattelu luo siis pohjaa käsitteellisemmän ja syvemmän ajattelun syntymiselle, ja on täten tärkeä vaihe myös uskonnollisen vakaumuksen syntymisessä (Luukkonen 1997, 44).

Uskonnollisen kasvun liittyessä luonnollisesti lapsen elämäkokemukseen ja liittäessä uskonnollisista käsitteistä keskustelemisen lapsen kokemusmaailmaan, lapsella on mahdollisuus ymmärtää niitä edellytystensä mukaisesti. Lapsi saattaa ymmärtää asioita niin älykkäästi ja syvällisellä tasolla, jota aikuinen voi vain hämmästellä. Lasta ei tule aliarvioida. Lasta ja hänen kysymyksiään on tärkeitä kuunnella, ja osoittaa kunnioitusta hänen ajattelulleen. (Luukkonen 1997, 44.)

Lapsella on mahdollisuus oivaltaa kokonaisvaltaisesti jonkin omaan elämäänsä liittyvän asian, kun uskonnolliseen kokemukseen on sisällytetty elämys, mielikuviutus, tunne, ymmärrys ja toiminta. Tällöin uskonnollisessa kasvussa on kyse prosessista, jonka Kolb on kuvannut kokonaisvaltaiseksi oppimiseksi. Tässä oppimisprosessin osatekijöihin kuuluvat välitön omakohtainen kokemus, pohdiskeleva havainnointi, asian käsitteellistäminen ja aktiivinen toiminta. Uskonnollisen kokemuksen jäädessä vain tunnetasolle se on helposti pelkästään primitiivinen kokemus. Vasta, kun asian sisältö on oivallettu eli mukana on asian käsitteellistäminen, on tapahtunut kasvua. Oivallus ja elämys kuuluvat siis yhteen. (Luukkonen 1997, 44–45.)

Lapsi oppii uskontoon liittyvät symbolit ja tavat jo varhaisessa iässä. Se, millaisia mielikuvia nämä symbolit myöhemmin herättävät ihmisessä, riippuu Nils G. Holmin (2001; 2004; 2005) mukaan osittain siitä, ovatko ne opittu lapsena ahdistavissa vai positiivisissa merkeissä. Tämä liittyy integroituun rooliteoriaan, johon kuuluu keskeisesti jo varhaislapsuudessa kehittyvä, sisäinen eksistenssitila. Tässä tilassa syntyvät esimerkiksi oikean ja väärän, kauniin ja ruman tai hyvän ja pahan symbolit. Myös uskonnosta, yhteiskunnasta ja kulttuurista löytyy vastaavuutensa näille symboli-ilmauksille. Holmin mukaan symbolit antavat asioille syvemmän ja henkilökohtaisen merkityksen. Mikäli symbolinen ajattelu puuttuisi, maailmankuvamme ei olisi lainkaan nykyisenlainen ja siihen sisältyisivät vain konkreettiset asiat. Tähän symbolien maailmaan nivoutuu myös

elämän pyhyysulottuvuus, joka liittyy kaikkiin ihmisen tärkeänä pitämiin asioihin, niin uskonnollisiin kuin arkisiin. (Holm 2001, 64–65; 2004, 36–42; 2005; 60, 66–71.)

Kuten Hubertus Halbfas on sen kauniisti määritellyt, ”symboli on sielun kieltä”, ja täten myös saduilla, runoilla, kertomuksilla, merkeillä, väreillä, kuvilla ja musiikilla on omat symboliset merkityksensä (Luumi 2002, 38–39; 2001, 143) Uskonto ei ole vain teologisia käsitteitä. Tulee ymmärtää, että uskonnot sisältävät paljon muutakin, kuten lauluja, kertomuksia, runoja, historiallisia selostuksia, pelejä ja leikkejä. Näistä mikään ei vaadi monimutkaista teologisten käsitteiden pohdintaa, mikä voi olla aikuisillekin haasteellista. Lapsille riittää, kun he saavat kuunnella kertomuksia ja osallistua itse leikkeihin, lauluun ja muuhun toimintaan. Tätä kautta heille välittyy paljon uskonnon sisällöstä. Tämä riitti, uskonnon toiminnallinen harjoittaminen, on lapsille kaikkein tärkeintä. Abstraktit käsitteet jäävät vielä tässä vaiheessa taka-alalle. Tämän tyyppinen toiminta on hyvin tärkeää välitettäessä uskontoa tai kulttuuria nuoremmille sukupolville, ja suorastaan edellytys kulttuurin säilymiselle. (Holm 2004; 29, 43.)

Ihmiskuva, minäkuva ja jumalakuva kehittyvät lapsella rinnakkain. Yleinen edellytys lapsen uskonnolliselle kehitykselle on aikuisen hyväksynnän ja rakkauden kokeminen. Tämän pohjalta lapselle voi syntyä usko rakastavaan Jumalaan. Jumalakuvan muokkautuminen tapahtuu persoonallisella tavalla sen mukaan, minkälaisia aikuisia lapsi kohtaa, mutta selkiytyy, kasvaa ja kehittyy iän karttuessa. (Luukkonen 1997, 45.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli kehittää Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perheyötä luomalla sinne uusi isä-lapsitoimintaan perustuva kerhomuoto. Työllämme pyrimme antamaan seurakunnalle uusia ja erilaisia keinoja isien ja lasten kanssa työskentelyyn. Halusimme ottaa työssämme huomioon myös vertaistuen, sillä koimme sen tärkeäksi. Uuden kerhomuodon toteutumisen kautta vertaisryhmätuki isille mahdollistuisi. Opinnäytetyömme pidemmän aikavälin tavoitteeksi asetimme Iskän kanssa -kerhon jatkumisen seurakunnassa uusien kerhonvetäjien turvin.

Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden tavoitteena oli isyyden ja isien osallisuuden tukeminen lastensa elämässä. Toiminnallisen yhdessäolon kautta pyrimme antamaan isille virikkeitä lastensa kanssa puuhailuun sekä mahdollisuuden viettää laadukasta aikaa yhdessä lastensa kanssa toimivassa vuorovaikutuksessa. Halusimme myös tarjota kaikille osallistujille mukavia muistoja yhdessä vietetystä ajasta. Tärkeänä ja keskeisenä tavoitteena pidimme myös sitä, että isät ottaisivat vastuuta lapsensa toiminnoista turvallisessa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä ja saisivat tätä kautta onnistumisen kokemuksia ja vahvistusta sekä omalle isyydelleen, että isä-lapsi suhteelleen.

Seurakunnan toiveesta yhdeksi opinnäytetyömme tavoitteeksi nousi heille myönnetyn ympäristödiplomin hyödyntäminen. Ympäristödiplomi on vapaaehtoinen työkalu kirkon ympäristöasioiden hallintaan (Hänninen 2009, 5). Pyrimme rakentamaan toimintaamme siten, että se olisi mahdollisimman monipuolista luonnon ja ympäristön näkökulmasta katsottuna. Halusimme myös tarjota lapsille leikin välityksellä tärkeää tietoa luontoasioihin liittyen. Monipuolisen toiminnan suunnittelun kautta asetimme myös itsellemme tavoitteeksi kehittymisen kerhonojauksessa, sillä se tulee olemaan meille tärkeä työkalu ammatillisessa työssä.

Iskän kanssa -kerhon toimintatuokioiden mahdollistumisen ja onnistumisen kannalta tärkeänä tavoitteenamme oli mainonnan onnistuminen ja riittävän osallistujamäärän saaminen. Tämä oli edellytys työmme toiminnallisen osuuden onnistumiselle. Mainonnan avulla halusimme muutenkin tuoda uuden kerhomuodon laajalti ihmisten tietoisuuteen, saada sille näkyvyyttä ja herättää mielenkiintoa sitä kohtaan, koska näin kerhon jatkumisedellytykset paranisivat.

8 YHTEISTYÖTAHOT JA KOHDERYHMÄ

Toteutimme opinnäytetyömme toimintakerrat Pieksämäellä. Toimintakerroissamme oli kyse uuden kerhon ja toimintamuodon luomisesta seurakunnalle. Yhteistyökumppaninamme opinnäytetyöprojektissa oli Pieksämäen evankelis-luterilaisen seurakunnan

lapsi- ja perhetyö. Kohderyhmämme koostui Pieksämäkeläisistä isistä sekä heidän lapsistaan. Tässä kappaleessa esittelemme Pieksämäen kaupunkia, seurakuntaa, seurakunnan lapsi- ja perhetyötä sekä kohderyhmäämme. Lisäksi työmme edistymisessä auttoivat mainosalan yrittäjä Jussi Försti ja Juvan kirkonkylän Kukkokoulun ala-asteen 3A -luokka.

8.1 Pieksämäen kaupunki ja seurakunta

Keski-Savossa sijaitseva Pieksämäki on noin 20 000 asukkaan taajaan asuttu kaupunki (Pieksämäen kaupunki 2010a). Kuntaliitoksen (2007) myötä Pieksämäkeen yhdistyi vuonna 2004 perustettu Pieksämaan kunta, jonka muodostivat Pieksämäen maalaiskunta, Jäppilä ja Virtasalmi. Pieksämäki tarjoaa asukkailleen ihanteelliset elinolosuhteet, sillä sitä ympäröi laajat järvialueet ja kaupunki jatkuu maaseutumaisena kantakaupungin ympärillä. (Pieksämäen kaupunki 2010b.) Ikärakenteellisesti katsottuna 0–6 -vuotiaiden osuus asukasluvusta oli vuoden 2010 lopussa 5,5 %. Väestöennusteen mukaan tämän ikäluokan osuus väestöstä tulee jatkossa laskemaan. (Pieksämäen kaupunki 2010c.)

Kirkkohallitus teki 16.8.2006 päätöksen Pieksämäen maaseurakunnan ja kaupunkiseurakunnan lakkauttamisesta 31.12.2006. Lakkautusten myötä perustettiin Pieksämäen seurakunta, joka aloitti toimintansa 1.1.2007. Yhdistymisen johdosta uuden seurakunnan toimialue laajeni, sillä se kattoi Pieksämäen kaupungin lisäksi myös entisen Pieksänmaan alueet. Pieksämäen seurakunnan jäsenmäärä oli noin 19 000 henkilöä vuonna 2007. (Pieksämäen seurakunta 2007.)

Pieksämäen seurakunta on toimintaympäristöltään sekä urbaani että maaseutumainen ja se elää ja toimii liikenteellisesti keskeisellä paikalla. Toimintaympäristön uhkatekijöinä nähdään väestön ikääntyminen, muuttotappio sekä maaseutukylien tyhjentyminen. Seurakunta asennoituu tulevaisuuteen kuitenkin varovaisen toiveikkaasti, sillä merkkejä uusien työmahdollisuuksien synnystä ja elinkeinotoiminnan elpymisestä on olemassa. Pieksämäen seurakunnan merkitys ihmisten arjessa on vahvasti läsnä, sillä seurakunnan toimintaympäristön alueella sijaitsee erilaisia kirkollisia palveluntuottajia ja alalle kouluttavia oppilaitoksia. (Pieksämäen seurakunta i.a.a)

Seurakunnan perustehtävänä on toteuttaa Jeesuksen antamaa lähetyskäskyä: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsiksi: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa.” (Matt. 28: 19–20). Lähetyskäskyn toteuttamisella ja ilosanoman julistamisella seurakunta tahtoo hoitaa yhteydessään kaikkia kastettuja sekä opettaa elämään Jeesuksen opetuslapsina lähimmäisiään palvellen ja rakastaen. Seurakunnan toimintaa ohjaavat arvot perustuvat uskoon kolmiyhteisestä Jumalasta. Seurakunnan arvoja ovat hyvyys, rehellisyys, totuus, rakkaus, jokaisen ihmisen arvokkuus ja pyhän kaipaus. (Pieksämäen seurakunta i.a.a)

Pieksämäen seurakunta on luonut visioita tulevaisuuden näkymistään. Näistä visioista esimerkkeinä mainittakoon muun muassa seuraavat: Seurakunta pyrkii järjestämään toimintansa entistä paremmin perhekuntia tavoittavaksi ja perheyhteyttä tukevaksi. Tämän lisäksi pyritään siihen, että seurakunta koetaan kodinomaiseksi yhteisöksi ja toiminnassa edistetään ympäristöarvoja pitämällä niitä esillä seurakunnan opetuksessa. (Pieksämäen seurakunta i.a.a)

8.2 Lapsi- ja perhetyö

Vuoden 2011 Pieksämäen lapsi- ja perhetyön toimintasuunnitelman painopisteeksi asetettiin koko seurakunnan yleisteema ”Jumalan perheväki”. Tämä teema piti myös sisällään toimintaa ohjaavat painopisteet ”Jumala ja ihminen” sekä ”Pyhä”. Seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma ”Lapsi on aarre” on myös näkynyt vahvasti seurakunnan toiminnassa. (Pieksämäen seurakunta 2011.)

Lapsille ja heidän vanhemmilleen tarkoitetut kerhot on lapsi- ja perhetyön näkyvin osa. (Pieksämäen seurakunta i.a.b). Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perhetyön työmuodot ovat päiväkerhot, perhekerhot, pyhäkoulut, iltapäivä-toiminta, perhetyö ja päiväkotien kynttilähetket. Päiväkerhoissa huolehditaan arkitoiminnan välityksellä alle kouluikäisten lasten kasteopetuksen antamisesta ja samalla pyritään tukemaan vanhempia vanhemmuuden kysymyksissä sekä kristillisen ja muun kasvatuksen antamisessa. Päiväkerhotyössä huomioidaan myös vanhempien osallisuuden vahvistaminen sekä perheyhteyksien lujittaminen. Seurakunnan perhekerhot taas toimivat matalan kynnyksen vertais-

ryhmänä, jolla vanhemmuutta tuetaan kasvatuskysymyksissä sekä myös vanhempien oman elämän kysymyksissä. Kristillisen perinteen siirtäminen nuoriin koteihin ja perheisiin on yksi perhetyön keskeisistä tavoitteista. (Pieksämäen seurakunta 2011.)

Pyhäkoulutyö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden kasteopetukseen omassa seurakunnassaan. Seurakunta pyrkii tavoittamaan mahdollisimman kattavasti pyhäkouluikäiset lapset ja huolehtimaan siitä, että pyhäkoulutoiminta ja kynttilähetkien hoitaminen esimerkiksi päiväkodeissa jatkuu. Koululaisten iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tarjota 1.-2. luokan oppilaille sekä erityisoppilaille turvallinen paikka, jossa he voivat viettää vapaa-aikaa koulupäivän jälkeen mielekkään toiminnan ja levon merkeissä. Iltapäivätoiminta myös tukee perheitä arkipäivässä. (Pieksämäen seurakunta 2011.)

Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perhetyön työmuodot ovat suunniteltu siten, että ne sisältävät lasten ikäkauden mukaisesti suunniteltuja toimintoja ja kehittävät lasta kokonaisvaltaisesti. Erilaiset tapahtumat on toteutettu kiinnostavasti ja käytännönläheisesti yhteistyössä eri työalojen kanssa. Tämä on mahdollistanut sen, että raja-aidat ovat maldatumassa eri työmuotojen välillä. Seurakunnan eri toimintamuodoilla on tärkeä osa vertaistuen löytämisessä, lasten ja perheiden kohtaamisessa sekä saattamisessa seurakunnan yhteyteen. (Pieksämäen seurakunta 2011.) Seurakunnan lapsi- ja perhetyö antoi meille hyvät lähtökohdat toteuttaa opinnäytetyömme toiminnalliset kerrat.

8.3 Kohderyhmä

Opinnäytetyömme kohderyhmä tuli meille seurakunnan puolesta, sillä sieltä toivottiin nimenomaan isä-lapsi-ryhmän perustamista. Seurakunnan kerhotoiminnassa on nykyään pääasiassa äidit lastensa kanssa, joten nyt seurakunta halusi tarjota myös isille mahdollisuuden vertaisryhmään, jossa he voivat pohtia omaa isyyttään ja saada tukea vertaisiltaan. Perhetyön tavoitteidenasettelussa todetaankin, että työmuotoja tulee kehittää erilaisten perheiden tarpeita vastaavaksi. (Laila Laakso, henkilökohtainen tiedonanto 25.1.2011).

Päätimme ottaa toimintakertoihin mukaan enintään kymmenen Pieksämäen seudulla asuvaa isää lapsineen. Rajasimme isien lukumäärää sillä perusteella, että tämän kokoisien joukon kanssa toimintakertojen onnistuminen mahdollistuisi paremmin ja meillä ohjaajilla olisi enemmän aikaa tutustua kerholaisiin. Rajaus oli senkin takia perusteltua, että emme voineet tietää etukäteen, montako lasta osallistuvilla isillä olisi mukanaan.

Toimintamme oli suunnattu ja suunniteltu 3–6 -vuotiaille lapsille, sillä osa ryhmäläisistämme suorittaa lastentarhanopettajan pätevyyttä ja täten oli luonnollista rajata lasten ikä alle kouluikäisiin ja perhekerhoihin sopivaksi. Varhaiskasvatuksen piiriin lukeutuvat 3–6 -vuotiaat lapset. Asettamamme ikärajoite ei kuitenkaan ollut ehdoton, sillä emme halunneet estää isiä osallistumasta kerhoon heidän lastensa ikien perusteella. Vaikka varsinainen kohderyhmämme olivat 3–6 -vuotiaat lapset, niin otimme mukaan myös vähän nuorempia ja vanhempia lapsia.

9 LÄHTÖKOHDAT JA AMMATILLINEN KEHITTYMINEN

Osallistuimme syyskuussa 2010 koulussamme pidettyyn opinnäytetyötoriin, missä seurakunnan tarjoama aihe uuden toimintamuodon perustamisesta kiinnitti ryhmäläistemme huomion ja varasimme projektin itsellemme siltä seisomalta. Aiheeksi esitettiin Isien vanhemmuuden tukemista seurakunnan lapsi- ja perhetyössä. Soitimme samana päivänä opinnäytetyön yhteyshenkilölle Pieksämäen seurakunnan vastaava lapsityönohjaaja Laila Laaksolle ja kerroimme innokkuudestamme ottaa tämä aihe opinnäytetyöksemme. Puhelimessa sovimme Laila Laakson kanssa, että loppuvuodesta olemme häneen yhteydessä ja sovimme ensimmäisen palaverikerran.

Tiimimme muodostui neljästä sosionomin pätevyyttä suorittavasta opiskelijasta, joista yksi valmistuu myös kristilliseksi lapsi- ja nuorisotyönohjaajaksi ja kaksi saavat lisäksi lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Näiden lisäpätevyyksien vuoksi opinnäytetyömme aiheen tulee liittyä sekä seurakuntaan että alle kouluikäisiin lapsiin ja/tai perheisiin. Opinnäytetyössämme yhdistyvät nämä kaikki vaatimukset sekä ryhmäläistemme kiinnostuksen kohteet, mikä tekee työn sopivaksi meille kaikille niin ammatillisesti kuin

henkilökohtaisesti. Aihe on myös ajankohtainen, sillä jo yli kymmenen vuotta käyty keskustelu isyydestä ja isänä olemisen voimakkaasta muutoksen tilasta on tänäkin päivänä erittäin vilkasta (Huttunen 2001b, 9).

9.1 Työn liittyminen opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen

Opinnäytetyöt pohjautuvat tutkimukselliseen tietoon, ja niiden tavoite on kehittää opiskelijoiden ammatillista osaamista. Jokaisessa opinnäytetyössä tulee olla sekä tutkimuksellinen ote että kehittämisen näkökulma. Työmme on luonteeltaan kehittämispainotteinen, sillä pyrimme kehittämään Pieksämäen seurakunnalle uusia toimintatapoja ja tuotamme uuden palvelun isä-lapsiryhmän muodossa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 33.)

Tänä päivänä sekä projekteissa että useimmissa työyhteisöissä tiimityö ja yhteistyötaidot ovat keskeisiä osaamisen alueita. Opinnäytetyön kautta saamme arvokasta kokemusta ja tietoa projektityöstä, mikä on meille hyödyksi tulevalla ammattuurallamme. Työ avaa meille oven myös isä-lapsityöhön antaen näin ollen tiettyä erityisosaamista tulevina ammattilaisina, joilla on mahdollisuus työskennellä hyvin monipuolisen ja laajan asiakaskunnan kanssa. Ympäristönäkökulma, jonka pyrimme ottamaan työssämme huomioon, on nykypäivänä kansainvälisesti erittäin pinnalla oleva aihe ja todennäköisesti arvostettua tietotaitoa alallamme.

Saamme opinnäytetyöprojektimme kautta hyvän kosketuspinnan varhaiskasvatukseen sekä yleiseen että ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Varhaiskasvatus on yksi iso mahdollinen osa-alue sosionomin uralla, joten projektista saamme tätä kautta harjoitusta tulevaisuutta varten. Työmme sisältää paljon eri osa-alueilta, ja toivomme osaavamme hyödyntää sen tuomat haasteet ja mahdollisuudet.

9.2 Yhteistyön käynnistyminen ja palaverit

Ensimmäinen palaveri Laila Laakson kanssa oli joulukuussa 2010. Ensimmäisellä tapaamiskerralla esittelimme itsemme ja kävimme läpi ajatuksia liittyen opinnäytetyön aiheeseen. Päätimme yhteistuumiin, että kerhon nimeksi tulee Iskän kanssa -kerho. Sovimme, että pidämme kerhokerrat syksyllä 2011 joka toinen viikko, viikolta 37 alkaen

ja että otamme 10 isää lapsineen ryhmään mukaan. Pohdimme ensimmäisellä tapaamisella lasten ikähaarukkaa ja koska osa meistä saa lastentarhaopettajan kelpoisuuden, tuli lasten olla iältään alle kouluikäisiä. Päädyimme tulokseen, että lasten tulisi olla iältään 3–6 -vuotiaita. Laila Laakso mainitsi, että viimeinen virallinen kerhokerta voisi olla Puuhamessun yhteydessä, johon isät ottaisivat osaa. Tämä asia jäi tällöin vielä epävarmaksi. Päätimme myös, että tammikuun 2011 aikana teemme toivekyselyn (liite 1) perheiden isille. Toivekyselyssä kerroimme opinnäytetyöstämme ja kysyimme isiltä esimerkiksi, minä viikonpäivänä he haluaisivat kerhon järjestettävän. Kyselyt annettiin seurakunnan perhekerhoissa käyvien lasten vanhemmille. Sovimme, että sopiva palautusaika kyselylle olisi pari viikkoa ja ne palautettaisiin lastenohjaajille. Varasimme tällä kertaa myös seurakunnan Nuuvinniemen leirikeskuksen, jotta voisimme pitää pari kerhokertaa ulkona ja sateen sattuessa hyödyntää leirikeskuksen sisätiloja. Varasimme leirikeskuksen viikkojen 39 ja 41 kerhokerroille. Ensimmäisestä palaverista meille jäi erittäin hyvä tunne ja yhteistyön käynnistyminen sujui hyvin ja luontevasti.

Seuraava tapaaminen Laila Laakson kanssa oli toukokuun 2011 loppupuolella ja silloin kirjoitimme yhteistyösopimuksen. Näiden kahden palaverin välillä olimme tiiviissä yhteistyössä Laaksoon sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Toivekyselyitä lähetettiin 157 kappaletta ja kevään aikana näistä palautui 17 kappaletta. Tällä välin saimme tietää, että emme voisikaan käyttää Nuuvinniemen leirikeskusta kahdella kerhokerralla, vaan paikka vaihtuisi Vangasharjun saunalle. Toukokuun tapaamisella kävimme läpi käytännönasioita liittyen kerhon järjestämiseen. Toivekyselyiden palautteiden pohjalta sovimme, että kerho tultaisiin järjestämään seurakunnasta riippuen aina joko joka toinen maanantain tai joka toinen keskiviikko alkaen viikosta 37. Päätimme, että neljäs kerhokerroista pidetään viikolla 43, vaikka silloin on syyslomaviikko. Tämä antaa tietoa seurakunnalle, kannattaako yleisesti ottaen lomaviikoilla järjestää kerhoja. Toivekyselyssä tuli ilmi, että suurin osa isistä toivoi kerhon alkavan kello 17 ja kello 18 välillä, joten sovimme kerhon alkavaksi aina kello 17.30. Iso osa isistä oli myös toivonut kerhon kestävän puolitoista tuntia, joten kerho tulisi päättymään kello 19.00.

Tällä tapaamisella keskustelimme myös mainoksen laatimisesta ja siitä, mitä mainokseen (liite 2) kirjattaisiin. Ilmoittautuminen tapahtuisi puhelimitse yhdelle meistä. Lasten ikäraja määriteltiin uudestaan 3–7 -vuotiaisiin, sillä emme halunneet rajoittaa useampilapsisten ja –ikäisten perheiden osallistumisen mahdollisuuksia. Laila Laakso puo-

lestaan lupasi, että elokuun 2011 alussa laitettaisiin Pieksämäen lehteen ilmoitus kerhosta. Päätimme, että ilmoittautumisen yhteydessä kysymme seuraavat tiedot: isän nimi ja ammatti, puhelinnumero, lapsen/lasten nimi/nimet ja ikä/iät sekä allergiat. Isänpäivään liittyvän kerhokerran sisältöä varten halusimme tiedustella isien ammatteja, joita voimme mahdollisesti hyödyntää tutustumalla jonkun isän ammattiin. Loppujen lopuksi emme hyödyntäneet isien ammasteista saatuja tietoja. Laila Laakso muistutti, että Vangasharjun kerhokerroista tulisi tehdä turvallisuussuunnitelma. Saimme tätä varten kaavakkeen, jonka kerhossamme mukana ollut lastenohjaaja Satu Oksman turvallisuusvas- taavana täytti.

Kesäkuun alussa saimme tiedon Laila Laaksoilta, että kerhopäivämme tulisi olemaan maanantai. Tähän mennessä olimme tehneet alustavia suunnitelmia syksyn kerhokerroista ja laittaneet ehdotukset Laaksolle. Iskän kanssa -kerhon mainoksen meille puolestaan suunnitteli mainosalan yrittäjä Jussi Försti ja laitoimme tämänkin Laaksolle arvioitavaksi. Kesän aikana mainoksia jaettiin eripuolille Pieksämäkeä. Odotimme kovasti ilmoittautumisia, mutta niitä ei kuulunut. Kesän lopussa Laila Laakso soitti meille ja kertoi, että ihmiset ovat kyselleet kerhosta kirkkoherranvirastosta. Saman tien päädyimme siihen, että mainokseen vaihdetaan kirkkoherranviraston puhelinnumero ja että ilmoittautumiset tehtäisiin sinne.

Kolmas tapaaminen oli elokuussa 2012. Tällöin kävimme vielä tarkemmin läpi kerhokertojen sisältöä. Laila Laakso kertoi, että hän tulisi ensimmäiseen kerhokertaan mukaan ja että muilla kerroilla seurakunnan edustajana toimisi lastenohjaaja Satu Oksman. Sovimme kerhojen vetämisen olevan meidän vastuulla ja seurakunnan työntekijän toimivan tarkkailijana sekä henkisenä tukena. Tällä tapaamisella varmistui, että viimeinen eli kuudes kerhokerta on Puuhamessu, johon voi koko perhe osallistua. Puuhamessu on kaikille seurakuntalaisille tarkoitettu toiminnallinen messu. Messu olisi Uudella kirkolla sunnuntaina 27. marraskuuta 2011 kello 15.00–17.00.

Elokuun loppupuolella tapasimme ensimmäisen kerran lastenohjaaja Satu Oksmanin. Halusimme tavata hänen kanssaan ennen ensimmäistä kerhoa ja käydä läpi kerhon kulua. Hän kertoi meille kerhon vetämisestä ja antoi meille vinkkejä kirjallisuudesta, jota voisimme hyödyntää. Kerroimme, että olemme miettineet valokuvien ottamista kerhokerroilla. Hän ehdotti meille, että kannattaisi tehdä yhteinen lupalappu (liite 3), jossa

kysymme luvan valokuvien julkaisuun opinnäytetyössämme tai seurakunnan sivuilla. Päätimme myös, että teemme isille infolapun (liite 4), joka annetaan ensimmäisellä kerhokerralla isille. Infolappuun tulisi kerhojen päivämäärät, missä kerho järjestetään ja mitä tulisi muistaa ottaa mukaan kerhoon. Tapaaminen Satu Oksmanin kanssa oli hyvä, sillä saimme paljon hyviä vinkkejä kerhoa varten.

Syyskuun yhdeksäs päivä tapasimme jälleen Laila Laakson. Tällä kertaa kävimme läpi alkavan kerhon työjärjestyksen sekä ohjelmarungon. Sovimme vielä, että laitamme ilmoittautuneille isille tekstiviestit muistutuksena kerhosta. Iskän kanssa-kerhoon ilmoitettiin 9 isää ja kerho alkoi 12.9.2011. Kerhojen välissä olimme jatkuvasti yhteydessä Laila Laaksoon ja Satu Oksmaniin. Marraskuun puolella välissä meillä oli Puuhamesupalaveri Uudella kirkolla. Paikalla oli meidän lisäksi vastaava lapsityönohjaaja Laila Laakso, lapsi- ja perhetyöntekijät Riitta Kuhmonen, Marjo Niemi ja Tiina Brusila, lapsityön pappi Taina Häkkinen ja lähetys sihteeri Leena Härmä sekä muutama harjoittelija. Palaverissa suunnittelimme tulevaa Puuhamessua ja meidän rooliamme messussa.

Loppupalaveri käytiin joulukuun yhdeksäs päivä 2011. Palaverissa olivat mukana Laila Laakso ja Satu Oksman sekä opinnäytetyöryhmämme. Kävimme läpi tunnelmia Iskän kanssa -kerhosta sekä onnistumisia ja mitä olisi voinut tehdä paremmin. Saimme suullisen palautteen molemmilta työntekijöiltä ja totesimme, että olimme omasta puolestamme erittäin tyytyväisiä Iskän kanssa-kerhoon ja yhteistyöhön seurakunnan kanssa. Sekä Oksman että Laakso lupasivat lähettää palautteensa myöhemmin kirjallisena.

9.3 Markkinointi ja ilmoittautuminen

Markkinoinnin suunnittelu Iskän kanssa -kerholle alkoi jo joulukuussa 2010 yhteistyöpalaverissa Laila Laakson kanssa. Koska Laaksolla oli tiedossa seuraavan syksyn päiväkerhojen alkamisajankohta, päätimme, että jakaisimme mainokset elokuun puolella välissä kyseisiin kerhoihin. Hyödynsimme jo toimivia kerhoja, joiden kautta saimme tiedon kerhosta leviämään laajalle kohderyhmälle. Suunnittelimme jo vuoden 2011 lopussa mainoksen (liite 2), johon halusimme isiin vetoavan ja selkeän ulkoasun. Onnekkaimmaksi mainoksen toteuttamisesta vastasi mainosalan yrittäjä Jussi Försti. Näin saimme mainokseen uskottavuutta ja ammattilaisen otteen.

Hyvällä markkinoinnilla pyritään siihen, että tieto kerhon alkamisesta tavoittaa ne henkilöt, jolle toiminta on suunnattu. Onnistunut viestintä innostaa tulemaan mukaan toimintaan. (Löflund-Kuusela 2008, 11.) Aloitimme markkinoinnin keväällä 2011 lähettämällä alustavan kyselyn (liite 1) seurakunnan päiväkerhoissa käyvien perheiden isille. Kerroimme syksyille suunniteltavasta kerhosta ja pyysimme isiltä toiveita mieluisista isä-lapsi -aktiviteeteista sekä mielipidettä sopivimmasta viikontähtästä, ajankohdasta ja kerhokerran kestosta. Näin pyrimme saamaan kerhoista mahdollisimman hyvin tarvetta vastaavan.

Kerhoa järjestettäessä tulee etukäteen miettiä selkeä tapa kerhoon ilmoittautumisessa, ryhmän koko sekä periaate, jolla kerholaiset valitaan (Löflund-Kuusela 2008, 12). Veimme kesän alussa kaiken kaikkiaan kymmenen mainosta eri puolille Pieksämäkeä, paikkoihin joista mahdollisimman moni perheellinen ne näkisi: kauppoihin, kirjastoon sekä pariin päiväkotiin. Mainos lisättiin myös seurakunnan lapsi- ja perhetyön kotisivuille ja siitä oli maininta seurakunnan Facebook -sivuilla. Elokuussa saimme myös Pieksämäen lehteen ilmoituksen kerhosta. Ilmoittautuminen tapahtui puhelimitse kirkkoherranvirastoon, sillä tämä koettiin luonnolliseksi tavaksi seurakunnan muihin tapahtumiin ilmoittautumisen perinteen pohjalta. Päädyimme rajaamaan ryhmän koon kymmeneen isään ja valitsemaan kerholaiset ilmoittautumisjärjestyksessä. Näin valinta oli tasapuolinen.

10 KERHON TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU

10.1 Suunnittelun aloitus

Toimintakerrat oli tarkoitus toteuttaa syksyllä 2011 ja suunnittelun aloitimme edellisenä keväänä. Ensimmäinen suunnittelupalaveri oli 17.5.2011. Tällöin olimme jo tehneet toivekyselyn, jota hyödynsimme suunnittelussamme. Alkuperäisen suunnitelman mukaan kerho tulisi olemaan joka toinen keskiviikko alkaen klo 17.00 tai 17.30 ja kestämään 1,5 h. Myöhemmin kerhopäivä vaihtui maanantaiksi, sillä saimme kerhoon mu-

kaan myös seurakunnan lapsityöntekijän Satu Oksmanin, jolle muut päivät eivät sopineet.

Ensimmäisessä suunnittelupalaverissa suunnittelimme kerhojen teemat, jotka tulisivat olemaan Tutustumista ja toimintapisteitä, Ulkopelipäivä, Rastirata, Temppurata, Isänpäivä ja Puuhamessu. Lisäksi päätimme, että kerho toteutuisi aina perusrungolla: Hartaus, toiminta, Loppuinfo ja -piiri. Rungon avulla halusimme luoda kerhoon rutiineja ja turvallisuutta. Näin lapset oppisivat, mitä seuraavaksi tapahtuu, mikä lisää lasten turvallisuuden tunnetta. Jokaisesta kerhokerrasta teimme tarkemmat suunnitelmat (liitteet 5–9) perusrunkoa hyväksikäyttäen.

Koska kerho oli osa seurakunnan toimintaa, oli tärkeää, että hengellinen puoli näkyisi toimintakerroissa. Halusimme aloittaa kerhon hartaudella, sillä pidimme tärkeänä, että kerhossa olisi hengellinen opetustuokio. Hartauksissa kävisimme läpi tuttuja Raamatun kertomuksia lapset huomioon ottaen. Toimintaosiossa voisimme keskittyä muihin haluamiimme tavoitteisiin.

Toimintaosioden leikit, askartelut, liikunnalliset ohjelmat ja muut aktiviteetit pyrimme suunnittelemaan niin, että ne tukisivat paitsi lasten hieno- ja karkeamotorista sekä sosiaalista kehitystä myös isyyttä sekä isän ja lapsen välistä suhdetta. Joidenkin ohjelma- numeroiden on tarkoitus lisätä perheen yhteenkuuluvuutta, kun taas joissain toiminnoissa pyrimme yhdistämään koko kerhoporukkaa. Lisäksi ulkoilua ja luontoa hyväksikäyttäen otimme suunnittelussa huomioon seurakunnalle myönnetyn ympäristödiplomin.

Halusimme lopettaa kerhokerrat selkeästi. Toistuvana lopetuksena olivat loppuinfo ja -piiri. Loppuinfon tarkoituksena oli muistuttaa isiä seuraavasta kerhosta ja loppupiirin avulla lapset tietäisivät, milloin kerho päättyy ja on aika lähteä.

10.2 Toimintakerta 1: Tutustumista ja toimintapisteitä

Kevään 2011 aikana suunnittelimme kerhokertojen toiminnan pääpiirteittäin. Yksityiskohtaisemmat suunnitelmat toimintakerroittain suunnittelimme aina ennen jokaista toimintakertaa syksyllä 2011.

Ensimmäisen toteutuskerran lähtökohdaksi halusimme, että kaikki tuntisivat olonsa tervetulleeksi ja mukavaksi. Suunnittelimme tarkasti, kuka tekee mitäkin ja missä järjestyksessä. Näin pyrimme välttämään epävarmuutta ja lisäämään turvallisuutta niin itsemme kuin myös kerholaisten kannalta.

Tiesimme, että ensimmäisellä kerralla Satu Oksman ei pääsisi osallistumaan, joten muuamme tulisi seurakunnan vastaava lapsityönohjaaja Laila Laakso. Suunnittelimme, että Laakso aloittaisi kerhon esittelemällä itsensä ja seurakunnan osuuden kerhoon, jonka jälkeen me saisimme jatkaa esittelemällä itsemme ja kertomalla, mistä kerhossa on kyse. Ajatuksenamme oli, että seurakunnan osuus tulisi selväksi, sillä heidän työntekijänsä tulisivat olemaan taka-alalla. Toki seurakunnan tiloissa toimiminen vahvistaisi seurakunnan osuutta, vaikka vetäjinä toimimmekin me, Diakin opiskelijat.

Hartauden aihe oli Lasten Raamatun kertomus *Jeesus ja lapset* (Serofilli & Serofilli 1992, 360). Kertomuksen lisäksi laulettaisiin tuttu lasten virsi, *Jumalan kämmenellä* (Halonen 1968, 159) ja rukoiltaisiin joka kerta toistuva rukous, *Minä lapsi pienoinen* (liite 5).

Hartauden jälkeen tulisi toimintaosuus. Toimintaan suunnittelimme ensin tutustumisleikin ja sen jälkeen kolme erilaista toimintapistettä, joissa perheet saisivat kiertää. Tutustumiseksi suunnittelimme, että jokainen saisi sanoa oman nimensä ja lempi lastenohjelmansa yksi kerrallaan. Tämän jälkeen jakaisimme perheet toimintapisteille.

Nimipinssit ja kuvausluvan saaminen: Jokainen kerholainen saisi tehdä itselleen nimipinssin. Nimipinssi tulisi olla rinnassa aina kerhoon tullessa ja näin nimien opettelu sekä tutustuminen helpottuisivat. Jokainen perhe saisi oman värin. Isällä ja lapsilla tulisi olemaan samanväriset pinssit, joita millään muilla perheillä ei olisi. Väritunnusta voimme hyödyntää myöhemmillä kerhokerroilla. Nimipinssin lisäksi pisteellä pyydetäisiin lupa kerhossa otettujen kuvien käyttöön. Pöydälle laitettaisiin lomake (liite 3), johon jokainen luvan antava kirjoittaisi nimikirjoituksensa ja nimenselvennyksen. Pisteellä tulisi olemaan yksi ohjaaja, joka kertoisi alkuun lomakkeesta sekä pinssien teosta. Ohjaaja avustaisi pinssikoneen käytössä ja valvoisi tilannetta. Näin toiminta olisi turvallista ja hallittua.

Kivipeikot: Toisella pisteellä lapset rakentaisivat kivipeikon isänsä avustuksella luonnonmateriaaleja käyttäen. Pisteellä olisi kaksi ohjaajaa auttamassa materiaalien kanssa ja ohjeistamassa niiden käyttöä.

Kangaskassit: Kolmannella pisteellä jokainen lapsi saisi koristella itselleen kangaskassin. Painantamuotteina käytettäisiin perunoita, jotka valmistaisimme itse etukäteen. Muottien lisäksi pisteellä olisi kangastusseja, joilla kassiin voisi kirjoittaa tai piirtää. Kasseja tulnaisiin tarvitsemaan seuraavalla kerhokerralla, joten ne jätettäisiin kuivumaan seurakunnan tiloihin. Pisteellä tulnaisiin tarvitsemaan kaksi ohjaajaa, jotka ohjaisivat ja avustaisivat kassien koristelussa.

Toimintapisteiden jälkeen perheet koottaisiin yhteen tilaan ja aloitettaisiin leikkiosio. Leikkiosio jatkuisi kunnes olisi aika lopettaa. Tätä varten suunnittelemissamme leikkejä olivat Isien ja lasten kyselyleikki, Eläinparileikki, Lankakerän heitto ja isälapsipantomiimi.

Leikkien jälkeen olisi loppuinfon aika. Infon lisäksi ensimmäisellä kerhokerralla jatkaisimme isille muistamisen helpottamiseksi muistilapun (liite 4), jossa lukisi jokaisen kerhokerran ajankohta ja tapahtumapaikka sekä mitä pitäisi muistaa ottaa mukaan.

Viimeisenä olisi loppupiirin aika. Loppupiirissä kaikki kerholaiset ja ohjaajat menisivät piiriin ja ottaisivat toisiaan käsistä kiinni. Loppupiirissä ohjaaja opettaisi kerholaisille loppuloron, joka tulisi olemaan joka kerhon loputtua sama.

Hyvää yötä, Jeesus myötä

Kiitos tästä päivästä

Oli hauska tavata, tekis mieli halata

Aamen

10.3 Toimintakerta 2: Rastirata luonnon helmassa

Toinen kerho toteutettaisiin Vangasharjun saunalla, sillä toimintana oli rastirata, jonka halusimme luontoon. Erilaisen toimintaympäristön vuoksi meidän tulisi tehdä turvallisuussuunnitelma. Kerhokerran aiheeksi valitsimme kertomuksen Nooan arkista (Serofilli & Serofilli 1992, 32–43). Halusimme kerhomateriaaliksi suuren pahvista tai paperista valmistetun Nooan Arkin sekä siihen liitettävät eläinparit, jotka meille lupasi tehdä Juvan kirkonkylän Kukkokoulun ala-asteen 3A -luokan oppilaat.

Hartauteen kuuluisi kertomuksen lisäksi rukous *Minä lapsi pienoinen* ja lasten virsi 63, *Jumala loi* (Hovland 1974, 106). Kertomusta havainnollistettaisiin pahvisten arkin, Nooan ja hänen vaimonsa sekä eri lajisten eläinparien avulla.

Alkuhartauden jälkeen perheet ohjattaisiin rastiradalle. Rasteja olisi yhdeksän eli ilmoitautuneiden perheiden määrä. Näin ollen, jos kaikki kerholaiset saapuisivat paikalle, olisi jokaisella koko ajan tekemistä. Rastit sijoitettaisiin Vangasharjun saunan ympäristöön. Kerholaisille annettaisiin etukäteen piirtämämme kartta (liite 10) rastiradasta, jotta rastien löytyminen olisi mahdollisimman helppoa ja hauskaa. Jokaiselle rastille tekisimme ohjeet (liite 6), miten tulisi toimia. Jokaisella rastilla olisi aikaa noin neljä minuuttia ja yksi meistä puhaltaisi pilliin aina, kun rastia tulisi vaihtaa. Kolmella rastilla olisi ohjaaja ja muut rastit olisivat omatoimisia. Jokaisella rastilla olisi laminoitu eläinpari, joka merkittäisiin värikoodilla. Kun perhe löytäisi rastilta oman pinssinsä värikoodilla varustetun eläinparin, saisivat he ottaa eläinparin mukaan kangaskassiinsa.

Ensimmäisellä rastilla tehtävänä olisi kerätä mukana olevaan kangaskassiin ympäristöstä oravan ruokaa, toisella rastilla linnun pesänrakennusmateriaaleja, kolmannella maahan pudonneita lehtiä ja neljännellä kiviä. Viidennellä rastilla perheen tulisi rukoilla rukous (liite 6) luonnon ja sen suojelemisen puolesta, lisäksi he saisivat pohtia keinoja, joilla voisivat itse suojella luontoa. Kuudennella rastilla perheen tulisi tunnistaa eri kalalajeja ja samalla ohjaaja antaisi heille tietoa kalastuksen ja vedellä liikkumisen säännöistä. Seitsemännen rastin tehtävänä oli pohtia, mitkä eläimet syövät sieniä. Puuhun kiinnitettäisiin kuvallisia infotauluja myrkyllisistä sienistä. Kahdeksannella rastilla on jälleen ohjaaja. Tehtävänä perheillä on liikkua matkimalla eri eläimiä. Yhdeksännellä rastilla ohjaaja antaa tehtäväksi etsiä ympäristöstä erituntuisia ja hajuisia asioita.

Rastiradan jälkeen laminoituneet eläinparit koottaisiin Nooan arkkiin kiinnittämällä ne sinitarralla. Eläinparien arkkiin kokoamisen jälkeen tehtäisiin maahan vielä tilkkutäkki rasteilta kerätyistä materiaaleista siten, että maahan piirretään ruudukko keppien avulla ja jokaiseen ruutuun tulee yhtä kerättyä materiaalia. Tilkkutäkki olisi tervehdys muille Vangasharjun saunalla vieraileville.

Tilkkutäkin kokoamisen jälkeen kokoonnuttaisiin vielä saunamökkiin paistamaan makkaraa ja juomaan mehua sekä kahvia. Samalla kerättäisiin palautetta erillisellä lomakkeella (liite 11) kahdesta ensimmäisestä kerhokerrasta. Mukavan yhdessäolon päätteeksi olisi loppuinfo ja -piiri.

10.4 Toimintakerta 3: Goljatin koristelua ja ulkopelejä

Alkuhartauden aiheena olisi Lasten Raamatun kertomus *Daavid ja Goljat* (Serofilli & Serofilli 1992, 177–180). Alkuhartauteen kuuluisi rukous *Minä lapsi pienoinen* ja lasten virret 100, *Kun on turva Jumalassa* (Ruotsalainen kansansävelmä 1873, 160) sekä 167, *Kuule Isä Taivaan* (Sontonga 1897, 254).

Toiminta tapahtuisi Vangasharjun saunan jalkapallokentällä ja osaksi saunatuovassa, jos sää olisi sateinen. Hartauden jälkeen perheet saisivat koristella pahvisen, 321 cm pitkän, Goljatin luonnon materiaaleilla tai maalilla. Goljat olisi osissa ja se koottaisiin saunatuovan seinää vasten. Koristelun jälkeen perheistä otettaisiin kuva Goljatin rinnalla. Kuvan he saisivat viimeisellä kerralla muistoksi kerhosta.

Kuvan ottamisen jälkeen siirryttäisiin jalkapallokentälle. Kentällä olisi erilaisia aktiviteetteja ja leikkejä, joista leikimme niin monta kuin ehdimme. Leikeiksi suunnittelimme Kuka pelkää Goljattia, Tarkkuusheitto leijonan kitaan, erilaisia Palloilupisteitä, Viesti, Joen ylistys, Köydenveto, Sokkokuulutus, Poroleikki, Laurenzia (liite 12), Isälapsipantomiimi, Töpselihippa, Peili ja Väri. Leikkien jälkeen olisi loppuinfo ja -piiri. Lisäksi suunnittelimme sateen varalle sisätiloihin tekemistä: Daavid ja Goljat -kertomuksen piirtäminen, Kim-leikki, Palapelit, Daavid ja Goljat -tietovisa (liite 13), Laurenzia sekä Poroleikki.

10.5 Toimintakerta 4: Temppurata enkelin suojissa

Alkuhartauden aihe olisi suojelusenkeli. Tällä kertaa kertoisimme Enkelitarinan (Katja i.a.). Kertomuksen jälkeen tulisi jälleen rukous *Minä lapsi pienoinen* ja lopuksi lasten virsi 103, *Taivaan Isä suojan antaa* (Simojoki 1985, 164).

Alkuhartauden jälkeen perheet siirtyisivät liikuntasaliin, jonne olisimme jo koonneet temppuradan. Ennen temppurataa olisi alkulämmittelyksi Töpselihippa. Hipan jälkeen esittelisimme temppuradan piste pisteeltä siten, että yksi ohjaaja näyttää ja toinen kertoo. Temppuradassa ideana olisi, että lapset saisivat tehdä ja isät toimisivat suojelusenkeleinä varjellen loukkaantumisilta. Myös isät saisivat tehdä temppuradan tehtäviä. Perheet kiertäisivät temppuradan kerran suunnitellussa järjestyksessä, minkä jälkeen he saisivat vapaasti liikkua pisteeltä toiselle järjestyksestä välittämättä. Taustalla soisi Jippii -kuoron levy *Me teemme sen*. Musiikki on reipasta ja iloista ja loisi näin mukavaa tunnelmaa. Radan toimintapisteet ovat liitteenä (liite 8). Ohjaajat seuraisivat, miten rasti sujuvat ja auttaisivat tarvittaessa. Aina, kun tarkoitus olisi kiivetä korkealle, alla olisi patjat turvallisuuden takaamiseksi. Temppuradan jälkeen olisi varjoleikin vuoro. Leikissä mukana olisi leikkivarjo, jonka käyttöä opettelimme kirjasta Varhaisvuosien liikunta (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 182–183).

Toiminnan jälkeen olisi loppurentoutus, jossa isät ottaisivat lapset syliinsä tai lähelleen. Rentoutuksen aikana vain oltaisiin paikallaan ja opeteltaisiin rauhoittumista kuunnellen kappaletta 2, *Mä olen niin pienoinen*, Erkki Marjasvaaran yhtyeen esittämänä levyltä *Kauniita unia vauvalle*. Kappale on instrumentaalinen. Tarkoituksena olisi, että lapset saisivat rauhoittua lähellä isää ja olla isän sylissä tai halauksessa, sillä kotona ei välttämättä halailta tai olla lähekkäin. Rentoutuksen jälkeen olisi vielä loppuinfo ja -piiri.

10.6 Toimintakerta 5: Isänpäivää odotellen

Alkuhartaudessa luettaisiin tarina, *Miksi isä on tärkeä?* (Horn & Kadmon 2002) ja johdateltaisiin näin kerholaiset isänpäivän aiheeseen. Sadun jälkeen seuraisi jälleen tuttu

rukous *Minä lapsi pienoinen* ja tämän jälkeen lasten virsi 152, *Ystävä Sä lapsien* (Widéen 1919, 234).

Toimintaosiossa olisi tarkoitus leipoa, koristella papoille lahjaksi annettava t-paita, askarrella isänpäiväkortti sekä saada isiltä ja lapsilta palautetta kerhosta. Aloittaisimme toiminnan tekemällä mustikkamuffinssitaikinan. Ruoka-aineallergiat otettaisiin huomioon leivonnan raaka-aineissa. Olisimme etukäteen jakaneet pöydille leivontakulhot ja muut tarvikkeet sekä kirjalliset leivontaohjeet (liite 14), joten perheet saisivat nyt valita paikkansa kulhojen kohdilta ja alkaa tekemään ohjeen mukaan. Ohjaajat valvoisivat tilannetta, auttaisivat tarvittaessa ja pitäisivät huolen, että kaikkia aineita olisi jokaiselle riittävästi. Kun taikina olisi valmis, se laitettaisiin muffinssivuokiin ja jätettäisiin ohjaajan paistettavaksi, minkä jälkeen siirryttäisiin muille pisteille.

Seuraavaksi jakaisimme perheet kahteen osaan. Toinen ryhmä aloittaisi t-paitojen painannasta, toinen palautteen annosta ja kortin askartelusta. **T-paitapisteellä** tarkoituksena olisi painaa perheiden tuomiin paitoihin isän ja lapsen käden kuvat yhden ohjaajan avustuksella. Valmiit paidat olisi ideana antaa papalle isänpäivälahjaksi. Näin saisimme myös kolmannen sukupolven liitettyä kerhoon.

Palautepisteelle menisivät ainoastaan isät. Palautepisteen aikana ”salainen piste” toimi lapsiparkkina. Palautepisteellä isät täyttäisivät palautelomakkeen (liite 15) ja saisivat keskustella sekä halutessaan antaa myös suoraa palautetta, sillä pisteellä olisi yksi ohjaaja.

”**Salaiselle pisteelle**” pääsisivät vain lapset. Toimintapisteeseen olisi rakennettu salainen maja. Majan sisällä olisi tarkoitus tehdä isille isänpäiväkortti kahden ohjaajan avustuksella. Kortin teon lomassa kyselisimme lapsilta palautetta kerhosta. Kysymykset (liite 16) mietimme etukäteen.

Kun kaikki kerholaiset olisivat valmiita omalla pisteellään, tehtäisiin vaihdos. Palauteantajat ja korttien askartelijat pääsisivät paitapisteelle ja paidan painajat palaute- tai korttipisteelle. Pisteiden jälkeen syötäisiin vasta paistettuja, itse leivottuja muffinseja ja juotaisiin mehua. Koska kerho olisi viimeinen täysin itse suunnittelemamme, jakaisimme perheille kiitoskortit, joissa olisi kuva perheestä Goljatin rinnalla. Kortin takana lu-

kisi lasten virren 108, *Käyn leikkeihin*, ensimmäisen säkeistön sanat ja ohjaajaryhmän nimikirjoitukset.

Käyn leikkeihin
 turvassa suojelusenkelin.
 Vaikka silmiin ei näy,
 hän vierellä aina käy.
 (Lasten virsi 108)

Jos aikaa vielä olisi, saisivat lapset leikkiä vapaasti kerhohuoneessa. Loppuinfossa perheille jaettaisiin silitysohjeet aiemmin painettua paitaa varten. Loppupiiri olisi kerhon viimeinen ohjelmanumero.

10.7 Toimintakerta 6: Puuhamessu

Puuhamessu on seurakunnan vuosittain järjestämä messu, joka on tarkoitettu lapsiperheille. Puuhamessu järjestetään ensimmäisenä adventtina, tänä vuonna kolmatta kertaa. Messu etenee normaalin messukaavan mukaan, mutta tavallisesta poikkeavasti se osallistaa perheitä toiminnallisella ohjelmalla. Puuhamessussa laulettavat laulut ovat lasten virsiä ja osa niistä johdetaan laululeikiksi. Tänä vuonna toiminnallisessa osassa aikuiset kantaisivat lapsia reppuselässään läpi kunniakujan samaan tapaan kuin aasi kanto Jeesusta evankeliumitekstissä (Luuk. 19:28–40), jonka lukeminen annettiin tehtäväksemme. Kunniakujan muodostaneet saisivat soittaa soittimia (puukapulat, triangeli) ja heilutella huiveja saattueen kulkiessa ohitse. Messun jälkeen olisi tarjolla ruokaa ja alakerassa askartelupiste sekä temppurata.

Me olimme mukana messun suunnittelussa, jossa messukaava (liite 17) laadittiin, mutta itsenäisesti suunnittelemme ainoastaan temppurataosion. Hyödynsimme jo aiemmin suunnittelemaamme temppurataa, sillä rata oli todettu toimivaksi ja kohderyhmä olisi tällä kertaa uusi. Aiemmasta radasta jättäisimme pois penkin yli hyppelyn ja huojuvan talon. Uusia pisteitä olisivat sähkömailoista rakennettu esterata, keilojen läpi pujottelu, hernelussien tarkkuusheitto ja keppihevosten ratsastaminen. Telinevoimisteluhevosella sekä liukumäkikipenkillä olisi ohjaaja takaamassa lasten turvallisuuden. Taustalla soisi joulumusiikkia.

11 TOIMINTAKERTOJEN TOTEUTUS JA OMA ARVIOINTI

11.1 Tutustumista ja toimintapisteitä

Suunnittelimme ensimmäisen toteutuskerran tarkkaan. Kun olimme suunnitelleet toiminnan, jaoinme vastuualueet toiminnasta. Tarkoituksena oli, että kaikille ohjaajille olisi selvää, mitä tapahtuu. Kerhoon ilmoittautuneita isiä oli yhdeksän ja lapsia kaksitoista. Päätimme informoida isiä kerhon alkamisesta ja tapaamispaikasta tekstiviestillä viikkoa ennen kerhon alkua. Pyysimme isiä vastaamaan, jotta tietäisimme viestin menneen perille. Isistä kuusi vastasi viestiin.

Tunnelma ennen kerhoa oli odottava, innostunut ja samalla hieman jännittynyt. Etukäteen oli vaikea arvioida ajankäyttöä ja kuinka siinä onnistuisimme. Koska kolme isistä ei ollut vastannut tekstiviestiin, päätimme soittaa heille. Yksi isä oli unohtanut kerhon eikä päässyt ensimmäiselle kerralle mukaan. Olimme iloisia, että hän oli kuitenkin halukas osallistumaan seuraaville kerroille ja informoimme häntä jo seuraavasta kerrasta. Kaksi muuta isää olivat unohtaneet vastata viestiin, mutta tulivat kuitenkin ensimmäiseen kertaan. Soittojen jälkeen järjestimme toimintapisteet valmiiksi. Toimintapisteisiin kuuluivat nimipinssin teko, kivipeikkojen askartelu ja kangaskassien painanta. Päädyimme järjestämään toimintapisteet eri huoneisiin, jotta tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen ja selkeä.

Kun isiä lapsineen saapui paikalle, toivotimme heidät tervetulleeksi. Seurakunnan vastaava lapsityönohjaaja Laila Laakso ja yksi meistä oli ovella vastaanottamassa isiä. Yksi oli ohjaamassa isiä oikeaan huoneeseen, ja kaksi odotti kerhuhuoneessa isien ja lapsien saapumista. Tarkoituksena oli saada kerholaiset tuntemaan itsensä tervetulleeksi ja tilanteen turvalliseksi. Aloitimme kerhon viisi minuuttia myöhässä, sillä toivoimme kaikkien ehtivän paikalle. Emme kuitenkaan voineet venyttää aloitusta enempää ja aloitimme kerhon seitsemän isän ja yhdeksän lapsen kanssa. Kahdeksas isä ja kymmenes lapsi saapuivat kerhoon myöhemmin.

Laakso aloitti kerhon pyytämällä kerholaiset hartausrinkiin istumaan ja esittelemällä itsensä sekä seurakunnan osuuden kerhon järjestämisessä. Toiminta jatkui siten, että esittelimme itsemme sekä osuutemme kerhoon. Esittelystä jatkoimme suoraan alkuhartauteen. Hartaudessa luimme lyhyen Raamatun kertomuksen siitä, kuinka Jeesus halusi lapset luokseen (Serofilli & Serofilli 1992, 360), ja toivotimme kerholaiset vielä kerran tervetulleeksi. Kertomuksen jälkeen lauloimme lasten virren, *Jumalan kämmenellä* (Halonen 1968, 159) ja rukoilimme rukouksen (liite 5) kaikurukouksena siten, että ohjaaja sanoi säkeen kerrallaan, minkä jälkeen muut toistivat perässä. Tähän saakka kaikki sujui suunnitelmien mukaan. Lapset jaksoivat keskittyä hartauteen hyvin. Pyrimme pitämään hartauden mahdollisimman lapsiystävällisellä tyyllillä, johtaen lapset hartauteen kuuluvaan hiljaisuuteen, mikä saavutettiin nopeasti. Hartaus tuntui menevän ennalta suunniteltua nopeammin, mutta se ei haitannut aikataulullisesti eivätkä alle kouluikäiset jaksaneet keskittyä kovin pitkään.

Alkuhartauden jälkeen jatkoimme nopealla esittelykierroksella. Pyysimme jokaista nousemaan ylös vuorollaan ja kertomaan oman nimensä. Esittelykierroksen jälkeen kerroimme kerholaisille toimintapisteistä, jaoimme isät lapsineen pienempiin ryhmiin ja aloitimme toiminnan. Suoritettuaan pisteen kerholaiset siirtyivät seuraavalle ja näin he kasaantuivat lopulta hitaammin suoritettaville pisteille. Koemme, että vapaa kulku eri pisteiden välillä oli hyvä, sillä odottelua olisi ollut liikaa, jos joka pisteellä oltaisiin oltu yhtä pitkä aika. Tilanne ei tuntunut hallitsemattomalta, vaikka kerholaisia kasaantui, sillä aikuisia oli niin paljon. Koska kerholaisissa oli myös vilkkaita lapsia, koimme pienemmissä ryhmissä toimimisen hyväksi ratkaisuksi, joka rauhoitti tilannetta. Tämän vuoksi olisi hyvä, jos jatkossa pisteillä kuluisi suunnilleen sama aika. Näin pisteet etenisivät sujuvammin, eikä ruuhkaa tulisi.

Nimipinssipisteellä tunnelma oli mukava (liite 18). Kerholaiset jaksoivat kuunnella ohjeet hyvin ja myös toteutus oli onnistunut. Koska olimme leikanneet pinssipaperit valmiiksi, koristelu ja nimien kirjoittaminen sujuivat hyvin. Pinssien lisäksi pisteellä sai allekirjoittaa lupalomakkeen (liite 3) kerhossa otettavien kuvien käyttöä varten.

Kangaskassipisteellä tunnelma oli iloinen. Kassit sai koristella haluamallaan tavalla. Muotteina toimivat aiemmin kaivertamamme perunat sekä seurakunnalta lainaamamme muovimuotit. Lisäksi pisteellä oli kangastusseja. Lapset tarttuivat toimeen nopeasti ja

suurimmalla osalla oli selkeä kuva siitä, millaiseksi kassinsa haluaisivat koristella. Osa isistä auttoi maalaamisessa paljon, ja osa lähinnä katseli lasten työntekoa. Kaikki saivat koristelunsa päätökseen yllättävän nopeasti, ja jatkoivat innokkaasti seuraavalle pisteelle.

Kivipeikkopisteellä isät tuntuivat olevan jopa innokkaampia kuin lapset. Lapset saivat isien avustuksella rakentaa kivistä ja muista luonnonmateriaaleista metsänpeikon. Joidenkin lasten oli vaikea keskittyä hienomotorisia taitoja vaativaan askarteluun, mutta kaikki kuitenkin saivat peikon valmiiksi isien avustuksella.

Kerholaisten suoritettua kaikki toimintapisteet heidät ohjattiin kerhohuoneeseen. Siellä leikimme Isien ja lasten välisen kyselyleikin, jota varten olimme suunnitelleet kysymykset (liite 19). Kerholaiset työskentelivät perheittäin ja kertoivat toisilleen vastaukset esittämiimme kysymyksiin. Koska leikki oli rauhallinen, vilkkaimmat lapset tylsistyivät nopeasti ja keskittyminen oli vaikeaa. Jatkossa täytyisi tästä syystä suosia toiminnallisia leikkejä. Tämänkaltainen leikki voisi toimia paremmin vanhempien lasten kanssa.

Jatkoimme toimintaa Eläinpari -leikillä. Ideana oli, että jokainen perhe edustaisi jotain eläintä. Samoja eläimiä olisi aina kaksi ja näin saataisiin perhepareja. Parit etsivät toisensa äänтелеillä heidän edustamansa eläimen tavoin. Kun parit löytyvät, perheet saavat hetken tutustua toisiinsa, minkä jälkeen leikki aloitetaan alusta. Isät ja lapset oivalsivat heti, mistä on kysymys ja leikki sujui hyvin.

Seuraavaksi oli vuorossa isä-lapsipantomiimi. Pantomiimissa isä lapsineen esittivät sanattomasti, ja muut perheet arvasivat, mitä esittävä perhe näyttelee. Pantomiimiesityksiin ehti osallistua kaksi perhettä, kunnes aika loppui ja oli loppuinfon aika. Pantomiimista lapset innostuivat valtavasti, ja sitä voisi mahdollisesti käyttää myös seuraavilla kerhokerroilla. Loppuinfo sisälsi tietoa seuraavasta kerrasta. Samalla pyysimme perheitä, joilla on ruoka-aine allergioita, jäämään kerhon loputtua keskustelemaan tulevien kerhojen sopivista ruoka-ainemahdollisuuksista. Infon aikana jaoin isille muistilapun (liite 4) tuleviin kerhoihin liittyen.

Lopuksi opetimme kerholaisille loppupiirin, joka tulee toistumaan jokaisen kerhon päätteeksi (ks. kerhon toimintakertojen suunnittelu). Kokonaisuudessaan kerho meni todella hyvin, ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Aika kului nopeasti eikä missään vaiheessa ollut tylsää. Kerholaiset näyttivät nauttivan kokemastaan. Toivoimme heidän jatkuvan kerhoon osallistumista aktiivisesti. Olimme iloisia myös siitä, että taustatukena olevan seurakunnan työntekijän ei tarvinnut puuttua kerhon kulkuun, vaan hän sai seurata toiminnan sujumista vierellämme. Kerhon toteuttaminen oli meille uusi ja hieman jännittävä kokemus. Koimme kuitenkin onnistuneemme tehtävässämme ja pieni jännitys oli vain hyvästä.

11.2 Rastirata luonnon helmassa

Seuraava toimintakerta oli sovitusti Vangasharjun saunalla, jonne lähdimme Uuden kirkon pihalta. Kaksi meistä oli mennyt edeltä saunalle tekemään etukäteisvalmisteluja. Kaksi muuta menivät uuden kirkon eteen odottelemaan kerholaisia. Ylimääräisestä odottelusta huolimatta kirkon pihaan saapui ainoastaan kaksi isää lapsineen, joiden kanssa lähdettiin Vangasharjun saunalle. Saunalla odottivat muut opinnäytetyöryhmämme jäsenet ja Satu Oksman, Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijä, sekä yksi isä ja lapsi. Satu oli saanut viestin yhdeltä isältä, että hän ei perhesyistä enää osallistuisi kerhoon lapsensa kanssa. Koska muita leiriläisiä ei kuulunut, aloitimme kerhon pienellä osallistujamäärällä. Pettymyksen tunne oli suuri, sillä olimme ensimmäisen mukavan kerhokerran jälkeen ajatelleet, että kerholaisia tulisi paljon enemmän. Lisäksi osallistuvien perheiden lukumäärä oli vähentynyt yhdellä.

Aloitimme kerhon hartaudella, jonka aiheena oli *Nooan arkki* (Serofilli & Serofilli 1992, 32–43). Kertomuksen havainnollistamisen välineenä olivat Juvan kirkonkylän Kukkokoulun ala-asteen luokan 3A oppilaiden tekemä pahville piirretty Nooan arkki (liite 18), Nooa, hänen vaimonsa ja eläinparit, jotka kiinnitettiin arkkiin sinitarralla tarinan edetessä. Huomasimme oman pettymyksemme vaikuttavan hartauden kulkuun hieman lamaannuttavasti. Mieli ei ollut ehtinyt toipua pienen osallistujamäärän aiheuttamasta pettymyksestä ja kerronta ei sujunut niin innostuneesti ja luontevasti kuin oli tarkoitus. Kerrontatavasta huolimatta lapset osasivat keskittyä mallikkaasti. Jatkoimme edelleen rukoukseen ja lasten virteen 63, *Jumala loi* (Hovland 1974, 106).

Alkuhartauden jälkeen ohjeistimme isät lapsineen rastiradalle. Rastiradan tarkoituksena oli kertoa Jumalan luomasta luonnosta ja eläimistä. Koska emme suunnitteluvaiheessa olleet ottaneet huomioon rastien sijoittelua oikeisiin paikkoihin, rastit eivät olleet numerojärjestyksessä. Alkuperäisen suunnitelman mukaan jokaisella rastilla saisi viettää noin neljä minuuttia. Koska perheitä oli niin vähän, päätimme muuttaa suunnitelmaa siten, että perhe saisi kiertää radan omassa tahdissaan. Jokaisella rastilla oli jokin tehtävä, jonka suoritettuaan perhe sai siirtyä seuraavalle rastille. Alkuun ohjasimme perheet tasaisin välimatkoin aloitusrasteille, jotta eri perheet eivät päätyisi samalle rastille yhtä aikaa. Halusimme, että perheet saavat keskittyä toisiinsa ja rastien suorittamiseen. Rasteilla oli laminoituja paperisia eläinpareja, jotka oli varustettu perheen omalla värikoodilla. Yhdeltä rastilta perheet saivat ottaa mukaansa omalla värikoodillaan merkatun eläinparin.

Kun perhe oli käynyt jokaisella rastilla, he saivat siirtyä saunatupaan. Ennen tupaan astumista jokainen lapsi sai kuitenkin lisätä rastilta löytämänsä eläinparin sinitarralla saunan seinällä olevaan Nooan arkkiin. Saunatuvan takassa isät ja lapset paistoivat yhdessä makkaraa (liite 18). Tunnelma oli lämmin. Kerholaisten syödessä jaoimme isille palautekyselylomakkeen (liite 11), jonka sai palauttaa nimettömänä. Mökki oli pieni, joten jos kaikki perheet olisivat tulleet, olisi makkaranpaistossa ollut ruuhkaa. Syönnin jälkeen ohjeistimme perheille vielä viimeisen ohjelmanumeron. Teimme rantaan rasteilta kerätyistä materiaaleista ”tilkkutäkin” tervehdykseksi muille saunan vieraille. Tilkkutäkin kokoamisen jälkeen pidimme loppuinfon ja -piirin, josta jäi iloinen ja mukava olo.

Kerho venyi kymmenellä minuutilla ja jos kaikki perheet olisivat osallistuneet, aikataulumme olisi pettänyt täysin. Kysymys, pysyvätkö kolme tähän kerhokertaan osallistunutta perhettä mukana kerhossa, pyöri mielessämme. Pohdimme oliko ensimmäinen kerhokerta sittenkään onnistunut, unohtivatko isät kerhon tai eivätkö vain muilta kiireiltään päässeet paikalle. Tunteet olivat ristiriitaisia; Toisaalta olimme iloisia onnistuneesta kerhosta, toisaalta pettyneitä osallistujamäärän romahtamisesta. Sää oli onneksemme kaunis, sillä emme olleet osanneet varautua sateiseen keliin lainkaan. Seuraavilla kerroilla sateen mahdollisuus tulisi ottaa paremmin huomioon.

Viikkoa ennen seuraavaa kerhoa lähetimme kaikille ilmoittautuneille tekstiviestin kerhon jatkoa koskien. Viestissä kerroimme seuraavan kerran ajankohdan ja paikan sekä

kysyimme aikooko perhe jatkaa kerhoa. Kaksi perhettä vastasi unohtaneensa tämän toimintakerran ja tulevansa jatkossa. Neljältä perheeltä emme saaneet vastausta. Ajattelimme, että olisi tarpeellista lähettää muistutustekstiviesti kerholaisille aina edellisellä viikolla. Näin pyrimme takaamaan kerhon jatkumisen. Toisaalta koimme ajatuksen turhauttavaksi ja holhoavaksi. Pohdimme, olisiko tarkoituksenmukaista muistutella aikuisia ihmisiä, tulisiko siitä vain epämiellyttävä olo kerholaisille tai lisäisikö se osallistujien määrää?

11.3 Goljatin koristelua ja ulkopelejä

Kolmas toteutuskerta toteutettiin Vangasharjun saunalla. Edelliskerran tavoin osa meistä valmisteli kerhoympäristön valmiiksi ja osa odotti perheitä Uuden kirkon pihassa. Tällä kertaa suunnitelmissa oli ulkopelipäivä. Olimme epävarmoja tulisiko kerholaisia lainkaan ja helpottuneita, kun perheitä tuli kuusi! Lisäksi paikalle tuli seurakunnan tiedottaja, Mira Piispa, joka teki kerhosta jutun lehteen. Artikkelin (liite 20) julkaistiin Piekämäen lehdessä 23.11.2011. Mukana kerhossa oli myös toimittajan tytär, joka osallistui toimintaan muiden perheiden mukana. Pääsimme aloittamaan noin kello 17.45 tutulla alkuhartaudella, jonka aiheena oli tällä kertaa *Daavid ja Goljat* (Serofilli & Serofilli 1992, 177–180). Kerroimme omin sanoin kertomuksen, jota havainnollistimme kuvien (liite 21) avulla. Tällä kertaa hartaudessa ei näkynyt jälkeäkään edelliskerran lamaantumisesta. Suunnitelman mukaan meidän piti laulaa lasten virret *Kun on turva Jumalassa* (Ruotsalainen kansainlaulu 1873, 160) ja *Kuule Isä Taivaan* (Sontonga 1897, 254). Tämä ei kuitenkaan onnistunut, sillä laulukirjat unohtuivat kirkolle, ja näin ollen lauloimme lasten virren 99, *Jumalan kämmenellä* (Halonen 1968, 159), jonka ajattelimme olevan tuttu kaikille ja rukoilimme joka kerta toistuvan tutun rukouksen, *Minä lapsi pienoinen*. Tunnelma hartauden aikana oli helpottunut ja näin ollen selkeästi rennompia edelliseen kerhokertaan verrattuna.

Alkuhartauden jälkeen ohjeistimme Goljatin maalauksen saunatuovassa. Olimme etukäteen valmistaneet pahvisen ihmishahmon Goljatin mitoissa (321cm). Alun perin tarkoituksena oli koristella Goljat luonnon materiaaleilla, mutta sateisen sään ja märän maan vuoksi päätimme maalata hahmon sisätiloissa. Tila oli ahdas, mutta tunnelmallinen. Goljat oli osissa niin, että jokainen lapsi sai jonkin kehonosan. Ensimmäinen otti käden, toinen

pään ja kolmas vartalon ja niin edelleen. Lapset maalasivat Goljattia innoissaan (liite 18), kuka lattialla, kuka penkin päällä ja kuka pöydällä. Maalaavia lapsia oli joka paikassa.

Olimme varautuneet myös sisäohjelmaan, mutta koska sade ei ollut rankka ja kaikki olivat varustautuneet sään mukaisin vaattein, menimme ulos. Kun maalaus saatiin päätökseen, lähdimme sisätiloista jalkapallokentälle. Kentällä leikimme tutun leikin, *Kuka pelkää mustaa miestä* uudella kysymyksellä, *Kuka pelkää Goljattia*. Tämän jälkeen siirryimme sujuvasti erilaisiin pallon potkimispisteisiin sekä tarkkuusheittopisteelle. Olimme suunnitelleet kaiken valmiiksi, mutta tässä vaiheessa suunnitelmat muuttuivat jälleen. Alun perin tarkoituksena oli keskittyä yhteen asiaan kerrallaan, mutta paikan päällä jaoimmekin perheet pisteisiin, jotta turhaa odottelua ei tulisi ja tilanne pysyisi hallinnassa.

Ohjeistimme kaikki perheet eri pisteisiin ja sen jälkeen kerroimme jokaiselle perheelle erikseen, mitä pisteellä tuli tapahtua. Määrittelemättömän ajan päästä ohjeistimme perheitä vaihtamaan pisteitä. Ohjeistaminen sujui melko ripeästi, sillä välimatkat pisteeltä toiselle olivat pienet. Perheet saivat kokeilla jokaista pistettä. Suunnitelmien muutoksen takia koimme tilanteen hieman sekavaksi, mutta kerholaiset näyttivät nauttivan ohjelmasta.

Olimme suunnitelleet ohjelmaa todella paljon. Näin halusimme varmistaa, että aika varmasti kuluu. Tässä vaiheessa kerhoa huomasimme ohjelmaa olevan liikaa. Niinpä valitsimme seuraavaksi ohjelmanumeroksi köydenvedon, jonka jälkeen kaikki pääsivät takaisin sisälle lämpimään juomaan mehua ja syömään keksejä. Köyttä vedettiin kaksi kertaa ja tuloksena oli tasapeli. Paljon suunnittelemaamme leikkejä jäi toteuttamatta, mutta niitä voisi käyttää varaleikkeinä seuraavilla kerhokerroilla.

Ulkopelien aikana hämärä laskeutui todella nopeasti, siksi päätimme siirtyä sisälle ajateltua aikaisemmin. Matkalla saunatuvalle perheet pysähtyivät ihailemaan mökin ulkoseinään kiinnittämäämme Goljattia. Samalla jokaisesta perheestä otettiin kuva Goljatin rinnalla. Onneksi salamavallo on keksitty, sillä emme olleet huomioineet nopeaa pimeäntuloa suunnitelmassamme. Kun kaikki olivat sisällä saunatuvassa, kerhoaikaa oli jäljellä noin viisitoista minuuttia. Tämän vuoksi päätimme kertoa loppuinfon mehun ja

keksien lomassa sekä antaa perheille hetken aikaa istua aivan rauhassa. Ennen lähtöä kokoontuimme vielä loppupiiriin.

11.4 Temppuradalla enkelin suojissa

Neljäs toteutuskerta pidettiin Uuden kirkon liikuntasalissa. Olimme suunnitelleet tempuradan, johon kuului kymmenen erilaista pistettä (liite 8). Tällä kertaa ei tarvinnut odotella. Perheitä saapui neljä ja alkuhartaus aloitettiin aikataulun mukaisesti. Pidimme hartauden hartaushuoneessa, jotta tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen. Aiheena oli suojelusenkeli ja kerroimme omin sanoin tarinan (Katja i.a.) enkelistä. Rukoilimme ja lauloimme lasten virren 103, *Taivaan isä suojan antaa* (Simojoki 1985, 164).

Hartauden jälkeen siirryimme liikuntasaliin, missä tunnelma oli innostunut ja iloinen. Salissa otimme vielä uudestaan kuvat perheistä Goljatin vierellä varmistaaksemme, että saisimme kaikista perheistä kuvan kiitoskorttia varten. Goljatin olimme kiinnittäneet komeilemaan liikuntasalin seinälle. Seuraavaa toimintaa varten pyysimme perheet lattialle levitetyn permantomaton päälle istumaan rauhoittaaksemme tilanteen ohjeiden antoa varten. Lämmittelyleikiksi valitsimme Töpselihipan, jossa hippa ottaa kiinni ja kiinni jääneet jäävät paikoilleen pelastettaviksi. Hipan jälkeen aloitimme tempuradan (liite 18). Kävimme radan läpi näyttäen ja kertoen, minkä jälkeen kerholaiset pääsivät toimintaan. Ohjeistuksessa olisi pitänyt korostaa suojelusenkeliteemaa enemmän, mutta se jäi hieman taka-alalle.

Tällä kertaa aikaa tuntui olevan riittävästi, jopa liikaa. Tämän vuoksi keskeytimme tempuratatoiminnan suunniteltua aiemmin ja vaihdoimme rauhallisempaan Kimleikkiin. Kim-leikissä lattialle levitellään erilaisia pieniä esineitä, joiden ympärille leikkijät kokoontuvat ja joita he saavat hetken katsella. Leikkijöitä pyydetään laittamaan silmät kiinni, ja leikin vetäjä ottaa yhden esineen pois muiden joukosta. Tämän jälkeen leikkijät saavat avata silmänsä ja muistella, mikä esine puuttuu. Kim-leikin jälkeen siirryimme suunniteltuun leikkivarjo-ohjelmanumeroon. Leikkivarjosta lapset tykkäsivät kovasti. Koimme onnistuneemme pystyessämme organisoimaan toimintaa kesken kerhon hyvin tuloksin.

Varaleikkinä leikimme vielä *Laurenzia* -laululeikin (liite 12), jossa nimen *Laurenzia* sekä viikonpäivien kohdalla leikkijät käyvät kyykyssä. Tämä oli ilmeisesti liian vaikea leikki näin pienille lapsille, eivätkä isät olleet kovin innokkaasti mukana. Hieman vanhempien lasten ja nuorten kanssa tämä leikki on todettu hyväksi. Tunnelma oli vaivaantunut, sillä kaikkien ohjaajien olisi pitänyt osata laulu, mutta emme ottaneet tätä etukäteen huomioon.

Laurenzian jälkeen seurasi loppurentoutus, jossa perheet menivät patjoille makaamaan tai istumaan. Lapset saivat mennä isän kainaloon tai syliin. Vähensimme salin valaistusta ja kuuntelimme instrumentaalisen kappaleen, *Mä olen niin pienoinen*, levytä *Kaunista unia vauvalle* Erkki Marjasvaaran yhtyeen esittämänä. Olisimme voineet korostaa ohjeistuksessa enemmän isän ja lapsen välisen läheisyyden tärkeyttä, koska kaikissa perheissä lähellä oleminen ei ole itsestäänselvyys. Rentoutuksen jälkeen seurasi vielä loppuinfo ja -piiri.

Yksi lapsi osallistui kerhoon pappansa kanssa, mikä oli meistä hienoa. Lapsen isä ei tällä kertaa päässyt paikalle. Oli mahtavaa huomata isovanhemman osallistuvan tempurataan lapsen mukana! Kerhon loputtua kyseinen pappa totesikin meille: ”että on hyvä, kun tällaisia järjestetään”. Kerhomme suojelusenkeliteemaa olisi voinut korostaa esimerkiksi koristelemalla liikuntasalia julisteilla, tauluilla tai muilla koriste-esineillä. Tärkeintä oli kuitenkin, että isät ja lapset saivat jälleen viettää yhteistä aikaa mukavan tekemisen lomassa.

11.5 Isänpäivää odotellen

Viides toteutuskerta toteutettiin Uuden kirkon alasalissa, kerhohuoneissa ja keittiössä. Suunnitelmana (liite 9) oli askarrella sekä leipoa. Isänpäivä teki tuloaan seuraavana sunnuntaina ja halusimme pitää sitä kerhon teemana. Perheitä saapui seitsemän isää lapsineen. Lisäksi yhden isän mukana oli perheen toinenkin lapsi, joka ei aiemmin ollut osallistunut kerhoon. Alkuhartausta toteutettiin hartaushuoneessa. Luimme sadun *Miksi isä on tärkeä?* (Horn & Kadmon 2002) näyttäen samalla kirjan kuvia kerholaisille. Ta-

rinan jälkeen rukoilimme *Minä lapsi pienoinen* ja lauloimme lasten virren 152, *Ystävää Sää lapsien* (Widéen 1919, 234).

Hartauden jälkeen kokosimme kaikki isät lapsineen aulaan, missä kerroimme leivonnan toimintaohjeet. Leivonta sujui hyvin pienistä virheistä huolimatta. Isät ja lapset tekivät hyvää yhteistyötä saadakseen taikinan valmiiksi. Kun kaikki perheet olivat saaneet taikinan valmiiksi ja laitettua vuokiin, jaoimme kerholaiset eri pisteille. Ohjeistimme neljää isää lapsineen paitapisteelle ja kolme isää palautepisteelle sekä näiden kolmen isän lapset omalle salaiselle askartelupisteelle. Yksi ohjaajista jäi paistamaan muffinsseja. Perheitä pyydettiin edellisellä kerralla ottamaan tälle kerralle mukaan papalle sopiva yksivärinen paita. Lisäksi isiä muistutettiin tästä asiasta sekä kerhosta tekstiviestillä edellisellä viikolla. Näin ollen kaikilla perheillä oli paita mukanaan!

Paitapisteellä isät ja lapset painoivat innoissaan kätensä kuvat paitoihin kangasväreillä. Lapset eivät innostuksissaan olisi malttaneet kuunnella ohjeita lainkaan. Materiaalien jaossa tuli kiire, siksi tällä pisteellä olisi voinut olla toinenkin ohjaaja. Painatuksen piti kuivua ennen silittämistä. Silitysohjeet (liite 22) jaoimme jokaisen perheen mukaan kotiin, sillä kerhon aikana paidat eivät ehtineet kuivua eikä niitä olisi ehditty silittää. Alkujaan ajattelimme, että silitysohjeet jaetaan loppuinfossa. Koimme kuitenkin pisteellä jaon järkevämmäksi vaihtoehdoksi, kun jokainen kerholainen olisi varmasti paikalla.

Palautepistettä varten teimme isille palautekyselylomakkeen (liite 15) jo aiemmin ja hyväksyimme sen ohjaavalla opettajallamme, Seija Utriaisella. Isät saivat vastata kyselyyn rauhassa, sillä lapset olivat salaisella pisteellä. Pistejako olikin mielestämme tässä erittäin onnistunut ja vastausprosentti palautekyselyyn oli erinomainen, seitsemän isää kahdeksasta.

Salaisen pisteen majassa kaksi ohjaajaa ohjeisti ja auttoi lapsia tekemään isille isäinpäiväkortin. Maja rakennettiin pöytien ja tuolien varaan lasketusta leikkivarjosta. Varjon läpi tullut valo oli värikästä ja tunnelma oli iloinen. Maja oli niin suuri, että sinne mahtui viisi pientä lasta helposti. Kortteja varten olimme etukäteen etsineet Internetistä kaksi runoa, jotka lapset saivat leikata paperilta irti ja liimata korttiin.

Sua halata tahdon niin valtavasti, että onni tuo kulkee varpaisiin asti. Silmät se saattaa sippuraan. Nenän se kiertää kippuraan. (Lullukka i.a.)

Isä oot mulle korvaamaton, sinun kanssas niin hyvä olla on. Tuki, turva ja läheisyys, ne kuuluvat isä sun syleilyys. Kiitos kun jaksat huolta kantaa ja kaikkesi aina lapsilles antaa. (Positiivarit i.a.)

Lisäksi olimme kirjoittaneet tietokoneella tekstin ”Hyvää isäinpäivää, isi! 13.11.2011”, joka myös oli leikattava ja liimattava. Lapset saivat kiinnittää korttiin tarran tai kiiltokuvan ja piirtää tai kirjoittaa halutessaan. Olimme varanneet erivärisiä kartonkeja, joista lapset saivat valita haluamansa ja jotka sitten leikkasimme sopivan kokoisiksi. Kun kortti oli valmis, se laitettiin kirjekuoreen, jonka isät saivat avata vasta isäinpäivänä. Tarkoituksena oli myös kerätä palautetta lapsilta korttien teon tiimellyksessä, mutta se osoittautui erittäin hankalaksi, sillä lapset eivät ymmärtäneet kysymyksiä (liite 16). Kysyttäessä esimerkiksi, mikä kerhossa on ollut kivaa, osa ei vastannut mitään ja osa vastasi oman päiväkerhonsa kivoja juttuja. Koska vastausten saaminen oli todella hankalaa, päätimme tyytyä heidän mielialojensa ja kehonkielensä tarkkailuun, mitkä mielestämme kertovat enemmän kuin sanat. Keskittyneistä ilmeistä ja innokkaasta sekä ahkerasta askartelusta päätellen lapset nauttivat tekemisestä ja kokivat tilanteen turvalliseksi (liite 18).

Kun eri pisteillä tehtävät aktiviteetit olivat valmiit, vaihdoimme perheiden paikkaa keskenään paitapisteeltä palaute- ja korttipisteille sekä päinvastoin. Pisteiden jälkeen kokoonnuimme kaikki aulaan syömään vastapaistettuja vadelmamuffinsseja ja juomaan mehua. Muffinsseja tuli niin paljon, että jokainen perhe sai pussillisen kotiin vietäväksi. Syömisen lomassa kerroimme tulevasta puuhamessusta. Messuun tarvitsimme ristinkantajan, kolehdin kantajia sekä mahdollisesti lukukappaleen lukijan. Kukaan ei ilmoittautunut vapaaehtoiseksi. Tämän jälkeen jaoin kiitoskortit osallistumisesta, koska tämä kerta oli viimeinen kokonaan itse suunnittelemamme ja ohjaamamme. Korteissa oli kuva perheestä aiemmin rakentamamme Goljatin rinnalla. Takapuolelle kirjoitimme lasten virren 108 *Käyn leikkeihin* (Turpela 1994, 172) ensimmäisen säkeistön sanat ja ohjaajien nimikirjoitukset. Varalle olimme vielä ajatelleet, että lapset voisivat leikkiä vapaasti kerhuhuoneissa tai ohjatusti Pantomiimia tai Poroleikkiä. Näitä emme kuitenkaan ehtineet toteuttaa. Korttien jaon jälkeen kokoonnuimme vielä viimeisen kerran loppupiiriin.

Koimme valmistautuneemme kerhoon erityisen hyvin. Tekemistä oli paljon ja kerholaiset näyttivät nauttivan siitä kovasti. Erityisesti lapset tuntuivat pitävän tekemisestä. Oli hyvä, että mukanaamme oli seurakunnan työntekijä, joka paistoi muffinsseja sillä aikaa, kun me ohjasimme kerhoa. Koimme kerhon ohjaamisen tärkeimmäksi tehtäväksemme ja olimme kiitollisia, ettemme joutuneet irrottamaan ketään meistä leivosten paistamiseen.

Onnistuimme ajankäytössä hyvin ja koimme kehittyneemme siinä. Kiitoskorttien jako oli mukava ja rauhallinen hetki leivosten syömisen ohessa. Pidimme tärkeänä antaa kiitokset osallistujille, sillä ilman heidän aktiivisuuttaan opinnäytetyömme ei olisi onnistunut.

11.6 Puuhamessu

Kuudes ja viimeinen kerta oli kaikille Pieksämäen perheille tarkoitettu puuhamessu. Järjestäjänä toimi Pieksämäen seurakunta ja me suunnittelimme sekä toteutimme messuun tempurata-osuuden. Messun suunnitelma on liitteenä (17.). Ennen puuhamessua lähetimme kerholaisille kirjeen (liite 23), jossa toivotimme heidät tervetulleeksi messuun ja kysyimme vielä, olisiko joku kiinnostunut avustamaan messussa.

Messu alkoi klo 15, mutta menimme paikalle jo yhdeltä rakentamaan Iskän kanssa - kerhon esittelynurkkausta sekä aiemmin suunnittelemaamme tempurataa (liite 24) uuden kirkon jumppasaliin. Esittelynurkkaukseen laitoimme esille kerhoissa mukana olleita oheismateriaaleja sekä lasten askarteluita, joita olivat Nooan arkki, pahvinen Goljat, Kivipeikot ja rastiradan rastit. Paperikyyltit kertoivat, mitä esille oli laitettu. Messun jälkeen kerholaiset saivat hakea itse tekemänsä peikot mukaansa. Pettymykseksemme messuun tuli vain kaksi kerhoomme osallistunutta isää lapsineen. Muita perheitä messuun kuitenkin saapui niin paljon, että kaikkiaan osallistujia oli noin seitsemänkymmentä. Messussa olimme mukana ristikulkuueessa. Yhden opinnäytetyöryhmäläisemme tytär, Nita, soitti messun alussa triangelia ja luki 1. adventin evankeliumitekstin alttarin edessä.

Messun jälkeiseksi toiminnaksi seurakunta oli järjestänyt ruokailun ja askartelua. Lapset vanhempien saivat myös tulla kokeilemaan kokoamaamme tempurataa, jonne tuli paljon lapsia ja aikuisia. Radalla oli kaksi pistettä, penkkiliukumäki ja telinevoimisteluhevoselta patjalle hyppääminen, joissa ajattelimme aikuisen olevan tarpeen, jos lapsi tulisikin yksin. Asetuimme itse näille pisteille.

Puuhamessun päätyttyä tunnelma oli helpottunut, sillä opinnäytetyömme toiminnallinen osio oli nyt onnistuneesti suoritettu. Jäimme pohtimaan, olisiko kerhomme viimeinen kerta voinut olla itse suunnittelemamme. Tällöin kerholaisia olisi voinut tulla enemmän. Toisaalta Puuhamessu satoi kerhomme tiiviisti muuhun seurakunnan suunnittelemaan toimintaan. Iskän kanssa -kerho sai jatkoa kevätlukukaudella 2012. Ohjaajiksi Pieksämäen seurakunta sai kaksi vapaaehtoista seurakunnan työntekijää. Kerho tullaan järjestämään kerran kuussa ja se on tarkoitettu isille, papoille ja lapsille.

12 PALAUTE

Jotta työmme arviointi ei jäisi liian subjektiiviseksi (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157), opinnäytetyömme tavoitteiden saavuttamisen arviointia varten keräsimme palautetta toimintakertoihimme osallistuneilta isiltä ja yhteistyökumppaneiltamme. Keräsimme isiltä palautetta kirjallisesti tekemiemme palautelomakkeiden (liitteet 11 ja 15) avulla toisella ja viidennellä toimintakerralla. Tarkoituksenamme oli saada suullista palautetta toiminnassa mukana olleilta lapsilta viidennen kerhokerran askartelutuokion yhteydessä. Saimme kuitenkin huomata, että palautteen saaminen lapsilta oli haasteellista, eikä se onnistunut toiminnan yhteydessä. Näin ollen lapsilta saatu palaute jäi muutamaa sanaa lukuun ottamatta saamatta.

Seurakunnan lapsi- ja perhetyön yhteistyökumppaneiltamme saimme suullista palautetta koko opinnäytetyömme projektin ajan. Opinnäytetyömme toiminnallista osuutta oli arvioimassa lastenohjaaja Satu Oksman, jonka kanssa kävimme jokaisen toimintakerran jälkeen palautekeskustelun. Suullisen palautteen lisäksi pyysimme vastaavalta lapsityönohjaajalta Laila Laaksoilta sekä Oksmanilta kirjalliset palautteet. Palautteista saadun

tiedon avulla pystyimme arvioimaan toimintakertojemme onnistumista ja kehittämissaasteita sekä asettamiemme tavoitteiden saavuttamista (Vallo & Häyrinen 2008, 171).

12.1 Yhteistyökumppanin palaute

Pieksämäen seurakunnan lapsi- ja perhetyön vastaava ohjaaja antoi meille palautteen kirjallisesti. Saimme positiivista palautetta aikaisesta liikkeellelähdestä sekä iskän kanssa -kerhon toteutukseen liittyvistä varhaisista suunnitelmista. Hänen mukaansa onnistuimme niin kerhon mainontaan liittyvän kuin projektin aikana tarvittavan materiaalin tuottamisessa kokonaisuudessaan hyvin. Myös kerhosta tiedottaminen oli Laakson mielestä onnistunutta. Toimintakertojemme kokonaisuudet olivat vastaavan lastenohjaajan mielestä tavoitteellisesti suunniteltuja sekä monipuolisia ja ne vastasivat isille tehdyn kyselyn toiveisiin. Lisäksi hän koki, että saimme toiminnassamme täytettyä seurakunnan asettamat tavoitteet kristillisestä kasvatuksesta. (Laila Laakso, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2012.)

Seurakunnan kerhotoiminnan kannalta katsottuna Laakso totesi, että toteuttamamme Iskän kanssa -kerho täytti tehtävänsä. Kerholle olisi kysyntää jatkossakin, jos seurakunta pystyisi järjestämään toiminnalle vetäjät. Laakson mielestä yhteistyömme sujui hyvin, ja aktiivinen yhteys seurakuntaan säilyi koko projektimme ajan. Hänen mukaansa hieman hapuilevan liikkeelle lähden jälkeen opinnäytetyöryhmämme sai työstä hyvän otteen varhaiskasvatuksen erilaisia kasvatuskäsitteitä ajatellen. (Laila Laakso, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2012.)

Pieksämäen seurakunnan lastenohjaaja Satu Oksmanin näkemyksen mukaan kerhotoimintamme oli alusta loppuun hyvin suunniteltua. Hänen mielestään toiminta oli osallistujille sopivaa, ja valitsemamme teemat tukivat hyvin kerhokertojen toimintaa. Palautteessaan Oksman nosti esiin aikataulun huomioinnin, sillä meillä oli liikaa suunniteltua ohjelmaa käytettävään aikaan nähden. Tästä syystä aikataulumme oli välillä pettänyt. Ajankäytön tarkempi suunnittelu on asia, johon meidän pitää jatkossa kiinnittää enemmän huomiota esimerkiksi lasten päivittäisten rutiinien vuoksi. (Satu Oksman, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2012.)

Oksmanin mukaan hartaushetkien aiheet olivat hyvin monipuolisia. Hänen mielestään hartaudet myös paranivat kerhokertojen myötä ohjaajan ilmaisuvarmuuden lisääntyessä. Lastenohjaaja jäi kuitenkin kaipaamaan monipuolisuutta hartaushetkien toteutukseen. Hän kertoi palautteessaan, että havaintomateriaalien, yhteisen pohtimisen ja lasten oman ajattelun herättelemisen kautta olisimme saaneet hartauksiin lisää syventävää sisältöä sekä hengellisyyttä. Edellä mainituilla asioilla olisimme myös voineet vaikuttaa ohjaajien ja ryhmän väliseen yhteyteen. (Satu Oksman, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2012.)

Satu Oksman antoi meille pääasiassa positiivista ja rakentavaa palautetta opinnäytetyöryhmämme toiminnasta. Palautteesta nousi kuitenkin esiin asioita, jotka olisimme voineet tehdä toisella tavalla. Keskityimme kerhokerroillamme vahvasti omien suunnitelmien toteuttamiseen, ja täten kerhoon osallistuvien henkilökohtainen kohtaaminen jäi vähemmälle huomiolle. Yhteistyömme Oksmanin kanssa sujui hyvin, vaikka meillä oli alussa hieman epäselvyyksiä tehtävien jaossa. Yhteistyön toimimiseksi meidän tulee olla itse selvillä tehtävistä mahdollisimman hyvin. Palautteensa lopuksi Oksman totesi, että ryhmämme ideoi todella hyvän ja monimuotoisuutta kehittävän toimintamuodon Pieksämäen seurakunnalle. (Satu Oksman, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2012.)

12.2 Isien antama palaute

Iskän kanssa -kerhoon osallistuneita isiä pyydettiin antamaan toimintakerroista palautetta, jonka antaminen oli vapaaehtoista. Toisella kerhokerralla kerätyssä palautelomakkeessa (kysely koski sekä ensimmäistä että toista toimintakertaa) oli kaksi avointa kysymystä, jotka liittyivät alkuhartauteen sekä kerhon toimintaan. Näiden lisäksi palautteen loppuun oli jätetty tila mahdollisille omille terveisille. Toisen kerhokerran palautekyselyyn vastasi kolme isää.

Kysyttäessä alkuhartauden hyviä ja huonoja puolia ensimmäisessä kyselyssä, yksi isä totesi, että hartaudet olivat sopivan mittaisia ja kertomukset opettavaisia. Toinen isä piti alkuhartauden aiheista. Hänen mielestään varsinkin Nooan Arkki oli aiheena kiva. Alkuhartauskysymykseen vastasi kaksi isää kolmesta. Toiminnasta kysyttäessä kaikki kolme vastaajaa olivat sitä mieltä, että yhteinen askartelutuokio oli mukava ja se oli

kivasti järjestetty. Myös suunnistus ja ulkoilu hyvällä ilmalla oli kaikkien mielestä hauskaa. Kaksi isää koki makkaranpaiston mieluisaksi toiminnaksi ja yksi isistä piti erityisesti opettavaisesta rastiradasta. Ensimmäisessä palautekyselyssä saimme yhdeltä isältä kiitosta hyvästä kerhosta.

Viidennellä kerhokerralla kerätty palaute koostui kahdestatoista avoimesta kysymyksestä. Kysymykset oli laadittu koskemaan laajemmin kerhon toimintaa. Palautelomakkeen lopussa oli jälleen tila omille kommenteille. Tähän palautekyselyyn vastasi seitsemän isää. Jälkimmäisessä palautekyselyssä vastaaminen oli aktiivista ja pääsääntöisesti kaikkiin kysymyksiin oli vastattu. Teimme viimeisen toimintakerran jälkeen palautteista yhteenvedon voidaksemme helpommin analysoida vastauksia.

Viimeisen palautekyselyn kysymyksen, ”mikä sai teidät lähtemään kerhoon mukaan”, vastauksissa nousi selvimmin esiin lasten kanssa yhdessä oleminen ja tekeminen (6 vastausta). Kaksi isistä kertoi lähteneensä kerhoon mukaan lehti-ilmoituksen perusteella ja yksi isä piti hengellisyyttä tärkeänä lähtökohtana kerhoon osallistumiselle. Suurimman osan mielestä kerhon ohjelmasisältö oli monipuolista ja vaihtelevaa (6 vastausta). Yksittäisissä vastauksissa oli myös maininta ohjelman hyvästä valmistelusta sekä sisällön asiallisuudesta ja toimivuudesta. Kysyttäessä ”mikä on ollut kerhoissa parasta” vastauksissa nousi esiin samoja asioita kuin ensimmäisessä kysymyksessä. Kolmen isän mielestä parasta oli yhdessäolo lapsen kanssa. Kaksi isää piti liikunnasta ja yhden isän mielestä parasta oli leivonta. Myös opettavaiset leikit oli mainittu yksittäisessä vastauksessa. Yksikään vastaaja ei toivonut lisää sisältöä kerhojen toimintaan.

Alkuhartaustuokioiden pituus oli kuuden isän mielestä sopivan mittainen lasten iät ja jaksamisen huomioon ottaen. Yksi isä piti itse alkuhartausta sopivan mittaisena, mutta kertoi palautteessaan, että hartaus oli ehkä hieman liian pitkä vilkkaimpia lapsia ajatellen. Hartauksien aiheet ja sisällöt olivat neljän isän mielestä hyviä. Kaksi isää oli sitä mieltä, että aiheet olivat lapsille sopivia, kiinnostavia ja vaihtelevia. Yhden isän mielestä hartauksien sisältö vastasi sisällöllisesti sitä, mitä kirkon kerholta odotetaan. Kysyttäessä ”olisitko toivonut jotain lisää hartauksilta”, kolme isää ei toivonut mitään lisää. Yksi isä toivoi, että hartauksissa olisi tullut enemmän esiin kristinuskon perussanoma ja usko Jeesuksen merkityksestä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Isistä kolme ei vastannut tähän kysymykseen.

Kysyttäessä kerhon merkityksestä vanhemmuuden tukemisessa neljä isää koki, että yhdessä tekemisellä ja yhteisellä ajalla sekä positiivisilla kokemuksilla oli merkitystä vanhemmuuden tukemisessa. Yksittäisistä vastauksista kävi ilmi, että suhde lapseen oli lähentynyt ja kerho muistutti isää lapselle annettavan ajan tärkeydestä. Yksi isä ei kokenut saaneensa kerhosta suoranaista tukea vanhemmuudelleen. Kolmessa palautelomakkeessa tähän kohtaan ei vastattu. Kaikkien seitsemän vastaajan puoliset olivat suhtautuneet positiivisesti Iskän kanssa -kerhon toimintaan. Yksittäisiä isien esiintuomia puolisoitten mielipiteitä oli yllättyneisyys siitä, miten lapsi oli tykännyt lähteä kerhoon isän kanssa. Myös äidin kiinnostus isän ja lapsen tekemisistä nousi esiin. Kaksi isää oli saanut puolisoltaan kannustusta kerhoon osallistumiseen. Kaikki seitsemän isää toivoivat, että iskän kanssa-kerhon toiminta jatkuisi.

Ryhmän ohjaajien toiminta oli kaikkien seitsemän isän mielestä asiallista. Isät kertoivat yksittäisissä palautteissaan, että toimintamme oli kohteliasta, iloista, reipasta, selkeää ja asiaan omistautunutta. Kahden isän mielestä tehtävät olivat hyvin järjestettyjä ja valmisteltuja. Yhden isän mielestä ohjaajien lukumäärällä oli merkitystä toiminnan onnistumiseen ja yksi vastaajista koki ohjauksemme hieman jäykäksi, vaikka toiminta oli muutoin onnistunutta. Saaduista palautteista selvisi, että osasimme toimintaa suunniteltaessa ottaa huomioon lasten iät (6 vastausta). Tämän lisäksi isien kommentteissa sanottiin, että hartaudet olivat kyseessä olevalle ikäryhmällä sopivia ja osasimme myös ohjaukssamme kannustaa pienempiä lapsia sekä rauhoitella isompia. Yksi isä toi palautteessaan esille sen, että isät olivat toiminnassa jatkuvasti lastensa apuna ja tukena. Yksi isä ei vastannut kysymykseen lasten iän huomioonottamisesta. Saamamme palaute oli kokonaisuudessaan hyvin positiivista. Loppukommenteissaan kaksi isää halusi kiittää meitä hyvästä kerhosta ja toivottaa siunausta ja voimia eteenpäin.

13 OMAN TYÖN ARVIOINTI

Toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuuden arviointi on osa oppimisprosessia. Se kannattaa toteuttaa kriittisesti tutkivalla asenteella. (Airaksinen & Vilkka 2003, 154–

155.) Olemme opinnäytetyön kirjallisessa raportissa pyrkineet kuvaamaan kerhojen suunnittelua ja toteutusta mahdollisimman tarkasti. Arvioinnissa pohdimme, miltä osin asettamamme tavoitteet toteutuivat. Oppiaksemme työstämme mahdollisimman paljon, on tärkeää arvioida työtä järjestelmällisesti alusta loppuun.

Opinnäytetyömme aihe on mielestämme hyvin ajankohtainen. Tänä päivänä puhutaan paljon vanhemmuuden tukemisesta ja isien osallisuudesta lasten elämään. Samoin kuin naiset tarvitsevat tukea äitiyteen, miehet tarvitsevat tukea isyyteen, varsinkin ensimmäisen lapsen kohdalla (Miessakit ry i.a.). Aihe kiinnostaa meitä kaikkia, joten on ollut antoisaa ja mukavaa olla mukana toteuttamassa uutta toimintamuotoa, Iskän kanssa -kerhoa.

13.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Ensimmäinen merkittävä tavoite koko työssämme oli markkinoinnin onnistuminen. Olimme lukeneet aikaisemmista tutkimuksista, että monilla uuden toiminnan järjestäminen oli joko onnistunut tai kaatunut markkinointiin. Alussa oli pientä haparointia siinä, minne kaikkialle mainoksia tulisi jakaa ja missä kaikkialla kerhosta kannattaisi ilmoittaa. Mielestämme seurakunnalla oli tärkeä rooli tässä, sillä ilman heidän panostustaan, ei markkinointi olisi kattanut niin laajaa joukkoa kuin nyt. Tähän liittyen toinen merkittävä tavoite alussa oli saada hyvän markkinoinnin avulla tarpeeksi osallistujia, jotta kerho voitaisiin toteuttaa. Markkinointi onnistui mielestämme hyvin. Kun saimme tietää osallistujien määrän (9 isää lapsineen), huokasimme helpotuksesta, sillä nyt kerho tultaisiin varmasti järjestämään. Tiesimme, että kiinnostusta olisi ja kerholle olisi tarvetta. Emme kuitenkaan saavuttaneet tavoittelemamme osallistujamäärää (10 isää lapsineen), joten jäimme miettimään, olisiko markkinoinnissamme ollut kuitenkin parantamisen varaa.

Seurakunta toivoi, että ottaisimme kerhoa järjestettäessä huomioon ympäristön, sillä seurakunnalla on oma ympäristödiplomi. Pyrimme huomioimaan ympäristökasvatuksen ja sen tuoman näkökulman kerhoissa. Mielestämme olisimme voineet panostaa ympäristökasvatukseen vielä enemmän pohtimalla näkökulmaa syvällisemmin ja tuomalla omalla esimerkillä esille, kuinka tärkeitä luonto ja ympäristö meille ihmisille ovat. Oli-

simme voineet hartauksissa painottaa sitä, kuinka Jumala on luonut eläimet ja kasvit ja ihmisen tulisi kunnioittaa ja varjella niitä. Näkökulman huomioiden askarteluissa olisi voinut käyttää enemmän luonnonmateriaaleja. Kerhotoiminnassa on paljon asioita, joita tulee ottaa huomioon ja aloittelevina kerhonohjaajina emme pystyneet huomioimaan kaikkia asioita, vaikka koimmekin kehittyneemme paljon. Rohkeus lisääntyi joka kerhokerran jälkeen ja opimme tärkeitä asioita organisoinnista, erityisesti ajankäytöstä ja hallinnasta.

Iskän kanssa -kerhon tavoitteita olivat monipuolisen toiminnan luominen, isyyden tukeminen sekä lasten ja isien välisen suhteen tukeminen. Toiminnassamme korostimme tarkoituksella heidän välistään vuorovaikutusta ja toimintaa. Mielestämme toiminnallinen yhdessäolo tukee isyyttä ja parantaa isän ja lapsen välistä suhdetta. Tarjosimme toiminnassamme heille tärkeitä yhteisiä toiminnallisia hetkiä sekä annoimme uusia vinkkejä vapaa-ajan viettoon. Tätä tavoitetta pohdimme joka kerta uudelleen suunnitellessamme kerhokertoja. Isiltä kerätyn palautteen mukaan isät kokivat lapsen kanssa vietetyn yhteisen ajan tärkeäksi. Kerho myös avasi isien silmät sille, että lapsille pitää löytyä enemmän aikaa. Pystyimme toteuttamaan kerhot niin, että toiminta oli hyvin monipuolista. Tarkoitus oli, että kaikki isät ja lapset viihtyisivät kerhoissa ja jokaiselle olisi jotain mielekästä tekemistä. Monipuolisella toiminnalla halusimme antaa vinkkejä isille siitä, mitä he voisivat tehdä vapaa-ajalla lastensa kanssa.

Anna Jalkasen pro gradu -työssä *Mukavia hetkiä äijäseurassa lasten ehdoilla* puhutaan vertaistuen merkityksestä isille (Jalkanen 2007, 55). Vertaistuki on isille tärkeää ja meidänkin toiminnassamme se oli yhtenä tavoitteena. Koemme, että tämä tavoite ei täysin toteutunut. Kerhojemme ohjelmien aikataulu oli tiukka, joten isille ei jäänyt paljoa aikaa keskinäiseen keskusteluun. Ohjelma koostui lähinnä lapsen ja isän välisestä aktiviteetistä eikä niinkään koko ryhmän keskinäisestä toiminnasta. Vaikka isät keskustelivat keskenään kerhoissa, koimme, ettemme antaneet tarpeeksi tilaa vapaalle keskustelulle.

Tärkeimpänä tavoitteena meillä oli luoda seurakunnalle uusi kerhomuoto. Kerho toteutui kaikkiaan kuusi kertaa ja vaikka kaikilla kerroilla ei ollut paljon osallistujia, kerho pystyttiin toteuttamaan alusta loppuun suunnitelmien mukaan. Lopussa keräsimme palautteen, jossa kysyimme muun muassa sitä, haluaisivatko isät tämänkaltaisen toiminnan jatkuvan. Kaikissa palautteissa vastauksena oli kyllä. Tämä oli tärkeää palautetta

seurakunnalle, jotta he voivat miettiä kerhon jatkotoimenpiteitä. Tämä kertoi meille, että olimme onnistuneet tehtävässämme ja kerhosta pidettiin. Tammikuussa 2012 saimme seurakunnan vastaavalta lapsityönohjaajalta Laila Laaksoilta sähköpostia, että Iskän kanssa-kerholle on saatu uudet vetäjät ja kerho tulee jatkumaan helmikuusta 2012 lähtien kerran kuukaudessa. Tämän viestin saatuamme tunne oli mahtava. Uuden kerhomuodon luominen onnistui ja sille tulisi jatkoa!

13.2 Opinnäytetyön eettisyys

Kehittämistoiminnan eettisten ratkaisujen tavoitteena pidetään ihmisarvon kunnioittamista, oikeudenmukaisuuden korostamista ja tasa-arvoista vuorovaikutusta. Eettisyyteen liitetään myös kriittinen asenne vallitsevia käytäntöjä ja tarjottavaa tietoa kohtaan. Rakentavan kriittisyyden avulla saadaan luotua perusta hyvien ammattikäytäntöjen kehittämiseksi sekä jatkuvalla arvioinnilla. Kehittämisprosessissa eettisyydellä tarkoitetaan tapaa, jolla työn tekijä suhtautuu työhön, ongelmiin ja yhteistyökumppaneihin prosessiin liittyen ja sen aikana. Eettinen asenne näyttäytyy myös työn aiheen valinnassa, tiedon hankinnassa, prosessin ja tulosten kerronnassa sekä tulosten sovelluksessa. Kehittämistyöltä edellytetään läpinäkyvyyttä sekä rehellisyyttä ja eettisten kysymyksenasettelujen tulee näkyä opinnäyteprosessissa koko prosessin ajan. Aineiston kokoamisessa, työstämisessä sekä menetelmien ja lähteiden käytössä tulee soveltaa yleisiä rehellisyyden periaatteita. Kehittämistyön tekijän etiikka tulee myös näkyviin sopimusten noudattamisessa ja kehittämistyön sisällöissä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.)

Olemme koko opinnäytetyöprosessin ajan olleet yhteydessä yhteistyökumppaniimme Laila Laaksoon. Olemme pitäneet kiinni sovituista aikatauluista ja tapaamisista sekä muutenkin noudattaneet sovittuja sääntöjä. Näillä käytännöillä olemme halunneet välttää ristiriitoja ja epäeettistä käytöstä. Opinnäytetyönkirjoittamisessa olemme kiinnittäneet huomiota puolestaan kirjoitustyyliin ja -tapaan. Plagiointi ei kuulu eettisesti hyvään opinnäytetyöhön, joten sitä tekniikkaa emme ole käyttäneet.

Kerhojen osalta olemme pyrkineet eettisyydessä tasa-arvoiseen kohteluun. Olemme pyrkineet huomioimaan lasten eri kehitysvaiheet toimintoja suunniteltaessa. Kerhoissa

keskustelimme tasapuolisesti isien kanssa, ja koska meitä oli monta ohjaajaa, mielestämme onnistuimme siinä. Suunnitellessamme leipomista ja makkaranpaistoa, otimme huomioon myös lasten ja isien erityistarpeet, kuten ruokavalion.

Kehittämishankkeeseen tietojaan antavilta ja osallistuvilta henkilöiltä tulee olla lupa tutkimuksen tekemiseen, ja heitä tulee informoida työstä tavoitteineen. Työn tekijän tulee myös huolehtia siitä, että saatua materiaalia käytetään ainoastaan sovitussa tarkoituksessa. Raporttia kirjoitettaessa tietosuojasta pidetään huoli siten, ettei yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa ja asioista kirjoitetaan tutkimusongelmien näkökulmasta katsottuna oleellisella tavalla. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13.) Työtämme varten tehdyn ja isille suunnatun toivekyselyn vastausmateriaalin olemme käsitelleet itse, jolloin pystyimme suojaamaan vastaajien henkilöllisyyden. Loppupalautteissa olemme vaalineet henkilösuoja. Palautteisiin sai vastata nimettöminä, ja myös palautteet olemme käsitelleet itse. Kerhoissa otimme paljon valokuvia, joihin pyysimme erikseen luvan kaikilta isiltä. Kyselyn, palautteiden ja kвалupien myötä olemme halunneet kunnioittaa isien mielipiteitä. Kerhon alussa esittelimme itsemme ja kerroimme, että kerho on osa opinnäytetyötämme. Seurakunnan toimintatuokioissa olemme huomioineet, ettei toimintamme loukkaa ketään tai ole uskonnollisesti liian painostavaa osallistujia ajatellen. Olemme huolehtineet myös siitä, etteivät omat arvomme, asenteemme ja mielipiteemme vaikuta missään vaiheessa työn toteuttamiseen.

13.3 Ammatillinen kasvu

Ammatillista kasvua tapahtui meillä kaikilla koko opinnäytetyöprojektin ajan. Työn suunnittelu alkoi jo vuoden 2010 syyskuussa ja varsinainen kerho päättyi vuoden 2011 loppupuolella. Olemme pystyneet tänä aikana syventämään tietojamme aiheeseen liittyen ja olemme oppineet paljon seurakunnan toiminnasta, erityisesti lapsi- ja perhetyöstä. Kerhon perustaminen ja sen vetäminen on opettanut meitä eniten. Kerhon kautta olemme kehittyneet kerhonohjauksessa ja lisäksi vuorovaikutustaitomme ovat parantuneet. Ja kuten sosionomin tulisikin, olemme oppineet tarkastelemaan asiakasryhmän (isät ja lapset) arkielämän jatkuvuuteen, sosiaaliseen osallisuuteen ja toimintakykyyn liittyviä tarpeita. (Borgman, Dal Maso, Hakonen, Honkakoski & Lyhty 2001, 9.) Opinnäytetyön ansioista olemme oppineet näkemään ohjauksen ja tuen merkityksen ihmisten elämässä

ja varsinkin sen, kuinka myös isät tarvitsevat tukea yhteiskunnassa. Koemme suurta iloa siitä, että olemme saaneet olla mukana tukemassa isiä omalta osaltamme ja luomassa uutta toimintamuotoa.

Sosionomi tarvitsee hyvään ammatillisuuteen kokemuksellista ja teoreettista tietoa ja omaa hyvät tiedonhankintataidot (Borgman ym. 2001, 15–16). Työn aikana tiedonhankintaitomme ovat lisääntyneet. Teoriatietoa olemme keränneet koko prosessin ajan ja oppineet siitä. Kerhon vetäminen on antanut meille kokemuksellista tietoa ja taitoa, jota ilman on mahdotonta kehittyä hyväksi ammattilaiseksi. Kerhohajauksesta opimme ajankäytön hallintaa sekä yksilöiden ja ikätasojen huomioon ottamista. Sopeutumiskykymme muuttuviin olosuhteisiin kehittyi, sillä kaikilla kerhokerroilla asiat eivät aina menneet suunnitelmien mukaan. Usko omaan ammatillisuuteemme on lisääntynyt, organisointikykyämme parantunut ja oman persoonamme käyttö vahvistunut. Kerhoa varten saimme seurakunnalta tärkeitä neuvoja ja ohjeita, jotka auttoivat meitä tekemään kerhosta menestyksekkään. Projektin aikana opimme paljon sosiaalisesta kanssakäymisestä ja tiimityöskentelystä sekä moniammatillisesta yhteistyöstä.

Osa opinnäytetyöryhmäläisistämme saa lastentarhaopettajan kelpoisuuden, johon tarvitaan 60 op varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja. Lastentarhaopettajan työssä vaaditaan ryhmänohjaustaitoja, organisointikykyä ja muutoksiin sopeutumista. Varhaiskasvatuksessa tärkeää on myös vanhempien kanssa tehtävä työ ja heidän tukemisensa vanhemmuudessa. Kerhon ja opinnäytetyön kautta saimme kokemusta kaikista näistä taidoista.

Koska yksi ryhmämme jäsenistä saa valmistuessaan pätevyyden kirkon lapsi- ja nuorisotyöhön, yhteistyö seurakunnan kanssa tämän projektin puitteissa oli välttämätöntä hänen valmistumisensa ja ammatillisen kehittymisensä kannalta. Nuorisotyönohjaajan työ on laaja-alaisesti kytköksissä lasten, nuorten ja perheiden elämään (Kirkkohallitus 2010). Työhön kuuluu keskeisenä osana ohjaaminen, kasvun tukeminen, kouluttaminen ja opettaminen. Tämä toteutuu sekä yksilöitä kohtaamalla että toimimalla ryhmien kanssa. Työalaan sisältyy myös mm. lapsi- ja nuorisotyön markkinoinnista vastaaminen (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010.) Työmme toi tärkeää kokemusta yksilöiden ja ryhmien sekä lasten ja perheiden kanssa tehtävästä työstä, ja antoi runsaasti eväitä tulevaa nuorisotyönohjaajan ammattia varten.

13.4 Pohdinta

Aiempien tutkimusten mukaan isät kaipaavat yhteisiä toiminnallisia hetkiä lastensa kanssa. Tämä oli yhtenä perusteena toiminnalliselle kerhollemme. Opinnäytetyöprosessin aikana tekemiemme kyselyiden vastauksista ilmeni, että tämänkaltaiselle iltapainotteiselle toiminnalle on tarvetta. Seurakunnat järjestävät päiväsaikaan toimivia perhekerhoja, joihin molemmat vanhemmat ovat tervetulleita. Kerhoihin osallistuvat kuitenkin pääasiassa äidit, sillä isät ovat kiinni työelämässä. Tästä johtuen seurakuntien kannattaisi kehittää isille suunnattua toimintaa. Näin seurakunta palvelisi ja tukisi jäseniään paremmin.

Iskän kanssa -kerhon suunnitelmavaiheessa meitä kehoitettiin ottamaan huomioon homovanhempien kerhoon osallistumisen mahdollisuus. Emme nähneet tätä vaihtoehtoa kovin todennäköisenä, sillä homoisia lienee vähän, ja he saattavat kokea kirkon suvaitsemattomaksi. Homoisien osallistuminen ei kuitenkaan olisi vaikuttanut kerhon toimintaan, sillä keskityimme isän ja lapsen väliseen suhteeseen.

Kerhoomme ilmoittautui yhdeksän isää, yksitoista poikaa ja kaksi tyttöä. Yhden isän ja hänen tyttärensä jäädessä pois kerhosta, oli osallistujissa pääosin poikia. Ilmeisesti tämän tyyppinen toiminta koetaan enemmän isien ja poikien väliseksi. Kerho oli kuitenkin tarkoitettu myös isille ja tyttärille. Jälkikäteen pohdittuna mainostekstissä olisi voinut mainita, että sekä tytöt että pojat ovat tervetulleita. Lisäksi mainoksen kuvassa esiintyi isä ja poika, mikä saattoi vaikuttaa isien mielikuviin kerhon kohderyhmästä. Otimme suunnittelussa huomioon poikavaltaisen ryhmän järjestämällä mahdollisimman paljon toiminnallista ohjelmaa. Jos kerhoomme olisi osallistunut enemmän tyttöjä, olisi toiminnallinen osuus suunniteltu erilaiseksi. Tällöin isän ja tyttären välistä suhdetta olisi tuettu ottamalla toimintaan leikkejä tyttöjen kiinnostuksen mukaan.

Koko kerhoprosessin ajan jokainen meistä kirjoitti omaa opinnäytetyöpäiväkirjaa. Päiväkirjoihin kirjoitimme muistiinpanot kaikista palavereista ja kokoontumisista sekä yhteydenottojen sisällöt yhteistyökumppanimme kanssa. Tarkkoja päiväkirjamerkintöjä hyödynsimme raporttia kirjoittaessamme. Ryhmäläisten muistiinpanot täydensivät toisiaan ja koimme ryhmän muissakin asioissa vahvuutena. Ryhmän ansiosta työhön tarttu-

minen oli nopeaa ja ideoita syntyi helposti. Työtaakka jakaantui useammalle ja lisäksi saimme toisiltamme vertaistukea koko prosessin ajan.

Kerho sai jatkoa tänä keväänä, kokoontuen kerran kuukaudessa ja ohjaajina toimii tällä hetkellä kaksi miestä. Entä, jos opinnäytetyöryhmässämme olisi ollut myös mies? Pohdimme, olisiko ilmoittautuneita ollut enemmän ja olisiko osallistuminen ollut aktiivisempaa. Olisiko kerholaisten suhtautuminen ohjaajiin ollut luontevampaa, sillä koimme joidenkin isien olevan vaivaantuneita.

Tietoa aiheesta voisi syventää tekemällä kyselytutkimuksen kerhossa mahdollisesti jatkaneille isille. Tutkimusongelmia voisi olla esimerkiksi, miten isät kokevat nykyiset miesohjaajat verrattuna edellisyyksyn naisohjaajiin; vaikuttaako miesohjaajan vanhemmuus tai lapsettomuus; onko kerhotapaamisten aikavälillä vaikutusta seurakunnalta saatuun tukeen vanhemmuudessa.

Koimme opinnäytetyömme tekemisen antoisana ja ammatillisesti kehittävänä prosessina. Onnistuimme työmme kautta luomaan seurakunnalle uuden toimintamuodon. Toivomme, että isän ja lapsen välisen yhteisen ajan tärkeys huomattaisiin työmme kautta myös muissa Suomen seurakunnissa. Olisi tärkeää, että toimintaa kehitettäisiin rohkeasti eteenpäin, jotta isätkin pääsisivät paremmin osallisiksi lastensa elämään.

LÄHTEET

- Asemery 2010. ~ I would like to know more about ----- ! ~. 29.6.2010. The Pineapple Knot Forum. Viitattu 27.3.2012.
<http://pineapple.myfunforum.org/sutra2078.php>
- Autio, Tuire; Nenonen, Pirjo & Louhiala, Liisa 2001. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Lahti: VK-Kusannus Oy.
- Borgman, Merja; Dal Maso, Riitta; Hakonen, Sinikka; Honkakoski Arja & Lyhty, Tuomo 2001, Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.3.2012.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf.
- Duodecim terveyskirjasto 2012. Vertaistuki ja tukihenkilötoiminta. Viitattu 29.2.2012.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=reu00322
- Einon, Dorothy 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Helsinki: Weilin+Göös Oy.
- Furman, Erna 1993. Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Yliopistopaino.
- Halonen, Pirkko 1968. Jumalan kämmenellä. Teoksessa Kaija Eerola (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 159.
- Holm, Nils G. 2001. Religionspsykologiska synpunkter på religiös fostran. Teoksessa Jaakko Salminen (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Studia Paedagogica 24. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopisto, 59–77.
- Holm, Nils G. 2004. Teologiaa lasta varten – Uskonnonpsykologisia näkökohtia. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) 2004. Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy. 25–47.

- Holm, Nils G. 2005. Kehityopsykologisia näkemyksiä uskontokasvatukseen. Teoksessa Päivi Hilska, Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) 2005. Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy, 57–78.
- Horn, Peter & Kadmon, Christina 2002. Miksi isä on tärkeä? Helsinki: Lasten keskus.
- Hovland, Egil 1974. Jumala loi. Teoksessa Kaija Eerola (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 106.
- Huttunen, Jouko 2001A. Iskä – mihin sä meet. Löytöretki isyyteen. Teoksessa Markus Torkkeli (toim.) Löytöretki isyyteen. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 10–21.
- Huttunen, Jouko 2001B. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.
- Hänninen, Riina 2009. Ympäristöohjelma. Pieksämäen seurakunta. Kestävän kehityksen koulutusohjelma. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Jalkanen, Anna 2007. ”Mukavia hetkiä äijäseurassa lasten ehdoilla” – Osallistuminen isä- lapsi -toimintaan ja sen merkitys isille ja perheille. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatus. Pro gradu -työ. Viitattu 29.2.2012.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18444/URN_NBN_fi_jyu-200803311308.pdf?sequence=1.
- Jyväskylän normaalikoulu i.a. Daavid ja Goljat. Viitattu 27.3.2012.
<http://nk.oulu.fi/enorssi/gallery/album126/Usk16>
- Karvonen, Pirkko; Siren-Tiusanen, Helena & Vuorinen, Riitta 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: Gummerus.
- Kataja, Jukka; Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Katja i.a. Enkelitkin taitavat osata hiihtää. Viitattu 17.10.2011.
<http://www.taivaankaari.fi/enkelit/tarinat.html>.
- Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto Oy.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY
- Kirkkohallitus 2005. Uskonnollisia ilmiöitä ihmettelemässä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Johdatus uskonnollis-katsomukselliseen orientaatioon. Esite. Viitattu 10.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6BACD679FE43D052C225770C00420A14/\\$FILE/uskonnollisia_ilmioitaesite.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6BACD679FE43D052C225770C00420A14/$FILE/uskonnollisia_ilmioitaesite.pdf).

- Kirkkohallitus 2010. Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010. Hyväksytty kirkkohallituksessa 20.4.2010. Viitattu 27.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/nuorisott_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/nuorisott_yo.pdf).
- Kirkkolaki 1993. 1054/26.11.1993. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.3.2012.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirkkolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search[type]=pika&search[pika]=kirkkolaki).
- Kirkon tiedotuskeskus 2012. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön neuvottelupäivät 10.–12.1.2012. Lasta on tuettava kokonaisvaltaisesti. 11.1. Viitattu 1.3.2012.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/5A74CA0549579128C22579820029FE72?opendocument&lang=FI>.
- Koskiniemi, Marjaleena & Donner, Märta 2004. Lapsen neurobiologinen kehitys ja tutkiminen. Vantaa: Kandidaattikustannus Oy.
- Kähkönen, Päivi 2012. Kirkon kasvatuksen ytimessä kasvamme yhdessä. Kristillinen kasvatus 79 (1), 3. Viitattu 1.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/\\$FILE/KK_1_12.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/$FILE/KK_1_12.pdf).
- Laakso, Laila 2011. Vastaava lapsityönohjaaja. Pieksämäen seurakunta. Pieksämäki. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 25.1.
- Laakso, Laila 2012. Vastaava lapsityönohjaaja, Pieksämäen seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 11.1.
- Lindfors, Helena 2000. Perhekerhojen yhteisiin hetkiin. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Lullukka i.a. Sivustolla Positiivarit Aarteisto. Värssypankki. Isänpäivä. Viitattu 8.3.2012. <http://www.positiivarit.fi/isanpaiva>
- Luontio, Ulla 2009. Isä-lapsiryhmän toiminnan merkitys isille. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.2.2012. http://www.anssi.org/naperohanke/opinnaytteet/isa_lapsiryhman_merkitys.pdf.
- Luukkonen, Liisa 1997. Lapsen kehitys. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) 1997. Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: Lasten Keskus, 30–49.
- Luumi, Pertti 2001. Symbolididaktiikan mahdollisuudet uskontokasvatuksessa. Teoksessa Jaakko Salminen (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus.

- Studia Paedagogica 24. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopisto, 139–162.
- Luumi, Pertti 2002. Esteettis-uskonnollinen kasvatus & Kertomukset ja kertominen uskontokasvatuksessa. Teoksessa Seija Saarinen (toim.) 2002. Kaikille tilaa riittää. Päivähoidon uskontokasvatus. Helsinki: Lastenkeskus, 36–47.
- Löflund-Kuusela, Heidi 2008. Ajatuksesta toimivaksi kerhoksi. Apua liikuntakerhon perustamiseen kouluun. Nuori Suomi. 4.9. Viitattu 13.3.2012.
http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/liikuntakerhot_PDF/ajatuksestatoimiva_ksikerhoksi_2008.pdf.
- Marttila, Naana; Pokki, Kati & Talvitie-Kella, Tuuli 2008. Ammattina ryhmän ohjaaminen – Ohjausprosessi ryhmänohjaajien kokemana ja kertomana. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 8.3.2012. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu02505.pdf>
- Mielenterveyden keskusliitto i.a.a. Vertaistukiryhmien periaatteet. Viitattu 29.2.2012.
http://www.mtkl.fi/liiton_toiminta/vertaistuki/vertaisryhmatoiminta/vertaistukiryhmien-periaatteet/
- Mielenterveyden keskusliitto i.a.b. Vertaisuus ja vertaistuki. Viitattu 29.2.2012.
http://www.mtkl.fi/liiton_toiminta/vertaistuki/vertaisuus-ja-vertaistuki/
- Miessakit ry i.a. Isyyden tueksi-projekti 2008-2011. Viitattu 6.3.2012.
http://www.miessakit.fi/fi/isyyden_tueksi.
- Oksman, Satu 2012. Lastenohjaaja, Pieksämäen seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 11.1.
- Paajanen, Pirjo 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva- isä. Alle 3-vuotiaiden esikouluisten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006. Väestöliiton tutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006. Viitattu 29.2.2012.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a1b7c3ca9c35e70d5eda8a82af6c3691/1330700475/application/pdf/237276/Perhebarometri%202006.pdf>
- Perustuslaki 1999. 731/11.6.1999. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 11.3.2012.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search\[type\]=pika&search\[pika\]=perustuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search[type]=pika&search[pika]=perustuslaki).
- Pieksämäen kaupunki 2010a. Pieksämäki-info. Viitattu 28.2.2012.
<http://www.pieksamaki.fi/fi/pieksaemaeki-info>

Pieksämäen kaupunki 2010b. Historia. Viitattu 28.2.2012.

<http://www.pieksamaki.fi/fi/historia>

Pieksämäen kaupunki 2010c. Yleistietoa kaupungista. Kunnat.net. Kuntatiedon keskus. Viitattu 28.2.2012.

<http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tilastot/kuntakortti2.asp?kieli=1&knro=593>.

Pieksämäen seurakunta 2007. Yhdeksi seurakunnaksi. Viitattu 28.2.2012.

<http://www.pieksamaenseurakunta.fi/index.php?id=3,0,0,1,0,0>

Pieksämäen seurakunta 2011. Toimintakertomus. Varhaiskasvatus. Pieksämäki: Pieksämäen seurakunta.

Pieksämäen seurakunta i.a.a. Pieksämäen seurakunta vuoteen 2015. Pieksämäki: Pieksämäen seurakunta.

Pieksämäen seurakunta i.a.b. Lapsi- ja perhetyö. Viitattu 4.3.2012.

<http://www.pieksamaenseurakunta.fi/index.php?id=22,0,0,1,0,0>

Positiivarit i.a. Aarteisto. Värssypankki. Isänpäivä. Viitattu 8.3.2012.

<http://www.positiivarit.fi/isanpaiva>.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Ruotsalainen kansansävelmä 1873. Kun on turva Jumalassa. Teoksessa Eerola, Kaija (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 160.

Salmela, Esa 2005. Isälapsiryhmät vanhasta isyydestä uuteen isyyteen. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Serofilli, Loretta & Serofilli, Maristella 1992. Lasten oma Raamattu. Suomeksi toimitannut Ritva Kostamo. Painettu Tsekkoslovakiassa. Helsinki: Kirjaneliö.

Simojoki, Pekka 1985. Taivaan Isä suojan antaa. Teoksessa Kaija Eerola (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 164.

Sinkkonen, Jari 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajille. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sontonga, Enoch 1897. Kuule isä taivaan. Teoksessa Eerola, Kaija (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 254.

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009. Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 11.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/C8A65A455F3C9A42C225770C00425732/\\$FILE/min%E4k%F6%20perhety%F6n%20tekij%E4.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/C8A65A455F3C9A42C225770C00425732/$FILE/min%E4k%F6%20perhety%F6n%20tekij%E4.pdf).
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010. Keskushallinto. Kirkon nuorisotyöntekijän ydinosaaminen. 14.6. Viitattu 9.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/nuorisott_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/nuorisott_yo.pdf).
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Keskushallinto. Varhaiskasvatus. Viitattu 2.2.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content28953E>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Keskushallinto. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 2.2.2011.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content44A465>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Keskushallinto. Kirkon perhetyö. Viitattu 19.1.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content386525>.
- Suomen uusperheellisten liitto ry 2010. Marian Tuomi. Lapsi ja perhe-isyys. Viitattu 23.2.2012. <http://www.supli.fi/uusperheasiaa/vanhemmuus/17-lapsi-ja-perhe-isyys.html>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a. Johanna Mykkänen. Isät kasvatuskumppaneina. Viitattu 23.2.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitton 2012b. Mitä osallisuus on? Viitattu 24.2.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus.
- Tuomi, Johanna 2010. Toimintatutkimus 4-12 -vuotiaiden motorisia taitoja harjaannuttavan oppaan kehittämisestä perheliikuntaan. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkielma.
- Turpela, Arto 1994. Käyn leikkeihin. Teoksessa Kaija Eerola (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 172.
- Widéén, Ivar 1919. Ystäväsä lapsien. Teoksessa Kaija Eerola (toim.) 1997. Seurakuntien Lapsityön Keskus. Lasten virsi. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 234.

- Vallo, Helena & Häyrinen, Eija 2008. Tapahtuma on tilaisuus: tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, Kalevi (toim.) 1991. Kotien rukouskirja. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Ylinen, Minna 2002. Isyys, uusiutuva luonnonvara. Keski-ikäisten miesten kokemuksia isyydestä. Chydenius-Instituutti. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.
- Zimmer, Renate 2011. Psykomotoriikan käsikirja. Teoriaa ja käytäntöä lasten psykomotoriseen tukemiseen. Lahti: VK- Kustannus Oy.

LIITE 1: Toivekysely isille

Hei,

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosionomi (AMK) sekä Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaaja opiskelijoita ja tarkoituksenamme on tehdä toiminnallinen opinnäytetyö yhteistyössä Pieksämäen seurakunnan kanssa. Opinnäytetyönämme toteutamme isän kanssa –kerhon kuusi kertaa joka toinen viikko syksyllä 2011 (tapaamisajan ajankohtia ei ole vielä sovittu). Tarkoituksenamme on järjestää toimintapainotteinen kerho, johon isä voi tulla 3 – 6 – vuotiaan lapsensa tai lapsiensa kanssa. Opinnäytetyössämme pyrimme käyttämään hyväksi seurakunnan ympäristödiplomia ja näin ollen luontoa. Otamme huomioon myös seurakunnan kristillisen näkökulman.

Alla on kysely, jonka avulla pyrimme tekemään kerhosta tarpeita vastaavan. Ilmoittautuminen kerhoon on syksyllä ja ilmoitamme siitä sen ollessa ajankohdainen. Pyydämme isiä täyttämään lomakkeen ja palauttamaan sen seurakunnan kerhonohjaajalle perjantaihin 25.2. mennessä.

Ystävällisin terveisin

Leena Fagerholm, Heidi Försti, Katja Immonen ja Maija Rantaniemi

1. Mitä toivoisit ismän kanssa –kerhossa tehtävän? numeroi vaihtoehdot paremmuusjärjestyksessä (1 = paras vaihtoehto 5 = huonoin vaihtoehto).

pelataan pelejä

retkeillään

askarrellaan

leikitään

oma idea:

2. Mikä viikonpäivä olisi paras kerhon toteutukselle? Ympyröi paras vaihtoehto.

a. maanantai

b. tiistai

c. keskiviikko

d. torstai

e. perjantai

3. Mikä kellonaika olisi paras kerhon toteutukselle?

4. Kuinka pitkään toivoisit kerhon kestävän? Ympyröi paras vaihtoehto.

a. 1 h

b. 1,5 h

c. 2 h

5. Muita toiveita

LIITE 2: Mainos

Iskän kanssa -kerho

*ISÄ olet tervetullut Iskän
kanssa -kerhoon 3-7
-vuotiaan lapsesi tai
lastesi kanssa!*

Tule viettämään yhteistä aikaa ohjatusti isän ja lapsen kesken!

Kerho järjestetään syyslukukauden ajan joka toinen maanantai alkaen 12.9.2011 klo 17.30-19.00. Kerhoon on rajoitettu osallistujamäärä, kymmenen aikuista + lapset. Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Ilmoittautua voit kirkkoherranvirastoon, puh. 015 - 321 810

Kerhon vetäjinä toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)- ja sosionomi (AMK) + kirkonnuorisotyönohjaajaopiskelijat Leena Fagerholm, Heidi Försti, Katja Immonen ja Maija Rantaniemi sekä Pieksämäen seurakunnan lastenohjaaja Satu Oksman.

LIITE 3: Lupalomake

Iskän kanssa –kerhon toimintakertojen aikana otettuja kuvia minusta ja lapses-
tani / lapsistani saa käyttää Iskän kanssa –opinnäytetyössä, opinnäytetyön esit-
telytilaisuuksissa sekä Pieksämäen seurakunnan nettisivuilla tai esitteissä.

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

LIITE 4: Infolappu

ISKÄN KANSSA -KERHO 2011

VIKKO 39

MAANANTAI 26.9. KLO 17.30

Suunnistuspäivä **Vangasharjun saunalla**. Olemme ulkona satoi tai paistoi.

Mukaan: Säänmukainen vaatetus

VIKKO 41

MAANANTAI 10.10. KLO 17.30

Ulkopelipäivä **Vangasharjun saunalla**. Olemme ulkona satoi tai paistoi.

Mukaan: Säänmukainen vaatetus

VIKKO 43

MAANANTAI 24.10. KLO 17.30

Tempurata **Uuden kirkon liikuntasalissa**.

Mukaan: Jumppavaatteet

VIKKO 45

MAANANTAI 7.11. KLO 17.30

Leivontaa ja askartelua **Uuden kirkon alakerran keittiössä ja aulassa**.

Mukaan: Papalle sopiva yksivärinen t-paita.

VIKKO 47

SUNNUNTAI 27.11. KLO 15.00

Puuhamessu **Uudessa kirkossa**.

Mukaan: Koko perhe

LIITE 5: Toimintakerta 1: Tutustumista ja toimintapisteitä

Toimintakerta I vko 37 12.9.2011

Uuden kirkon päiväkerhotila

Alkuesittely

Laila: tervetulo-toivotus, seurakunnan esittely

Katja: tervetuloa ryhmän puolesta, ryhmän esittely: mitä ollaan, mistä ollaan, mitä tehdään

Kaikki: itsensä esittely

Leena: kerhojen yleisen tapahtumakaavan esittely

Alkuhartaus (Maija)

- kertomus: Lasten Raamattu s.360: Jeesus ja lapset
- rukous (kaikurukouksena): Kotien rukouskirja s.22: ”Minä lapsi pienoinen, aamuin illoin rukouilen. Pienet kädet yhteen liitän, taivaan Isää aina kiitän. Siunaa isää, äitiä, siskoja ja veljiä. Aamen.”
- Lasten virsi: laulu nro 99 ”Jumalan kämmenellä”

Toiminta

Isien ja lasten esittely: nimi + lempi lastenohjelma (Heidi)

Askartelun esittely (Katja)

Askartelu: - pinssit (nimet) [kullakin perheellä oma väri] (Heidi)

- peikot (Leena & Katja)

- kangaskassit (Maija & Laila)

Isien ja lasten ”kyselyleikki” (Heidi) [kaikki esittävät kysymykset vuorotellen, isät ja lapset kertovat toisilleen]:

- lempiväri?
- lempieläin?
- lempiruoka?
- lempijäätelö?
- lempileikki?
- mikä isässä/lapsessa on parasta?/Mitä tykkäät tehdä isän kanssa?
- mikä äidissä on parasta?
- mitä haluaisit tehdä isän kanssa?
- asia, mistä tykkäät?

Lankakerän heitto: nimi [isä + lapsi/lapset yhtenä tiiminä] (Maija)

Nimileikkejä ja tutustumisleikkejä (jos aikaa):

- eläinten ääntely (Heidi): possu, koira, kissa, hiiri, lehmä, lammas, pöllö
 - o näytetään eläimen kuvaa perheelle, ääntelevät eläimen lailla. kun pari löytyy, kertovat nimensä toisilleen
- isä-lapsi pantomiimi (Leena): siivousta, uinti, puun hakkaaminen, onkiminen, hiihto, maalaaminen, tikan heitto, saunominen, autolla ajaminen, ruuan laitto/keittäminen, jalkapallon pelaaminen

Loppuinfo (Katja):

missä seuraava kerta (tietääkö kaikki missä Vangasharju on?), kerhokertojen esittelylapun jakaminen, allergioiden (mikä makkara käy?) kertominen loppupiirin jälkeen

Loppupiiri (Leena):

”Hyvää yötä, -”, Jeesus myötä, -”, kiitos tästä päivästä, -”, oli kiva tavata, -”, olis kiva halata, -”” [pidetään käsistä kiinni]

LIITE 6: Toimintakerta 2: Rastirata luonnon helmassa

Toimintakerta II vko 39 26.9.2011

Vangasharjun sauna

Alkuhartaus (Maija)

- kertomus: Nooan arkki
- rukous
- Lasten virsi: laulu nro 63 ”Jumala loi”

Toiminnan kuvaus (Heidi)

Toiminta

Rastit:

1. Mitä orava syö? Kerää kassiin ympäristöstäsi oravan ruokaa.
2. Mistä lintu rakentaa pesän? Kerää kassiin ympäristöstäsi pesän rakennusaineita.
3. Mitä puista tippuu syksyllä? Kerää kassiin ympäristöstäsi.
4. Mitä veteen heitetään, jotta syntyy ”leipiä”? Kerää kassiin ympäristöstäsi. Voit myös kokeilla leipien heittoa.
5. Jumala antoi ihmisille tehtävän viljellä ja varjella luontoa. Tällä rastilla voitte rukoilla alla olevan rukouksen luonnon ja sen suojelemisen puolesta.
Rukous luonnon suojelemisen puolesta:
”Rakas Taivaan Isä, kiitos, että olet luonut meille järviä, joissa voimme uida; metsiä, joissa voimme retkeillä; kukkia, joita voimme poimia ja haistella sekä eläimiä, joita voimme ihastella. Kiitos siitä, että luonnosta saamme ruokaa ja juomaa sekä puuta rakentamista varten. Siunaa luontoa ja kaikkia eläimiä ja ihmisiä. Auta meitä suojelemaan luontoa parhaamme mukaan. Aamen.”
Miettikää keinoja, joilla voitte itse suojella luontoa.
6. Tunnista kalat. Kalojen kuvia ja – nimiä laminoituna. Nämä yhdistetään toisiinsa. Tällä rastilla myös leikitään ”vedetään nuottaa” ja kerrotaan kalastus- ja vedellä liikkumisen säännöistä.(Katja)
7. Etsi ympäristöstä sieniä ja mieti, mitkä eläimet niitä syövät. Älä koske sieniin! Ainoastaan katsele.
8. Liiku niin kuin: jänis, karhu, rapu, lintu, hevonen. Rakenna käpylehmä.(Leena)
9. Aistileikki. [Rastin ohjeistuksen tekeminen vähän kesken] (Heidi)

Maija toimii kuvaajana ja kiertää rasteilla.

Eläinten kokoaminen arkkiin (Maija) [Rasteilta kerätyt eläinparit]

Tilkkutäkin kokoaminen (Leena) [Rasteilta kerätyt lehdet, kivet jne]

Makkaroiden paisto ja mehujen/kahvin/teen juonti + palautteen kerääminen

Loppuinfo (Katja)

Loppupiiri (Leena)

LIITE 7: Toimintakerta 3: Goljatin koristelua ja ulkopelejä

Toimintakerta III vko 41 10.10.2011

Vangasharjun sauna

Alkuhartaus (Maija)

-Daavid & Goljat: Lasten Raamattu s.177–180

-Rukous

-Laulu ”Kun on turva Jumalassa” (nro 100)/ ”Kuule Isä Taivaan” (nro167)

Toiminta

-Goljatin ”rakentaminen” (koristelu) + valokuvaus (isä ja lapsi Goljatin kanssa) (Katja)
[saunalla/kentällä - sään mukaan]

Kentällä:

-Kuka pelkää Goljattia? (Heidi)

-Tarkkuusheitto – Leijonan kita (Leena)

-Jalkapalloa: syöttely, pujottelu [maitokorien avulla], maaliin potkiminen, tunnelipallo, mahan päällä rapukävely-tyyliin, potkiminen, maata pitkin vieritys (Heidi)

-viesti: pallo polvien välissä, yhdellä kädellä, isän ja lapsen välissä (itse keksivät miten) (Heidi)

-Joen ylitys [maitokoreilla] (Maija)

-Köyden veto (Leena)

-Sokkokuuljetus [rata maitokoreista] (Leena)

-Poroleikki (Heidi)

-Laurenzia - laululeikki (Maija)

-Pantomiimia (Leena)

-Varalle: töpselihippa, peili, väri (Katja)

-Loppuinfo (Katja)

-Loppupiiri (Leena)

Sisälle sateen sattuessa:

Daavid & Goljat – tarinan piirtäminen pahville sormiväreillä/liiduilla (Heidi)

- luetaan samalla tarina kirjasta uudestaan (Maija)

Kim-leikki (Katja)

Palapelin tekeminen

Daavid ja Goljat – tietovisa (Maija) kysymykset vielä tekemättä

Laurenzia (Maija)

Poroleikki (Heidi)

Mehua ja keksiä

Loppuinfo (Katja)

Loppupiiri (Leena)

LIITE 8: Toimintakerta 4: Temppurata enkelin suojissa

Toimintakerta IV vko 43 24.10.2011

Uuden kirkon liikuntasali

Alkuhartaus (Maija) – kerhotila/aula

- kertomus enkeli-kokemuksesta (www.taivaankaari.fi/enkelit/tarinat.html: Enkelitkin taitavat osata hiihtää)
- rukous
- laulu: Taivaan Isä suojan antaa (Lasten Virsi, laulu 103)
- ➔ perheet liikuntasaliin matolle istumaan ja odottamaan

Toiminta

Alkulämmittely: töpselihippa (Leena)

Temppuradan esittely (Heidi demonstroii, Katja selittää)

Radan pisteet:

1. Pitkä putki (ryömintä) + pitkä, ohut patja (kuperkeikka/vierittely) + lyhyt putki (ryömintä)
2. Hulavanteet (läpi hyppely/kävely hernepuski pään päällä)
3. Penkki (yli hyppeleminen)
4. Pitkä, ohut patja (isä-lapsi – pisteitä kirjasta ”Varhaisvuosien liikunta”; kuvat printataan + laminoidaan ja laitetaan seinälle ohjeiksi)
5. Tasapainoilu tukilla
6. ”Huojuva talo” [isoista, pehmeistä ”palapelinpaloista”] (läpi meno ilman, että talo kaatuu)
7. Kävely ”hevosella” (isät tukevat lapsia) ja hyppy paksulle patjalle
8. Kengurupalloilla pomppiminen
9. Liukumäkipenkki (penkki tuettuna puolapuihin)
10. Kiipeily puolapuilla sivuttain

Ryhmäläiset seuraavat miten rastit sujuvat.

Varjoleikki (Katja)

Loppurentoutus (Heidi) isät ja lapset patjoille halaus otteeseen, kuunnellaan levyä ”Kauniita unia vauvalle” kappale 2 ”Mä olen niin pienoinen” ilman laulua.

Loppuinfo (Katja)

Loppupiiri (Leena)

LIITE 9: Toimintakerta 5: Isäinpäivää odotellen

Toimintakerta V vko 45 7.11.2011

Uuden kirkon alakerta

Alkuhartaus (Maija)

- Satu: Miksi isä on tärkeä? (Peter Horn, Christna Kadmon 2002. Helsinki: Lasten Keskus)
- Rukous
- Laulu: Ystävä sä lapsien (Lasten virsi, laulu 152)

Toiminta (Heidi)

Tehdään taikina yhtä aikaa, jokainen perhe omansa ja laitetaan vuokiin (Satu paistaa)

Jakaudutaan pisteille

- paitapiste (painetaan papoille paita) ala-aulassa
- korttipiste (lapset tekevät kortin isälle ”salamajassa”) kerhohuoneessa
- palautepiste (isät täyttävät palaute kyselyn) toisessa kerhohuoneessa

Syödään muffinsseja ja juodaan mehua ala-aulan pöytien ääressä ja jaetaan Goljat valokuva kiitos -kortit

Vapaata leikkiä

(Pantomiimi)

(Poroleikki)

Loppuinfo: Silitysohje (Katja)

Puuhamessu (Satu)

Loppupiiri (Leena)

Satu laittaa tekstarit isille: ”Seuraava kerho kerta on maanantaina 7.11.2011 klo 17.30, muistakaa ottaa papalle sopiva yksivärinen paita mukaan.”

Tarvikkeet:

Muffinssiin tarvittavat ainekset ilmoitettu lopussa (Satu hankkii)

Goljat-valokuvat (Maija teetti)

Kiiltokuvat / tarrat (Maija osti)

korttipohjat (Maija osti)

kirjekuoret (Maija osti)

tekstit (on valmiina)

kangastussit ja -värit (värit on srk:lla, tussit Maija tuo)

isoja kertokäyttölautasia (löytyisikö srk:lta)

mehua ja mukeja (srk)

leivonta astioita + vispilöitä (Leena ja Heidi ja Katja ja Maija)

kynttiläjalka (katja)

Maidottoman mustikka muffinssin ainesosat 8:lle perheelle. Suluissa on tarkka tarvitsemamme määrä ja edessä on ”kauppatavara lista”.

1l kauramaitoa (8dl)

1 pss sokeria (6dl)

2 pkt Sunnuntai hopean värinen margariini (on maidoton ja tarvitaan 800 g)

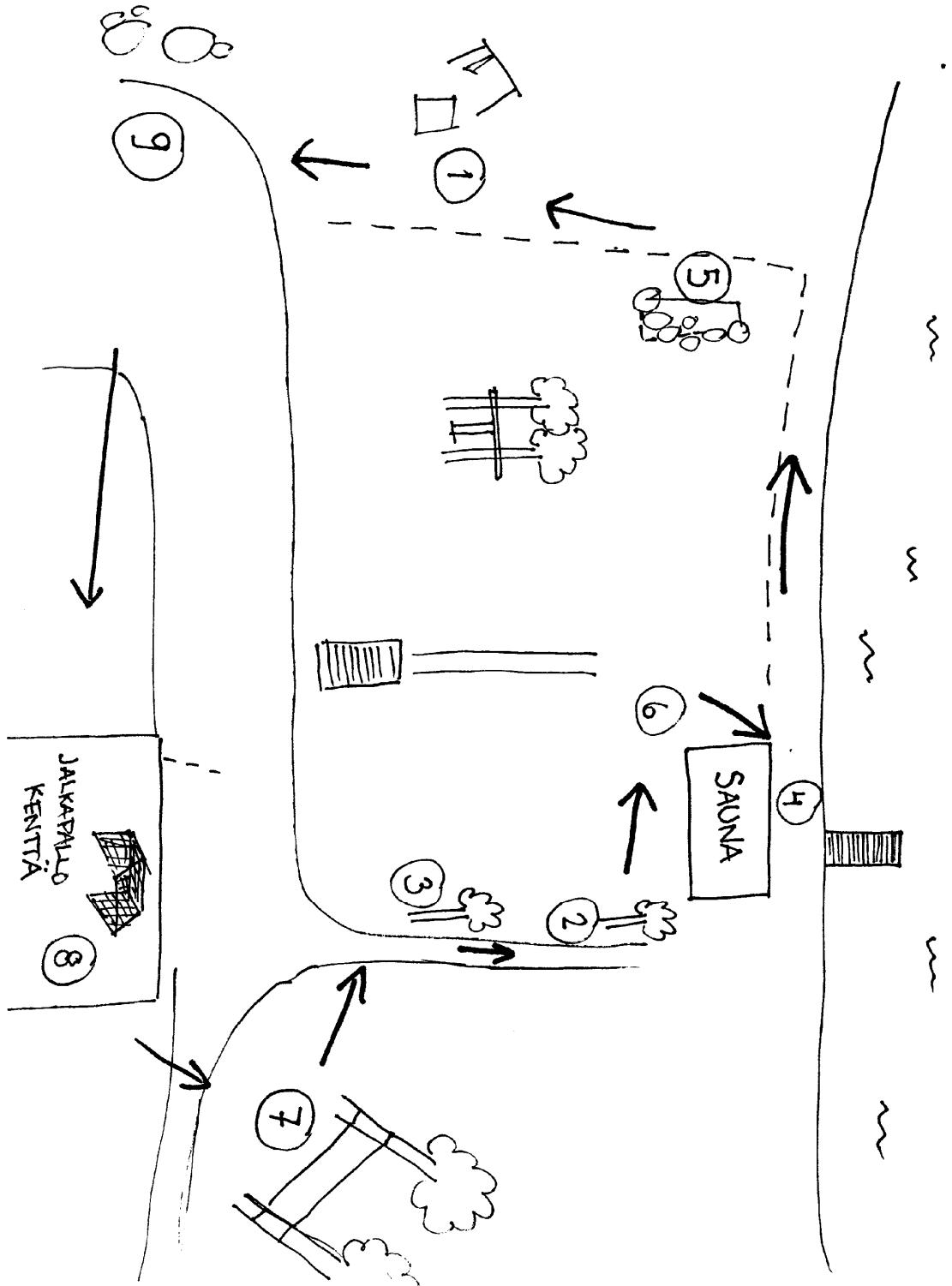
1 kg vehnäjauhoja (16 dl)

1 purkki leivinjauhetta (10 tl)

3 l mustikoita

LIITE 10: Rastikartta

RASTI KARTTA

1

LIITE 11: Palautelomake 1

PALAUTEKYSELY

KERRO PLUSSAT JA MIINUKSET

ALKUHARTAUUS:

1 kerho

2 kerho

TOIMINTA:

1 kerho

2 kerho

MUUTA:

LIITE 12: Laurenzia

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai, kun on keskiviikko.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai, kun on keskiviikko, kun on torstai.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai, kun on keskiviikko, kun on torstai, kun on perjantai.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai, kun on keskiviikko, kun on torstai, kun on perjantai, kun on lauantai.

Laurenzia pieni, Laurenzia mun, Laurenzia jospa mä näkisin sun, kun on maanantai,
kun on tiistai, kun on keskiviikko, kun on torstai, kun on perjantai, kun on lauantai, kun
on sunnuntai.

LIITE 13: Daavid & Goljat kysymykset

Daavid ja Goljat – tietovisa (Maija)

- Kuinka pitkä Goljat oli? (3m 21cm)
- Mitä Goljatilla oli päällään ja aseena? (pronssinen haarniska ja pronssikypärä, aseena keihäs)
- Kuinka monta päivää Goljat toisti haastettaan? (40)
- Kuinka monta kiveä Daavid otti joesta? a) 3, b) 4, c) 5
- Millä Daavid heitti Goljattia? (ritsa, kivi)

LIITE 14: Mustikkamuffinssit

MUSTIKKA MUFFINSSIT

1 dl Kauramaitoa
0,75 dl Sokeria
50 g Sulatettua margariinia (sininen keiju)
2 dl Vehnäjauhoja
1 tl leivinjauhetta
3 dl mustikoita
(Hyppysellinen kardemummaa)

Sekoita kaikki ainekset keskenään. Paista 225 asteessa n.10 min.

LIITE 15: Palautelomake 2

PALAUTEKYSELY

Yleistä

1. Mikä sai teidät lähtemään kerhoon mukaan?
2. Miten olet kokenut ryhmän vetäjien ohjauksen?
3. Ovatko ryhmän vetäjät ottaneet lasten eri iät tarpeeksi hyvin huomioon? Miten?

Kerhot

4. Mitä mieltä olet kerhojen sisällöstä?
5. Mikä on ollut parasta kerhoissa?
6. Mitä olisit kaivannut lisää kerhojen toimintaan?

7. Mitä mieltä olit hartauksien pituuksista?

8. Mitä mieltä olit hartauksien aiheista ja sisällöstä?

9. Olisitko toivonut jotain lisää hartauksilta?

10. Onko kerho mielestäsi tukenut sinua vanhemmuudessasi? Miten?

11. Miten perheen toinen vanhempi (lapsen äiti tai puoliso) on suhtautunut toimintaan?

11. Toivoisitko tämän tyyppisen toiminnan jatkuvan?

12. Muita kommentteja:

LIITE 16: Palautelomake lapsille

PALAUTE KYSELY LAPSILLE

onko kerhoissa ollut kivaa?

mistä olet tykännyt eniten?

oliko jokin kerhoissa tehty asia tylsä?

haluaisitko tulla vielä uudestaan?

onko ollut kiva tehdä asioita yhdessä isän kanssa?

LIITE 17: Toimintakerta 6: Puuhamessu

PUUHAMESSU 27.11.2011 KLO 15.00 UUSI KIRKKO

Kirkko on hämärä, kynttilät eivät pala, kuunnellaan hiljaisuutta, jossa alkaa soida triangeli kirkonkelloina.

Alttarikynttilät sytytetään, (jokin perhe sytyttää), jonka aikana lauletaan kynttilälaulua (**"Sytytetyt kynttilät, istumme nyt hiljaa, Jeesus kanssamme..." Kirkkomuskarista**)

Ristikulkue saapuu, jonka aikana LASTEN VIRSI 5 "Valmistakaa Jeesukselle tie tasaiseksi..." kaikuna, KANTTORI ESILAULAJANA (koska Taina on kulkueessa...)

Alkusiunaus "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen." (sanon)

Vuorotervehdys kaikuna:

"Herra on keskellämme"

"Vietämme suurta juhlaa"

Johdantosanat

Synnintunnustus: **VIRSI 720 : 1,2 (= LASTEN VIRSI 57) "Jeesus meidän veljemme..."**

Synninpäästö

Perhemessun kunnia kaikuna:

"Kunnia Jumalalle korkeuksissa"

"Maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa"

Kiitosvirsi : **LASTEN VIRSI 7 "Kuningasten kuninkaalle laulan: Halleluja! kaikulauluna (2-3 krt läpi)**

"Rukoilemme Herraa" kaikuna

Päivän rukous

"Aamen, aamen." kaikuna

Evankeliumi Lk. 19:28-40

Lähdetään liikkeelle:

Osa lapsista ja vanhemmista lähtee eteiseen muodostamaan ratsastavaa kulkuetta.

Lapset saavat ratsastaa vanhemman sylissä, hartioilla tai reppuselässä.

Koreissa kirkon käytävällä on huiveja, palmunlehviä, kankaita, rytmikapuloita. Osa lapsista ottaa niitä ja asettuu keskikäytävän varrelle ottamaan vastaan ratsastavaa kulkuetta.

Kulkueen aikana lauletaan **LV 6 "Pienen aasin askeleet jo kuuluu kaukaa tieltä"**

Lyhyesti asiaa joulun odotuksesta.

Sytytetään 1. adventtikynttilä, lauletaan **VIRSI 13:1. (= LASTEN VIRSI 2) "Nyt sytytämme kynttilän..."**

Uskontunnustus kaikuna.

Esirukous

VIRSI 15 (= LASTEN VIRSI 3) ”Tiellä ken vaeltaa...”

Rukous ja asetussanat

Isä meidän (jossa on myös liikkeet, Tiina näyttää)

Jumalan Karitsa

Ehtoollisen jako, jonka aikana **VIRRET 490 (= LASTEN VIRSI 98), 499 (= LASTEN VIRSI 99) , 743 (= LASTEN VIRSI 69)**. ”Mä silmät luon ylös taivaaseen...”, ”Jumalan kämmenellä...” ja ”Jeesus kutsut minutkin, luokse juhlapöydän...”

Kiitosrukous

Loppuylistys = **VIRSI 1 (= LASTEN VIRSI 1) ”Hoosianna, Daavidin Poika...”**

Herran siunaus

LIITE 18: Kuvia kerhosta

Nimipinssipiste

Nooan arkki ja eläinparit

Makkaranpaistoa saunatuvassa

Goljatin maalausta

Temppuradalla

Askartelua salaisessa majassa

LIITE 19: Isien ja lasten kyselyleikki

ISIEN JA LASTEN KYSELYLEIKKI

Kerro isälle / lapselle

- lempi väri
- lempi eläin
- lempi ruoka
- lempi jäätelö
- lempi leikki
- mikä isässä on parasta?
- mikä lapsessa on parasta?
- mikä äidissä on parasta?
- mikä on kivointa kotona?
- mitä haluaisit tehdä isän kanssa?
- onko sinulla hyvä ystävä? kuka?

LIITE 20: Isät ja lapset puuhastelemassa

Pieksämäen lehti ke 23.11.2011

Isät ja lapset puuhastelemassa

Mira Piispa

ILOISIA ilmeitä, hyvää pautetta ja kiitoksia lapsilta ja isiltä on näkynyt ja kuultu seurakunnan Iskin kansa-kerhoilta. Kerhoa ovat pitäneet tämän syksyn Diakin sosionomiopiskelijat yhteistyössä seurakunnan kanssa.

–Tämä on yhteistä tekemistä lasten kanssa, sillä kukaan en vietä liikaa aikaa lasten kanssa. 34-vuotias kolmen lapsen isä **Timo Voutilainen** sanoo.

Ville Holopainen ja **Jari Kohvakka** kyllä kulkevat poikiensa kanssa urheiluharrastuksissa, kalastamassa ja mummulassa, mutta he pitävät hyvänä sitä, että seurakunnan toiminnasta saa tukea lasten kristilliseen kasvatukseen.

LOKAKUISENA kerhoiltaan Vangasharjulla sataa, joten seitsemän isää yhdeksään lapsensa kanssa riisuvat

sadevaatteet ja saapasteleivat saunatupaan, jossa **Heidi Hörsti** sytyttää takkaan tullen. Hartaus hiljentää isät ja lapset, ja onhan tarinakin jännittävä: Miten pikkupoika Daavidille käy hurjan jättiläisen, Goljatin kanssa? Loppuksi **Maija Rantanieni** johdattaa sadetakeissaan kahisevan porukan turvalliseen rukoukseen ”Minä lapsi pienoinen”.

–Tänne oli kiva lähteä, koska tehdään kaikkea, viitsivuotias Joonas Kohvakka vaakuuttaa.

KOSKA ulkona sataa, lähes kolmimetrinen Goljat-jättiläinen maalataan sisällä, jokainen perhe saa jonkin ruumiinosan. Sade tyyntyy hieman, joten isät ja lapset pääsevät sittenkin ulkoliikuntapisteisiin. Sateen tihuuttelu ei lannista ”Kuka pelkää Goljattia?”, pallonkultusta, pallonheittoa leijonan kiitaan ynnä muuta.

–Kysyimme kevyällä per-

Timo Voutilainen maalaa Goljattia seitsemivuotiaan poikansa Jaakon (oik.) ja nelivuotiaan Laurin kanssa.

hekerhojen kautta isien toivaita. Sieltä tuli paljon toimintatoivaita eli pelejä, askartelua, tyyppillisiä jutustelua, opiskel-

ja **Leena Fagerholm** kertoo. Opiskelijat ovat kerhon suunnittelussa ottaneet seurakunnan ympäristödiplomien mukaan huomioon luonnonläheisyyden. Askartelua on tehty perunamuotilla, peikkokiviä ja rastisuunnituksesta pohdittu arjen ympäristötekoja. Kaikki kerhon askartelutuokset pääsevät esille Puuhastelemassa.

NELJÄ sosionomiopiskelijää haluaa toiminnallisella opin-

näytetyönsä kautta tukea vanhemmuutta: –Näen tärkeäksi sen, että isillä myös olisi läheinen suhde lapsiinsa. Voimme työntekijöinä olla tukena, annamme vinkkejä siitä, mitä lapsen kanssa voi tehdä. Myös isät voivat rohkaistua tukemaan lastensa uskoa vaikkapa Raamatun kertomusten kautta, Fagerholm luettelee.

Kun opiskelijoiden työ päättyy, toiveissa on, että seurakunta voi hyödyntää heidän suunnitteluyötään ja materiaalejaan jatkaen kerhoa ja järjestämällä vastaavaa toimintaa.

Puuhastelemassa Uudessa kirkossa adventtisuunnuntaina 27. marraskuuta kello 15.

LIITE 21: Hartauskuvat

(Jyväskylän normaalikoulu i.a.)

Daavid ja Goljat (Serofilli & Serofilli 1992, 177 – 180.)

Kuvan takana:

Filistealaiset suunnittelivat sotaa Israelia vastaan ja kokosivat joukkonsa. Jättiläismäisen kokoinen (3m 21cm) Goljat – niminen filistealainen mies tuli esittämään Israelille taisteluhaasteen. Häntä suojasivat pronssinen haarniska ja pronssikypärä, ja aseena hänellä oli valtava keihäs. Goljat seisautui israelilaisten eteen ja huusi: ”Valitkaa joukostanne yksi, joka taistelee minua vastaan! Jos hän voittaa ja lyö minut, meistä tulee teidän orjianne. Mutta jos minä voitan, tulee teistä meidän orjiamme ja saatte palvella meitä.” Kuningas Saul ja kaikki sotilaat kauhistuivat tästä. Goljat toisti tätä haastetta 40 päivän ajan. Eräänä päivänä mies nimeltä Iisai lähetti poikansa Daavidin tervehtimään muita poikiaan, jotka kuuluivat Saulin sotajoukkoon. Daavid tapasi heidät leirissä ja kuuli Goljatin haasteen ja sanoi Saulille: ”Älä lannistu! Minä menen häntä vastaan.” Saul esteli, sillä Daavid oli hintelä ja nuori, mutta antoi lopulta periksi Daavidille ja sanoi: ”Mene, Herra olkoon kanssasi.”

(Asemery 2010)

Kuvan takana:

Daavid otti sauvansa. Hän meni joelle ja valitsi sieltä viisi sileää kiveä ja pani ne laukkuunsa. Hän alkoi astella Goljatia kohti linko kädessään. Goljat katseli Daavidia ja piti tätä mitättömänä vastustajana. Hän ilkkui Daavidia, koska tämä oli niin nuori. Daavid sanoi Goljatile: ”Sinä tulet minua vastaan mukanas miekka, tappara ja keihäs, mutta minä tulen sinua vastaan Herran nimessä. Hän on Israelin sotajoukon Jumala, mutta sinä olet pilkannut häntä. Tänä päivänä Herra jättää sinut minun käsiini.” Goljat alkoi lähestyä. Silloin Daavid pisti kätensä laukkuun, otti kiven ja sinkosi sen Goljatia kohti. Kivi osui Goljatia otsaan, ja hän kaatui kasvoilleen maahan. Näin Daavid voitti tuon suuren soturin pelkällä lingolla ja kivellä.

LIITE 22: Silitysohje

Silitysohje:

Anna painetun kuvan kuivua kunnolla. Aseta paita silityslaudalle kuva ylöspäin. Silitysrauta kahdella (2) pallerolla. Laita paidan päälle leivinpaperi ja silitä paita leivinpaperin päältä.

Pesu: Kirjopesu 40 asteessa

LIITE 23: Puuhamessukirje

TERVETULOA PUUHAMESSUUN!

Puuhamessu lähestyy ja olette tervetulleita koko perhe Uudelle kirkolle toiminnalliseen messuun sunnuntaina 27.11.2011 klo 15.00. Messu on toiminnallinen puuhamessu, jonka jälkeen tarjolla on keittolounas. Luvassa on myös askartelua ja temppurata!

Viime Iskän kanssa-kerhossa kyselimme teitä kerholaisia erityisiin avustus-tehtäviin. Nyt haluaisimme tietää, kiinnostaisiko sinua jokin näistä tehtävistä?

Puuhamessun alussa on ristinkulkue, johon toivomme kerholaisten osallistuvan koko perheen voimin. Ristikulkueeseen tarvitsisimme vapaaehtoisen ristinkantajan. Muita tehtäviä messussa on evankeliumin lukeminen (Luukas 19: 28-40) sekä messun alussa alttarikynttilän sytyttäminen.

Jos koet, että voisit osallistua jonkin tehtävän toteuttamiseen, ilmoita siitä meille keskiviikkoon 23.11.2011 mennessä numeroon xxx-xxx xxxx tekstiviestillä tai soittaen!

Terveisin Iskän kanssa- kerhon ohjaajat: Heidi, Katja, Leena ja Maija

P.S. Lapset saavat puuhamessun jälkeen ensimmäisellä kerralla askartelunsa peikot.

LIITE 24: Puuhamessurata

Puuhamessun temppurata 27.11.2011

Toiminta

Radan pisteet:

11. Pitkä putki (ryömintä) + pitkä, ohut patja (kuperkeikka/vierittely)
12. Hulavanteet (läpi hyppely/vyötäröllä pyörittäminen)
13. Pitkä, ohut patja (isä-lapsi – pisteitä kirjasta ”Varhaisvuosien liikunta”; kuvat printataan + laminoidaan ja laitetaan seinälle ohjeiksi) [Kuvien pitäisi olla laminoituina kirkolla?]
14. Tasapainoilu tukilla
15. Kävely ”hevosella” (aikuiset tukevat lapsia) ja hyppy paksulle patjalle
16. Kengurupalloilla pomppiminen
17. Liukumäkipenkki (penkki tuettuna puolapuihin)
18. Kiipeily puolapuilla sivuttain
19. Sählymailoista ”esteitä”, joiden yli voi hypätä
20. Keilojen läpi pujottelu
21. Hernepussien heitto koriin/sankoon
22. Keppihevosilla ratsastaminen

Ryhmäläiset seuraavat miten rastit sujuvat.
Joulumusiikkia taustalla.